

UNIVERZA V LJUBLJANI
FAKULTETA ZA DRUŽBENE VEDE

Tanja Hrovat

Uradna socialna in gospodarska politika četrte generacije kitajskega
vodstva

Magistrsko delo

Ljubljana, 2011

UNIVERZA V LJUBLJANI
FAKULTETA ZA DRUŽBENE VEDE

Tanja Hrovat

Mentorica: izr. prof. dr. Maja Bučar

Somentor: red. prof. dr. Mitja Saje

**Uradna socialna in gospodarska politika četrte generacije kitajskega
vodstva**

Magistrsko delo

Ljubljana, 2011

»同一个世界同一个梦想«

»One World, One Dream«

»En svet, ene sanje«

(slogan OI 2008, Peking)

Zahvala

Iskreno se zahvaljujem mentoriciizr. prof. dr. Maji Bučar in somentorju red. prof. dr. Mitju Saje za strokovne nasvete in usmeritve ter dr. Bojanu Zabel in Sonji Zabel za pregled in lekturo besedila.

Posebna zahvala Marku in Tjašu ter ostalim najdražjim za vso podporo in vzpodbudne besede, ki sem jih še kako potrebovala...

IZJAVA O AVTORSTVU MAGISTRSKEGA DELA

Uradna socialna in gospodarska politika četrte generacije kitajskega vodstva

POVZETEK

Magistrska naloga obravnava vpliv različnih ekonomskih teorij in politik na izbiro kitajske razvojne poti. Izhodišče teoretičnega dela naloge so ekonomske razvojne teorije, modeli razvoja, gospodarske politike in državna doktrina »koncept znanstvenega razvoja« četrte generacije kitajskega vodstva. V empiričnem delu magistrske naloge preučujem in analiziram oblikovanje in uresničevanje državne doktrine ter iščem razvojno ekonomsko pot, kateri je sledilo vodstvo pri razvoju kitajskega gospodarstva. Hkrati ugotavljam, katere gospodarske politike vplivajo na izbiro in oblikovanje smernic politikov četrte generacije.

Glavne ugotovitve dela so naslednje:

Menim, da je četrta generacija kitajskih voditeljev s Hu Jintaom na čelu dobro zastavila politiko znanstvenega koncepta razvoja za reševanje številnih neskladij in problemov v družbi, a zaradi prevelikega vpliva Jiang Zemina in njegove struje, ki vodi iz ozadja, in pomanjkanja političnih reform, so jo le delno izvajali in uresničevali.

Ideje in poteze, ki jih uvaja kitajsko vodstvo, so posledica različnih ekonomskih teorij kot tudi prevladujočih gospodarskih politik v svetu ter nedvomno kombinacija notranjega in zunanjega pritiska. Ugotovila sem, da ima kitajska razvojna pot tako skupne elemente določenih razvojnih teorij kot tudi odstopanja od le-teh. Kitajska, ki je tako specifična, si je izbrala tudi unikatno gospodarsko razvojno pot.

Ugotovila sem tudi, da je Kitajska nazoren primer, kako se je od drugih držav učila in vključila tuje znanje in tehnologijo na način, ki je bil sprejemljiv za lokalne razmere.

Ključne besede: četrta generacija kitajskih voditeljev, znanstveni koncept razvoja, ekonomske razvojne teorije in modeli razvoja

Official social and economic policy of the fourth generation of chinese leadership

ABSTRACT

Master's thesis examines the influence of various economic theories and policies on the choice of China's development path. The starting-point for the theoretical part of this thesis are the theories of economic development, economic policies and state doctrine "concept of scientific development" of the fourth generation of Chinese leadership. The empirical part focuses on analysis of forming and fulfilment of state doctrine together with searching for appropriate economic development path which is followed by chinese policy makers when implementing their own development path for the Chinese economy. At the same time I found out which global policies are influencing on decion making policy and guidelines of the fourth generation of Chinese leadership.

The main findings of the work are as follows:

I think that the policy concept of scientific development established by fourth generation of Chinese leaders with Hu Jintao on the top, was correctly set up in order to solve many inconsistencies and problems in society but because of the high impact of Jiang Zemin and his faction, which leads from the background, and lack of political reform, the policy was only partially implemented and enforced.

Ideas and features introduced by the Chinese leadership are the result of various economic theories as well as the prevailing global economic policies and certainly a combination of internal and external pressure. I found out that the Chinese path of development has certain elements that are common with development theories. China, which is so specific, chose a unique economic development path.

I also found out that China is a graphic example of learning from other countries and incorporating foreign knowledge and technology in a way that was acceptable for local conditions.

Keywords: the fourth generation of Chinese leaders, the scientific concept of development, theories of economic development and models of development

KAZALO

1 UVOD	10
2 GOSPODARSKI IN TRAJNOSTNI RAZVOJ TER VLOGA DRŽAVE	14
2.1 Gospodarski razvoj.....	14
2.2 Trajnostni razvoj	22
2.3 Vpliv države in lokalnih oblasti na gospodarski in trajnostni razvoj.....	27
3 TEORIJE GOSPODARSKEGA RAZVOJA IN MODELI RAZVOJA IN PODRAZVITOSTI.....	28
3.1 Klasične teorije ekonomskega razvoja.....	29
3.1.1 Linearni modeli razvoja	29
3.1.2 Teorije in modeli strukturnih sprememb.....	31
3.1.3 Teorije odvisnosti.....	33
3.1.4 Neoklasična kontrarevolucija.....	34
3.2 Sodobni modeli razvoja in podrazvitosti	37
3.2.1 Nove teorije rasti: endogeni modeli	37
3.2.1.1 <i>Pojem komplementarnost in koordinacijski problem.....</i>	<i>39</i>
3.2.1.2 <i>Model velikega potiska (»big push«).....</i>	<i>41</i>
3.2.1.3 <i>Kremerjeva teorija O-kroga.....</i>	<i>43</i>
3.2.1.4 <i>Vpliv neenakosti na razvoj gospodarstva.....</i>	<i>44</i>
4 ČETRТА GENERACIJA POLITIKOV LJUDSKE REPUBLIKE KITAJSKE (LRK).....	46
4.1 Prehod med tretjo in četrto generacijo kitajskih politikov.....	46
4.2 Znanstven koncept razvoja (Kēxué Fāzhǎn Guān), ki izhaja iz »ljudstva in njegovih temeljnih interesov« (yiben liyi).....	53
4.2.1 Politike odpravljanja razlik in neskladnosti med regijami.....	57
4.2.2 Problemi podeželja in kmetijstva.....	60
4.2.2.1 <i>Program »gradnja novega socialističnega podeželja«.....</i>	<i>62</i>
4.2.3 Vprašanje sistema »hukou«	65
4.2.4 Delavci migranti.....	66
4.2.5 Srednji sloj	68
4.2.6 Delavci	69
4.2.7 Problem brezposelnosti	70

4.2.8 Zunanja trgovina	72
4.2.8.1 <i>Gospodarska rast, vpliv investicij in trgovinska menjava</i>	72
4.2.9 Onesnaževanje okolja, vprašanje energije in naravnih virov.....	75
4.2.10 Zunanja politika: »politika mirnega vzpona« in »politika varnosti«	78
4.3 Politične reforme in 17. kongres KKP	79
4.4 Nova peta generacija kitajskih voditeljev – upanje za korenite politične reforme enostrankarskega sistema.....	90
4.4.1 Nov model nasledstva in pojav kolektivnega vodenja.....	91
4.4.2 Struja malih princev proti struji populistov – tuanpai.....	93
4.4.2.1 <i>Xi Jinping in Li Keqiang</i>	94
4.4.3 Četrto plenum 17. kongresa KKP	96
5 ANALIZA EKONOMSKIH TEORIJ IN GOSPODARSKIH POLITIK, KI VPLIVAJO NA IDEJE IN POTEZE KITAJSKIH VODITELJEV ČETRTE GENERACIJE.....	98
5.1 Teorija linearnih razvojnih faz in stadiji kitajske razvojne poti.....	99
5.2 Neoklasični koncepti v kitajski razvojni strategiji.....	100
5.2.1 Kitajsko gospodarstvo je izvozno naravnano.....	103
5.3 Keynesianske in postkeynesianske podobnosti in elementi pri oblikovanju kitajske razvojne poti	103
5.4 Elementi nove teorije endogene rasti in značilnosti Romerjevega modela na oblikovanje kitajske poti	104
5.5 Mednarodni vpliv na kitajsko razvojno strategijo	108
5.6 Državna intervencija kot ključ do reševanja problemov	110
6 ZAKLJUČEK	111
7 LITERATURA	114
Priloga A: Vsi člani politbiroja izvoljeni na 16. kongresu KKP	124
Priloga B: Seznam članov stalnega komiteja politbiroja CK KKP izvoljeni na 1. plenumu 17. kongresa	125
Priloga C: Vsi člani politbiroja izvoljeni na 1. plenumu 17. kongresa KKP	125
Priloga Č: Seznam članov Centralno vojaške komisije KKP izvoljenih na 1. plenumu 17. kongresa KKP.....	126
Priloga D: Glavni kandidati za voditelje pete generacije – tvorijo dve medseboj konkurenčni si struji	126

SEZNAM KRATIC

BDP Bruto domači proizvod

BNP Bruto narodni proizvod

CK KKP Centralni komite Kitajske komunistične partije

KKP Kitajska komunistična partija

LOV Ljudska osvobodilna vojska

LRK Ljudska republika Kitajska

PEC Posebne ekonomske cone

RMB Renminbi ali kitajski yuan (kitajska denarna valuta)

SIPO Kitajski državni urad za intelektualno lastnino (State Intellectual Property Office of China)

STO Svetovna trgovinska organizacija

SZO Svetovna zdravstvena organizacija

TRIP Sporazum o zaščiti intelektualne lastnine, povezani z zunanjo trgovino (Trade related aspects of intellectual property rights)

USD Ameriški dolar

VLK Vsedržavni ljudski kongres – Vsedržavni zbor ljudskih predstavnikov

1 UVOD

Kitajska je v Evropi že stoletja vzbujala zanimanje sprva trgovcev in raziskovalcev (Marco Polo, 1254-1324, ki je tudi sam bil trgovec), nato misijonarjev, med katerimi so bili tudi Slovenci, kasneje pa vedno močnejše tudi gospodarstvenikov, državnikov, politikov in vojaških strategov. Zanimanje gospodarstvenikov se kaže tudi v delu utemeljitelja klasične ekonomije Adama Smitha, ki v svojem delu Bogastvo narodov na več mestih omenja Kitajsko. Ta je postala posebno zanimiva v času oblikovanja kolonialnih imperijev. Vse to velja tudi za današnji čas, ko je Kitajska pomemben dejavnik v svetovnem gospodarstvu in v mednarodnem političnem in vojaškem ravnotežju. Zato je razumljivo, da tudi slovenska znanost ni mogla mimo teh pojavov (Pretnar, 1987).

Za temo naloge sem se odločila, ker sem imela priliko bivati nekaj časa na Kitajskem in neposredno in prek literature spoznavati življenje v njej. Že tedaj sem opazila, kako velik vpliv na vsa področja družbenega življenja in mednarodnega položaja ima usmerjenost političnega in državnega vrha te dežele. Tu sem se omejila na socialno in gospodarsko področje, vendar le v času četrte generacije vodstva. Kot »četrtro generacijo« državnega in političnega vodstva razumem sedanje vodstvo Ljudske republike Kitajske s predsednikom Hu Jintaom na čelu, ki je oblast prevzelo leta 2003 in takrat zastavilo nove ambiciozne cilje za kitajsko gospodarstvo in državljane. Do leta 2020 naj bi Kitajska postala moderna država z blagostanjem za vse državljane. Glavno vodilo in smernice, ki so bile zapisane v ustavo in postale celo državna doktrina v času vladanja četrte generacije, so poimenovali »koncept znanstvenega razvoja«. Le-ta vsebuje veliko več posluha za tiste državljane in področja, ki so bili izključeni in prezrti v času gospodarske ekspanzije za vsako ceno. Nova državna politika vključuje sprejetje novih uredb, ki ščitijo pravice delavcev, kmetom naj bi pomagale do bolj dostojnega življenja s pomočjo gradnje novega socialističnega podeželja, Hu Jintao se trudi za vzpostavitev novega zdravstvenega sistema in sistema varnosti, zavzema se za ukinitve osnovnošolskih šolnin in davščin na podeželju ter za odpravo neskladij tako regionalnih med obalnimi in osrednjimi ter zahodnimi predeli (več vlaganja in subvencij v gradnjo infrastrukture), kot tudi za odpravo neskladij med prebivalci mest in podeželjem ter med gospodarstvom in naravo. Neskladnosti so plod prevelikega in dolgotrajnega

poudarjanja ekonomske rasti pred vsemi ostalimi področji. »Koncept znanstvenega razvoja« poudarja harmonijo razvoja gospodarstva, družbe in okolja in ne ene komponente na škodo druge, kot je bila praksa do sedaj.

Želja po univerzalni strategiji, ki bi usmerjala in pomagala pripeljati državo kar najhitreje in s čim manj stroški do hitrejše gospodarske rasti, k višjemu življenjskemu standardu oziroma k državni blaginji, je sprožila nastanek novih razvojnih teorij. Njihov namen je predstaviti zakaj, na kakšen način in s pomočjo katerih notranjih in zunanjih dejavnikov prihaja do razvoja držav. Pri tem poudarjajo ovire (domače in mednarodne), s katerimi se soočajo države, ki ostajajo nerazvite. V nalogi sem predstavila teorije gospodarskega razvoja od druge svetovne vojne dalje, natančneje, klasične teorije ekonomskega razvoja in sodobne modele razvoja in podrazvitosti.

V času globalizacije si je težko predstavljati državo, ki se odloči za avtarkijo. Res, da je Kitajska že preizkusila biti popolnoma samozadostna država, a to ne velja v času četrte generacije voditeljev, ki je jedro magistrske naloge. Kitajska je zelo vpeta v celotno svetovno gospodarsko sfero, zato sem poleg analize politik in smernic voditeljev četrte generacije vzporedno proučevala in iskala ekonomske teorije in gospodarske politike, ki vplivajo na odločitve vodstva. Hkrati se poraja zanimivo vprašanje, ali obstaja ekonomska razvojna teorija, kateri je v celoti sledilo kitajsko gospodarstvo, ki je tako uspešno?

Namen magistrskega dela je:

- pokazati, kako kitajsko vodstvo četrte generacije uresničuje »koncept znanstvenega razvoja«, ki ga je kot svoje temeljno izhodišče postavilo leta 2003; spremljati ali bo novemu vodstvu uspelo prevzeti vse vzvode oblasti in zmanjšati vpliv struje, ki mu nasprotuje;
- podrobneje spoznati in spremljati to novo zgodovinsko fazo iskanja in sicer, kako se osnovna izhodišča teoretsko dograjujejo in praktično izvršujejo in kako se uveljavljajo novi poudarki, pogledi, pristopi, način razmišljanja kitajskih voditeljev;
- ugotavljati, v kakšni meri in kako jih življenje in praksa potrjujeta ali zanikata;

- analizirati procese spreminjanja družbenega in političnega položaja državljanov ter nakazati smernice in predvidevanja družbene in ekonomske politike;
- raziskovati, ali je bila nova ekonomska politika zastavljena pravilno in v dovolj velikem obsegu za odpravo problemov in uresničitev ciljev; dotakniti se aktualnih problemov;
- pokazati, da je vprašanje energije eno od ključnih, ki bo narekovalo hitrost in smer razvoja Kitajske;
- iskanje razvojne ekonomske poti, kateri je sledilo vodstvo pri razvoju kitajskega gospodarstva in ugotoviti, katere politike vplivajo na izbiro in oblikovanje smernic politikov četrte generacije.

Rezultati o družbenem in gospodarskem razvoju Kitajske od nastopa nove generacije kitajskega vodstva, ki so bili objavljeni na 10. zasedanju vsedržavnega ljudskega kongresa 5. marca 2007, so razkrili, da se nekatere družbene in gospodarske politike, ki so bile javnosti predstavljene kot »znanstveni koncept razvoja«, ne uresničujejo po zastavljeni poti in so še vedno v fazi dopolnjevanja in popravkov. Za to, da se nova politika vodstva ne uresničuje po zastavljeni poti, obstajata dva verjetna razloga: prvič, da vodstvo nima dovolj politične moči ali drugič, da gospodarski politiki primanjkuje ekonomske moči, ker sploh ni bila pravilno zastavljena in da je neučinkovita ali celo nezadostna.

H1: Menim, da je smer politike četrte generacije (»koncept znanstvenega razvoja«) pravilno zastavljena: bistvena ovira, ki zadržuje učinkovitost vlade pri izpolnjevanju njenih novih politik, je še vedno precej močan vpliv struje, ki nasprotuje novemu vodstvu Kitajske s Hu Jintaom na čelu in drugič, pomanjkanje političnih reform enostrankarskega sistema, ki se jim ves čas vladanja spretno izogibajo.

H2: Ideje in poteze, ki jih uvaja kitajsko vodstvo, so posledica različnih ekonomskih teorij kot tudi prevladujočih gospodarskih politik v svetu ter nedvomno kombinacija notranjega in zunanjega pritiska. Kitajska, ki je tako specifična, si je izbrala tudi lastno gospodarsko razvojno pot.

H3: Ljudska republika Kitajska je dobila mesto v skupini novointindustrializiranih držav. Je nazoren primer, kako se je od drugih držav učila in vključila tuje znanje in tehnologijo na način, ki je bil sprejemljiv za lokalne razmere. Ko se jim je ponudila priložnost, so ju sprejeli v že vnaprej pripravljene sponje svojega okolja, zato je gospodarska rast LRK tako izjemno hitra.

Izhodišče empiričnega dela magistrske naloge je proučevanje in analiziranje oblikovanja in uresničevanja državne doktrine »koncepta znanstvenega razvoja« ter procesov spreminjanja družbenega in političnega položaja državljanov. Različne ekonomske razvojne teorije, gospodarske politike in njihov vpliv na oblikovanje smernic kitajske politike v času četrte generacije pa mi služijo kot izhodišče za teoretičen del naloge.

Delo bo zahtevalo obravnavanje več vidikov: ekonomskega, politološkega, analitičnega in zgodovinskega. Pri pisanju uporabljam analitično in primerjalno metodo raziskave primarnih in sekundarnih virov ter zgodovinski pristop z opisno metodo. Poleg nekaj monografskih publikacij bo večina virov vzeti iz medmrežja, predvsem iz »online« časopisja in revij, ter poročil različnih uradnih ustanov. Primarni vir, ki ga največkrat navajam v 4. poglavju je delo *Chinese Politics in the Hu Jintao Era: New Leaders, New Challenges*, avtorja Willy Wo-Lap Lam-a. Pisec je priznan sinolog, učitelj in analitik z dolgoletnimi izkušnjami pisanja o Kitajski (predvsem o temah, ki se tičejo kitajske politike in voditeljev, zunanjih in vojaških zadev Kitajske ter odnosov celine s Tajvanom). Obiskoval in končal je študij na Univerzi v Hong Kongu, v Minnesoti ter na Univerzi v Wuhanu. Je avtor petih knjig o Kitajski (vključno s knjigama *Doba Jiang Zemina* (1999) in *Kitajska po Deng Xiaopingu* (1995)). Njegove knjige in članki so prevedeni v kitajski in japonski jezik. Lam je tudi urednik mednarodnega časopisa *Asiaweek* in *South China Morning Post* ter tuji dopisnik za medijsko hišo CNN (v obdobju med 1986 do 1989 je bil glavni dopisnik iz Pekinga). Na mednarodni univerzi Akita na Japonskem poučuje dva predmeta: Kitajske študije in Mednarodne študije. Na tem mestu želim opozoriti še na težavo glede zanesljivosti kitajskih uradnih statističnih podatkov, ki me je spremljala pri poglavju o Kitajski. Podatki uradnih statističnih ustanov so se izkazali kot nezanesljivi in v večini izkrivljeni, da ne bi »po nepotrebnem razburjali domačo in tujo javnost«.

Magistrsko delo je sestavljeno iz več poglavij, ki so dalje razdeljena na podpoglavja. Prvo poglavje je namenjeno uvodu magistrskega dela in zajema uvodne misli o proučevani temi. V drugem poglavju podrobneje predstavim osnovna teoretična izhodišča gospodarskega in trajnostnega razvoja. Sledi tretje poglavje s poudarkom na ekonomskih teorijah in modelih razvoja in podrazvitosti. Četrto poglavje je namenjeno analizi oblikovanja smernic in politik četrte generacije kitajskih voditeljev. Poglavje zaključim z delno analizo in napovedmi prihajajoče nove generacije kitajskih voditeljev na 18. kongresu KKP leta 2012. V petem poglavju ugotovim, katerim ekonomskim razvojnim teorijam je sledilo vodstvo Hu Jintaoa pri oblikovanju strategije gospodarskega razvoja. Hkrati navedem tudi politike, ki skupaj z različnimi dejavniki vplivajo na smernice vodenja in izbiro politik četrte generacije kitajskih voditeljev. V šestem poglavju podam zaključne misli in verifikacijo hipotez, ki sem si jih zastavila v prvem delu magistrskega dela. Sledi seznam literature in priloge.

2 GOSPODARSKI IN TRAJNOSTNI RAZVOJ TER VLOGA DRŽAVE

Pomen gospodarskega in trajnostnega razvoja sem v magistrski nalogi izpostavila zato, ker sta glavni niti teoretičnega in praktičnega dela, ki ju podrobneje obravnavam v tretjem in četrtem poglavju. Želim pa omeniti, da sem tako pri gospodarskem kot trajnostnem razvoju zgolj navedla njune bistvene sestavine, ki so pomembne pri razumevanju naloge, saj jih je možno zaslediti v kasnejšem poglavju, ko podrobneje obravnavam smernice politike četrte generacije kitajskih voditeljev, in se ne spuščam v njuno podrobno in obsežno raziskovanje. Poglavje zaključim s poudarkom na vlogi in vplivu države, ki jo ima le-ta na oba omenjena razvoja.

2.1 Gospodarski razvoj

Moderna ekonomska znanost se začneja z Adamom Smithom, ki je prvi opozoril na problem gospodarskega razvoja. Glavni problem je zanj predstavljalo »bogastvo narodov«. Gospodarski razvoj obravnava vprašanje materialnih osnov za izboljšanje življenjskega standarda ljudi. Glavne teme, s katerimi se ukvarja predmet gospodarskega razvoja, so problematika bogastva in revščine, proizvodnje in razdelitve ter politika razvoja. Sam razvoj lahko pomeni cilj, sredstvo ali pa spremljajoči pojav družbene dejavnosti. Poleg gospodarskega razvoja se večkrat pojavi tudi pojem

gospodarska rast. Pravzaprav moramo biti pazljivi, da ne zamenjujemo pojmov med seboj, saj je gospodarska rast nekoliko ožjega pomena in jo merimo s stopnjo rasti realnega domačega proizvoda na prebivalca (Senjur 1991, 13). Ko govorimo o gospodarski rasti, imamo v mislih v prvi vrsti količinske spremembe, razmerja in povečanja, kot na primer povečanje proizvodnje oziroma produktivnosti dela, vendar brez sprememb v načinu proizvodnje. V nasprotju z rastjo gospodarski razvoj označuje spremembo načina proizvodnje ob istočasnem povečanju produktivnosti dela. Gospodarska rast torej predstavlja večanje narodovega potencialnega BDP ali narodnega outputa (Senjur 1991, 13-14).¹

V ekonomsko teorijo je zgoraj omenjeno opredelitev gospodarskega razvoja uvedel Joseph A. Schumpeter. Z gospodarskim razvojem je razumel predvsem inovacije, ki predstavljajo esenco ekonomskega razvoja. Schumpetrovo zgodnje klasično delo *Teorija ekonomskega razvoja* (angl. *The Theory of Economic Development*, 1911) je pretrgalo tradicionalno statično analizo njegovega časa in poudarilo pomen inovatorja oziroma podjetnika. V podjetniku je Schumpeter videl osebo, ki vpelje »nove kombinacije« v obliki novih proizvodov, metod ali organizacije in je izjemnih intelektualnih lastnosti in močne volje, ki ga motivirata volja po osvajanju in želja kreiranja. Mnenja je, da monopoli² in oligopoli predstavljajo dinamične tehnološke spremembe³, ki so glavni vir inovacij in rasti življenjskega standarda, ki so bili do sedaj s strani tradicionalne teorije monopola popolnoma zanemarjene (Samuelson in Nordhaus 2002, 170-186).

Gospodarski razvoj je proces ustvarjanja kakovostno novih značilnosti gospodarstva. Razvoj torej obsega gospodarsko rast kot izboljševanje kakovosti življenja ter strukturne spremembe. Pri računanju povprečnih stopenj rasti kot najbolj uporabljenega analitičnega instrumenta v teoriji gospodarskega razvoja, se uporabljajo različne

---

¹ Narodovo premoženje vključuje podjetniški sektor, človeški kapital (izobrazba, usposobljenost in spretnosti delovne sile), zdravstveni kapital, tehnološko znanje, informacijski kapital (najdemo ga v knjižnicah) in k skupnem bogastvu naroda štejemo tudi zemljo in okoljske vire. (Samuelson in Nordhaus 2002, 644-667).

² Na tem mestu želim opozoriti, da kasneje monopole kritizirajo, saj niso konkurenčni in posledično so bolj zavirali in negativno vplivali na razvoj.

³ Tehnološka sprememba pomeni spremembo tehnik proizvodnje, ki se pojavijo, ko izboljšamo stari proizvod ali proces ali izumimo nov proizvod oziroma proces. V teh primerih lahko enako količino outputa proizvedemo z manj inputi ali pa več outputa proizvedemo z isto količino inputov (Samuelson in Nordhaus 2002, 102-112).

metode: od aritmetične sredine, geometrijske sredine, skrajšane geometrijske sredine do metode trendne stopnje rasti⁴. Po opredelitvi naj bi gospodarska razvitost odražala raven življenjskega standarda. Domači proizvod na prebivalca, pričakovana življenjska doba, smrtnost dojenčkov, stopnja pismenosti in razdelitev dohodka predstavljajo kazalce, s katerimi merimo gospodarsko razvitost (Senjur 1991, 14-16).

Teorija gospodarskega razvoja naj bi proučevala razvojne spremembe v nerazvitih državah in je močno usmerjena v razvojno politiko, to je v vprašanje, kaj in kako storiti za izhod iz nerazvitosti. Teorija rasti pa proučuje dinamične procese v razvitih državah. Gospodarski razvoj je precej kompleksen in zajema različna področja raziskav od vzrokov in izvorov razvoja, različnih procesov, ukrepov in razvojnih politik do raziskovanja pomena, smisla in želenosti gospodarskega razvoja. Šele s celotnim pogledom na vsa omenjena področja, lahko izpeljemo zaključke gospodarskega razvoja določene države. Koncept gospodarskega razvoja kot želeni cilj pri vodenju ekonomske politike, ki je imela za cilj obilnost dobrin in s tem moč države, se je pojavil s krepitvijo koncepta nacionalne države (Senjur 1991, 20).

Večino sveta sestavljajo razvijajoče se države. Zanje je značilna hitra rast prebivalstva, relativno nizek dohodek na prebivalca in nizka pismenost ter visok delež prebivalstva, ki živi in dela na kmetijah. Znotraj skupine razvijajočih se držav so nekatere države s srednjim dohodkom, ki jih imenujemo novoindustrializirane države (angl. newly industrialized country – NIC). Ta skupina je že uspešno pretrgala začarani krog nerazvitosti. Med razvijajoče države štejemo tudi države v razvoju ali manj razvite države (angl. less developed countries - LDC), za katere je značilen nizek dohodek na prebivalca, nizka stopnja pismenosti, ponavadi tudi slabo zdravstveno stanje (Samuelson in Nordhaus 2002, 538-540).

Države v razvoju oziroma manj razvite države se v literaturi omenjajo še pod pojmom »države zamudnice«. Slednje poimenovanje se pojavlja skupaj s teorijami o dohitevanju, ki se ukvarjajo z vprašanjem, kako se lahko države zamudnice učinkovito približajo razvitim državam. Ena ključnih determinant za možnost dohitevanja je dvig

---

⁴ Metoda trendne stopnje rasti: Slednja se v novejšem času vse bolj uporablja, saj upošteva vse podatke, tudi ciklična gibanja in slučajnim odklonom ne daje posebnega pomena. Na ta način stopnja rasti odraža splošen trend (Senjur 1991, 17).

ravni »družbene sposobnosti«. Pojem »družbena sposobnost« (angl. »social capability«) vključuje izobrazbeno strukturo prebivalstva (raven in ustreznost znanja), institucionalno organiziranost družbe, sposobnost prilagajanja države novi tehnologiji in prilagodljivost institucionalnega okvira, spodbujanje konkurence in ustanavljanja novih podjetij. Dohitevanje je kompleksen in zahteven proces, ki ne more potekati avtomatično. Kot najpomembnejši dejavnik v procesu dohitevanja se poudarja kakovost človeških virov, ustrezen družbeni in politični okvir, ki podpirata nove priložnosti in jih znata uspešno prenesti v svoje specifično okolje (Bučar 2003, 24-57).

Za nekatere države je gospodarska rast še vedno osrednji ekonomski in politični cilj. Kot se bomo prepričali kasneje v nalogi, je bil to do nedavnega osrednji cilj tudi za Ljudsko republiko Kitajsko. V literaturi sem večkrat zasledila štiri temeljne dejavnike, ki predstavljajo glavni pogonski stroj gospodarskega razvoja. To so: (1) delo oziroma človeški viri (vključujejo ponudbo dela, izobrazbo, disciplino in motiviranost); (2) naravni viri (obsegajo obilje zemlje, mineralov, goriva in kakovost okolja); (3) oblikovanje kapitala (zaloga nakopičenega kapitala - stroji, tovarne, ceste); in (4) inovacije oziroma tehnologija (poudarek na tehnoloških spremembah in inovacijah, ki omogočajo proizvodnjo večjega outputa pri enakih inputih - znanost, inženirstvo, menedžment, podjetništvo) (Samuelson in Nordhaus 2002, 541-543). Naj opomnim, da se revne države srečujejo z velikimi ovirami pri kombiniranju zgoraj omenjenih štirih elementov. Poleg tega so te države ugotovile, da težave druga drugo okrepijo (angl. »self enforcing«) v tako imenovan začaran krog revščine. To pomeni, da se številne ovire za razvoj medsebojno krepijo (na primer: nizka raven dohodka preprečuje varčevanje, upočasni rast kapitala, otežuje rast produktivnosti in tako ohranja dohodek nizek) (Samuelson in Nordhaus 2002, 544).

Uspešen razvoj zahteva ukrepe za hkratno prekinitev verige na več mestih, kar zahteva tako imenovani »veliki skok naprej«, s katerim bi država pretrgala začaran krog revščine. Ukrepi države naj bi stremeli k omejevanju rasti prebivalstva, povečanju naložb, izboljšanju zdravja, izobrazbe, razvoju usposobljenosti itd., da bi spodbudili spiralno rast gospodarskega razvoja. Kljub temu, da vemo, na katerih dejavnikih leži ključ do razvoja, ne obstaja ena sama kombinacija teh štirih dejavnikov⁵, ki bi vse

---

⁵ Štirje dejavniki razvoja so: delo, kapital, viri in inovacije.

države vodile do ekonomske uspešnosti. Mnenja ekonomistov so različna, saj nekateri med njimi poudarjajo potrebo po povečanju naložb v kapital, drugi zagovarjajo ukrepe, ki spodbujajo raziskovanje in razvoj ter tehnološke spremembe, spet tretja skupina poudarja vlogo bolj izobražene delovne sile. Nekateri pa vidijo izhod v povečanju ravni družbene sposobnosti. (Samuelson in Nordhaus 2002, 517-535).

Kljub želeni hitri gospodarski rasti, ki je glavni cilj marsikatere države, le-ta prinese s seboj poleg pozitivnih tudi negativne posledice. Možni stroški rasti kot negativni pojavi, ki lahko spremljajo gospodarsko rast so:

- uničevanje narave in/ali kot negativen vpliv na življenjsko okolico (onesnaževanje zraka in voda; uničevanje gozdov; spodjedanje podeželja; mesta postajajo neznosna za življenje, saj je potrebno zaradi vse večjega in gostejšega prometa širiti ceste, postavljati parkirišča, graditi nadvoze in podvoze ter predore, kar vodi v izginjanje prostora za pešce, za zelenice, parke itd).
- pojav »zastarevanja«: s hitrim gospodarskim napredkom je povezana ekonomska obraba oziroma zastarevanje strojev. Zastarevajo pa tudi proizvodi trajne potrošnje, kar vodi do tega, da potrošnik ni dolgo zadovoljen s tistim, kar je kupil in želi vedno več.
- pojav »negotovosti«: hiter gospodarski razvoj povečuje negotovost v ljudeh, zaslediti je nezadovoljstvo predvsem starejše generacije ljudi, ker skupaj z inovacijami znanje zastareva. To pomeni, da se razvrednoti znanje odraslih in starih ljudi in se s tem tudi spremeni njihov položaj v družbi, kar je za marsikoga nesprejemljivo in šokantno (Senjur 1991, 22).

Problem gospodarske rasti ni samo v stroških, temveč ima gospodarska rast tudi svoje absolutne meje, preko katerih več ne more rasti. To pomeni, da obstaja neka zgornja meja na primer onesnaženosti, preko katere človek ne more več udobno živeti, da je količina obnovljivih naravnih virov omejena in zato neracionalno izkoriščanje človeštvu zgolj škodi. Skozi zgodovino najdemo različna mnenja in zagovornike na temo »meje gospodarske rasti«. Avtorji knjige *Meje rasti*⁶, ki je izšla leta 1972, so zagovarjali idejo razvoja ničelne rasti. To pomeni razvoj brez rasti in sicer gre zgolj za izboljšanje in

---

⁶ Knjigo »Meje rasti« je skupina strokovnjakov ameriške univerze M.I.T. napisala po naročilu Rimskega kluba. Gre za t.i. prvo poročilo Rimskega kluba (Senjur 1991, 23).

napredek kakovostnega značaja in nič več novih investicij v proizvodna sredstva in stopnje rasti prebivalstva. Tej študiji so močno nasprotovali ekonomisti, saj so trdili, da ničelne stopnje rasti ni mogoče uresničiti v kapitalističnem družbenem sistemu niti v socializmu. Tudi manj razvite države ne sprejemajo ničelne stopnje rasti, saj še vedno vidijo izhod ravno v hitrem gospodarskem razvoju. Kljub vsemu je potrebno izpostaviti, da je študija prvič opozorila na dramatičen svetovni problem, to je, da so neobnovljivi naravni viri končni oziroma omejeni in da njih brezobzirno in nerazumno izkoriščanje lahko človeštvu bolj škodi kot koristi. Skupina avtorjev (mednje sodijo tudi zagovorniki neoklasične teorije gospodarske rasti), ki zagovarjajo idejo organske rasti, se naslanja na drugo poročilo Rimskega kluba (Senjur 1991, 24). Na svet gledajo kot na »svetovni organizem«, ki sestoji iz posameznih organskih delov, ki so medsebojno funkcionalno odvisni. Natančneje so v ospredju globalno svetovni problemi, ki so značilni za naš čas in so skupni vsem. Izpostavljajo problem preskrbe z energijo, hrano, svetovno odvisnost od skupnih rezerv surovin, skupno delitev fizičnega okolja zemlje, zraka itd. S pomočjo »organske rasti«, naj bi razrešili sedanjo svetovno krizo človeštva, to sta jez oziroma prepad med človekom in naravo ter med bogatim »severom« (razvitimi) in revnim »jugom« (nerazvitimi), ki se stalno širita oziroma povečujeta. Avtorji zadnjega tretjega poročila Rimskega kluba so v celoti osredotočeni na prepad med bogatimi in revnimi (razvitimi in nerazvitimi) v svetovnem merilu, na vse bolj tako imenovani problem »Sever – Jug« (Senjur 1991, 25). Glede na omejene količine zemlje, energije, mineralnih virov in naraščajočih negativnih zunanjih učinkov, so številne ekonomiste vodile v dvom, ali se lahko ekonomska rast še dolgo nadaljuje po sedanjih stopnjah. Samuelson in Nordhaus na tem mestu poudarjata, da so nova odkritja in tehnološke spremembe bolj varčne z naravnimi viri in da je pretirana skrb zato odveč (Samuelson in Nordhaus 2002, 517-535).

Gospodarski razvoj države vključuje način doseganja cilja ter stranske učinke (stroške) doseganja le-tega. Na izboljšanje dolgoročne gospodarske rasti vpliva kakovost in količina inputov, kot so delo, kapital, tehnologija, podjetništvo ter menedžerska usposobljenost v gospodarstvu ali izboljšanje učinkovitosti dela in tehnologije. Sposobnost države izboljšati življenjski standard je skorajda povsem odvisna od njene sposobnosti za izboljšanje tehnologij in kapitala, ki ga uporablja delovna sila. Na tej točki je pomembno, da vlada zagotovi proste trge, ščiti pravice intelektualne lastnine,

spodbuja ostro in zdravo konkurenco ter podpira temeljno znanost in tehnologijo. Poglobljanje kapitala se nanaša na povečanje kapitala na delavca in vključuje povečanje količine in kakovosti tovarn in opreme, izobrazbe in usposobljenosti, kakor tudi naravni in okoljski kapital. Tehnološke spremembe pa vključujejo izboljšave upravljanja, podjetništva in podjetniškega duha (Samuelson in Nordhaus 2002, 621-667). Z »novo teorijo rasti«, ki jo podrobneje obravnavam v 3. poglavju, skušajo odkriti procese, ki tehnološke spremembe ustvarjajo. Teorija poudarja, da je tehnologija javna in »nerivalna« dobrina, ki jo lahko hkrati uporablja dosti ljudi, da so tehnološke spremembe output ekonomskega sistema in da je proizvodnja novih izumov draga, vendar jih je relativno poceni reproducirati. Da bi države obvarovale znanstvene izume in znanstvenike spodbujale za delo pri raziskavah in razvoju, morajo zagotoviti pravice in zaščito intelektualne lastnine (Samuelson in Nordhaus 2002, 517-554).

Tudi Kitajska je s podelitvijo patentne zaščite⁷ za posamezen izum dosegla, da ne sme noben posameznik brez dovoljenja patentnega upravičenca patent izkoriščati. To pomeni, da se brez primerne dovoljenja patentiran proizvod ne sme uporabljati ne v produkciji ne za poslovne namene, prav tako se ga ne sme prodajati. Ker je patentiran izum zaščiten izključno v gospodarski sferi, se kot kršitev ne šteje, če se uporablja v pedagoške namene, torej na predavanjih tehničnih fakultet. LR Kitajska je vpeljala tudi zakon o blagovnih znamkah⁸, da bi varoval izključno pravico izkoriščanja znamk, vzpodbujal proizvajalce za jamstvo kakovosti njihovih proizvodov in hkrati varoval koristi potrošnikov. Oba zakona vplivata na dolgoročno strategijo Kitajske, katere končni cilj je vključitev v razvojne tokove najbolj razvitih držav sveta (Pretnar 1987).

Z gospodarskim razvojem je povezana ideja napredka. Pollard omenja tri različna področja napredka: materialni napredek, družbeni oziroma socialni napredek in osebni napredek človeka. Z materialnim napredkom enači napredek v znanju in izboljšanju tehnologije, ki naj bi po njegovem mnenju v prihodnosti vodil do izboljšanja materialnih razmer življenja. Družbeni napredek povezuje z izboljšanjem družbene in politične organizacije tako, da naj bi bile človeške družbe bolj upravljane, pravičnejše, svobodnejše in stabilnejše. Osebni napredek človeka je razdelil na značaj in zavest človeka, ki naj bi se po njegovem spreminjala na boljše. Drugi del osebnega napredka

⁷ Patentni zakon je stopil v veljavo leta 1985 (Pretnar 1987: 32).

⁸ Zakon o blagovnih znamkah je začel veljati leta 1983 (Pretnar 1987: 72).

povezuje z vsesplošnim napredkom na vseh področjih, ki bi naj vodil tudi v izboljšanje fizičnih, razumskih in duševnih sposobnosti človeka. Potrebno se je zavedati, da vključevanje družbenih inovacij predstavlja glavni vpliv na gospodarski razvoj in s tem na življenjski standard ljudi (Pollard v Senjur 1991, 19-28).

Prav tako ni moč spregledati vpliva političnega sistema na gospodarski razvoj. Na ta problem je opomnil že eden od pionirjev razvojne ekonomike W.W. Rostow, ko je menil, da so politiki manj razvitih držav imeli nalogo krepite nacionalne pripadnosti, da je bila politika pomembnejša kot ekonomika in poglobljena politična vprašanja manj razvitih so bila bistveno drugačna kot v razvitejših državah. Zagotovo prevladujoč politični sistem lahko spodbuja ustvarjalnost, motiviranost in fleksibilnost, lahko pa je, obratno, zaviralen. To je povezano z vplivom enostrankarskega in večstrankarskega sistema. Družbeno ekonomski sistem, ki ni ustrezen ali ki ni prilagodljiv za sorazmerno hiter gospodarski razvoj, v primerjavi z drugimi političnimi sistemi na dolgi rok ne more obstati (Senjur 1991, 32-33). Senjur je mnenja, da so primeri iz zgodovine pokazali, da so večstrankarski sistemi spodbudnejši za gospodarski razvoj, ker je tak sistem bolj fleksibilen in vsebuje komponento konkurenčnosti, kar je ugodnejše okolje za razvoj. Se pa strinja, da obstajajo izjeme in je zato v določenih specifičnih razmerah lahko enostrankarski politični sistem ugoden za gospodarski razvoj. Menim, da je zgovoren primer Kitajska komunistična partija. Kljub strogemu vztrajanju na enostrankarskem sistemu države, se je gospodarska rast Ljudske republike Kitajske v zadnjih letih rapidno večala in celo prišla do točke, ko govorimo o »pregreti ekonomiji«⁹.

Predpogoj zdravega in uspešnega gospodarstva je tista družba, ki temelji na poštenosti, zakonitostih in medsebojnem zaupanju. Običajno ekonomisti ovrednotijo celotno uspešnost gospodarstva na osnovi naslednjih kriterijev: kako hitra in visoka je rast BDP¹⁰ ter potrošnje, kakšna je stopnja brezposelnosti in zaposlenosti s ponudbo številnih delovnih mest ter stabilnost ravni cen oziroma kakšna je inflacija (Samuelson in Nordhaus 2002, 371-387).

---

⁹ Več o KPK (Komunistična partija Kitajska) bom razčlenila v četrtem poglavju.

¹⁰ BDP predstavlja celotno vrednost vseh končnih proizvodov in storitev, ki jih država proizvede v danem letu (Samuelson in Nordhaus 2002, 603-618).

V nadaljevanju poglavja se bom posvetila pomenu in zgodovinskemu razvoju koncepta »trajnostni razvoj«.

2.2 Trajnostni razvoj

Koncept »trajnostni razvoj« združuje dve ideji: idejo razvoja, kot glavni politični cilj po drugi svetovni vojni, in idejo trajnost, ki se je v sedemdesetih letih dvajsetega stoletja začela pojavljati in uporabljati skupaj s skrbjo za okolje, v katerem živimo (Bretschger 1999, 187-189). Angleški termin »sustainable development« je v literaturi prevajan kot trajnostni, samovzdržni, sonaravni, vzdržljivi, obstojni in uravnoteženi razvoj. Vendar pa je edini pomensko ustrezni prevod trajnostni razvoj.

Pojem trajnost zaobsega ekonomski, družbeno-socialni in okoljski pomen, ki se vežejo na udejanjanje načel varstva okolja in narave. Z besedo trajnost želimo poudariti dolgoročno trajno delovanje gospodarstva in celotne družbe, ki skrbi za dvig kakovosti življenja in enakost ljudi v sedanosti in prihodnosti v okviru zmogljivosti okolja. Rast BDP je po trajnostni paradigmi potrebna, a trajno sprejemljiva le, če je ne spremlja hkratno izčrpavanje naravnih virov in povečanje pritiskov na okolje. V splošnem naj bi načelo trajnosti upoštevalo potrebo po nadaljevanju gospodarskega razvoja ob sočasnem varovanju okolja. Samo načelo trajnosti ne more zagotoviti nekonfliktnosti med razvojem in varstvom, zato naletimo na zahtevno usklajevanje teženj gospodarskega in družbenega razvoja ter varovanje in izboljšanje okolja in narave. Sistem je trajnosten, če lahko traja neskončno, ne da bi pri tem izčrpal material ali energetske vire, ki so nujno potrebni (Plut 2004, 159-167).

V konceptu »trajnostni razvoj«, razvoj razumemo kot skupni proces ekonomske rasti z družbenimi in kulturnimi spremembami, ki omogočajo posameznikom, da razvijejo svoje potencialne. Če vključimo še dimenzijo trajnosti¹¹, pa to pomeni, da se mora razvoj preoblikovati v skladu z omejitvami ekosistema. Koncept trajnostnega razvoja na neki način ponuja prekinitev tradicionalnega nasprotja med ekonomsko rastjo in varstvom okolja, kjer se razvija eden na škodo drugega, in nam nudi rešitev z medsebojno povezanostjo obeh razvojev. Cilj trajnostnega razvoja je uresničevanje harmonije med

---

¹¹ Koncept trajnost se je izvorno uporabljala v zvezi z gozdom in se kasneje razširila na ostale okoljske dobrine (Bretschger 1999, 187-189).

človekom in naravo ter ljudmi samimi, skladen gospodarski razvoj, visoka stopnja varovanja okolja in odgovoren odnos do naravnih virov, skladno in odgovorno razvojno načrtovanje ter učinkovito mednarodno sodelovanje, ki naj promovira vrednote, ki spodbujajo potrošniške standarde v okviru ekoloških zmožnosti in človeških želja, pod pogojem, da so našete prvine upoštevane sočasno. Za dosego cilja je potrebnih ogromno sprememb na več nivojih in vključitev različnih akterjev v proces načrtovanja, to pa zahteva učinkovit ekonomski, socialni, politični, produkcijski, tehnološki in tudi mednarodni sistem, ki bo sposoben izpeljati načela trajnostnega razvoja. Akterji so lahko vladne in nevladne organizacije, posamezniki, društva, razvojne agencije, znanstveniki, itd., ki zagotavljajo široko paleto znanj (Carter 2001, 198-199; Baker in drugi 1997, 3).

Najpogosteje uporabljena definicija trajnostnega razvoja je zapisana v Brundtlandskem poročilu in se glasi: *»Trajnostni razvoj je tisti razvoj, ki zadovoljuje potrebe sedanje generacije, ne da bi bila s tem ogrožena zmožnost pokrivanja potreb bodočih generacij«* (WCED 1987, 43). Omenjena definicija se ukvarja z zadovoljevanjem osnovnih potreb sedanjih generacij. Po tej definiciji se revščina kaže »kot vzrok in posledica netrajnostnega obnašanja«. Definicija pa »upoštevata potrebe prihodnjih generacij v oblikovanju in uresničevanju sodobnih politik (Baker in drugi 1997, 4)¹²«.

Obstaja več modelov in opredeljevanj koncepta trajnostnega razvoja (Schubert in Störmer 2007). Naštela bom najpogosteje uporabljene modele trajnostnega razvoja: tristebni model, razširjen tristebni model, kapitalni model, trajnostni razvoj kot politični koncept in kot proces učenja.

(1) Model tristebnega pojmovanja trajnostnega razvoja je najsplošnejši model trajnostnega razvoja, ki ga sestavljajo trije medseboj enakovredni stebri: ekonomija, okolje in družba. Koncept trajnostnega razvoja lahko zaživi le ob sožitju in povezovanju vseh treh elementov v skupen sistem, ki si prizadeva za ustvarjanje trajnosti v celotni družbi (Harris 2000, 6-18).

(2) Razširjen tristebni model je osnovnemu tristebnemu sistemu dodal komponento vladanja in morale, ki sta lahko izraženi bodisi preko vrednot zapisanih v zakonih,

---

¹² Definicija vključuje načela intrageneracijske in intergeneracijske enakosti.

bodisi v medsebojni komunikaciji v procesu soodločanja. Ta model trajnostni razvoj razume kot regulativni koncept (Schubert in Störmer 2007, 3).

(3) Tudi kapitalni model izhaja iz tristebnega modela, vendar preimenuje elemente v naravni kapital, ekonomski kapital in družbeno-politični kapital. Koncept trajnostnega razvoja razume kot zagotavljanje dobrin in storitev, ki jih družba potrebuje ob upoštevanju ohranjanja in varovanja virov (Etkins in Medhurst 2006, 476).

(4) Trajnostni razvoj razumljen kot politični koncept vključuje pet osnovnih načel: demokracijo, enakost, načelo pravičnosti, načelo vključevanja in načrtovanje. V tradicionalni okoljevarstveni diskurz vključi predstavo o trajnosti, ki zahteva obsežen prenos družbenih, ekonomskih in okoljskih prioritet.

(5) Trajnostni razvoj kot proces učenja razume trajnostni razvoj kot razvojni proces, ki deluje v okviru dveh razvojnih točk. Prva koncept trajnostni razvoj razume kot dolgoročni globalni projekt, ki ima za glavni cilj spreminjanje vrednot, medtem ko druga spodbuja povezovanje koncepta trajnostni razvoj s kratkotrajnimi strategijami, katere cilj so novi družbeni procesi, kot na primer družbeno učenje, ki prav tako spodbuja trajnost in stabilnost družbe (Schubert in Störmer 2007, 125-140).

Ideja o trajnostnem razvoju izhaja iz sredine 20. stoletja, ko je začela naraščati zaskrbljenost zaradi prekomernega onesnaževanja in pretiranega izrabljanja naravnih virov. Enosmerni cilj k hitri gospodarski rasti in usmerjenosti v gospodarski napredek za vsako ceno, je pripeljal do koncepta trajnostnega razvoja. Želeli so razvoju, ki se je do tedaj zavzemal le za kvantiteto gospodarske rasti, dodati še komponento kvalitete rasti, ki bi upoštevala tudi omejitve okolja. Okoljski problemi na lokalni ravni, so postali mednarodni problemi, s tem pa se okoljska vprašanja uvrstijo na dnevni red mednarodnih organizacij in konferenc (Reid 1996, 3).

Pomembna prelomnica za varstvo okolja in koncept trajnostnega razvoja sta bila članka, objavljena leta 1972. *A Blueprint for Survival*, objavljen v britanski reviji *The Economist*, ki je napovedoval propad družbe in nepopravljivo uničenje naravnih sistemov ob trenutni stopnji gospodarske rasti. Kot rešitev predlaga tako imenovano stalno ekonomijo »steady state«, ki je samozadostna, uporablja tehnologije, ki imajo majhen vpliv na okolje, je energetske varčna ter je sestavljena iz ruralnih skupnosti, v katerih je ljudem bolj pomembna kvaliteta življenja kot kvantiteta. Tudi tema poročila

Rimskega kluba *Meje rasti* (angl. *Limits to Growth*) izraža zamisli o omejitvi gospodarske rasti kot vzroku onesnaževanja. Raziskavo so utemeljili na podlagi računalniške simulacije »World 3«, ki je prikazovala neizbežne posledice za okolje in družbo ob nadaljujoči se stopnji ekonomske rasti (Reid 1996, 29-31).

Ključnega pomena v procesu oblikovanja koncepta trajnostnega razvoja je bila konferenca OZN o človekovem okolju v Stockholmu¹³. Na konferenci so države udeleženke podpisale Deklaracijo o človekovem okolju, v kateri je poudarjena potreba po ohranjanju naravnih virov v korist sedanjih in prihodnjih generacij (Birnie in Boyle 1992, 9). Velikega pomena je prvi člen Stockholmske deklaracije, ki pravi, da imajo vsi ljudje temeljno pravico do svobode, enakosti in primernih pogojev za življenje v takem okolju, ki vsakemu človeku omogoča dostojanstveno življenje in blagostanje. Vsak človek je zato dolžan, da to okolje varuje in izboljšuje za sedanje in prihodnje generacije. »Čeprav na konferenci niso uporabili besedne zveze trajnostni razvoj, pomeni ta konferenca nekakšen začetek tega koncepta« (Birnie in Boyle 1992, 9). Hkrati je bila konferenca prvi večji poizkus vključevanja posameznih držav v konstruktivno debato o reševanju okoljskih problemov. Lokalne probleme okolja je uspela umestiti na mednarodno politično prizorišče in s tem dosegla reševanje problemov z bilateralnim in multilateralim sodelovanjem (Birnie in Boyle 1992, 10).

Besedna zveza »trajnostni razvoj« se je prvič pojavila v članku *Strategija ohranitve sveta* (angl. *World Conservation Strategy – WCS*), ki ga je Svetovna zveza za ohranitev narave in naravnih virov (angl. International Union for Conservation of Nature and Natural Resources – IUCN) objavila leta 1980. Koncept »trajnostni razvoj« je v članku utemeljen na prepričanju, da sta ohranitev in razvoj medsebojno odvisna in si ne nasprotujeta (Reid 1996, 38). WCS išče v trajnostnem razvoju rešitve okoljskih problemov in žal zajame le okoljsko plat trajnostnega razvoja, medtem ko izpusti družbeno in ekonomsko raven (Baker in drugi 1997, 2).

Svetovna komisija za okolje in razvoj (angl. World Commission on Environment and Development - WCED) je leta 1987 izdala poročilo *Naša skupna prihodnost* (angl. *Our Common Future*), kjer je termin »trajnostni razvoj« opredelila kot del globalnega

---

¹³ Stockholmska konferenca se je vršila leta 1972.

političnega programa (WCED 1987, 352). Bistvo poročila je sprejetje in oznanjanje koncepta trajnostnega razvoja na poti okoljskega zavedanja in uvajanja v politično prakso. Trajnostni razvoj je postal cilj na globalnem nivoju, saj so ga prevzele skoraj vse mednarodne institucije, agencije in nevladne organizacije, seveda s tem, da je vsaki državi dopustil predvideti lokalne, konkretne politične posledice (Baker in drugi 1997, 3-4). V poročilu je jasno opredeljeno, da je pot do trajnostnega razvoja povezana s številnimi političnimi in družbenimi spremembami. To pomeni odpravo revščine in izkoriščanja, poenotenje distribucije skupnih virov, spremembe v načinu življenja, uveljavitev ustrezne tehnologije in institucionalne spremembe, ki vključujejo demokratizacijo, ki je lahko dosežena s participacijo aktivnega državljana v procesu odločanja. Kot že omenjeno, najpogosteje citirana definicija trajnostnega razvoja izhaja ravno iz Brundtlandskega poročila (Bretschger 1999; WCED 1987, 8-9).

Še večjo podporo in pozornost je koncept »trajnostni razvoj« pridobil na srečanju na vrhu v Riu de Janeiru 1992 ter s takrat oblikovano Agendo 21. Gre za globalno sodelovanje in strinjanje o skupni obravnavi okolja in razvoja ter poskus prenosa ideje trajnostnega razvoja v prakso. Pri oblikovanju trajnostnega razvoja na globalni ravni so bile pozvane vlade, da vsaka oblikuje svojo nacionalno strategijo trajnostnega razvoja skupaj z mednarodnimi organizacijami, nevladnimi organizacijami, lokalnimi in regionalnimi upravami ter s širšo udeležbo javnosti. Trajnostni razvoj ni le skrb vlad, ampak tudi ljudi, ki morajo imeti zagotovljeno udeležbo pri odločevalskem procesu in oblikovanju politik (Združeni Narodi: Generalna skupščina, 1992; Združeni Narodi: Agenda 21, 1992).

Termin trajnostni razvoj bom v magistrski nalogi uporabljala, kot je razumljen v Brundtlandskem poročilu, to je kot socialni in politični koncept, ki vključuje družbene, ekonomske in politične procese, ki vodijo h gospodarsko učinkovitim, družbeno pravičnim, okolju prijaznim in razvojno naravnanim politikam. Družbe, katerih cilj je uresničevanje trajnostnega razvoja, so v tem procesu podvržene največkrat korenitim političnim, institucionalnim, družbenim ter kulturnim spremembam¹⁴.

---

¹⁴ Spremembe v vzorcih produkcije, potrošnje, uporabe virov, sprememba zavesti, obnašanja ljudi ter sprememba novega načina mišljenja, novih vrednot in pristopov.

V nadaljevanju predstavljam vpliv državnih politik in lokalnih oblasti na gospodarski in trajnostni razvoj.

2.3 Vpliv države in lokalnih oblasti na gospodarski in trajnostni razvoj

Država opravlja naslednje funkcije (Samuelson in Nordhaus 2002, 281-300):

- popravlja tržne pomanjkljivosti;
- prerazdeljuje dohodek – običajno z obdavčenjem in politiko vladnih izdatkov;
- prerazdeljuje vire;
- načrtuje in oblikuje makroekonomske stabilizacijske politike z ustrezno uporabo denarne in proračunske politike ter z nadzorom finančnih trgov;
- pospešuje dolgoročno ekonomsko rast in ohranja stabilne stopnje rasti;
- upravlja mednarodne ekonomske zadeve¹⁵;
- skrbi za varovanje globalnega okolja; ter
- nudi pomoč pri uvajanju in uresničevanju trajnostnega razvoja.

Mnenja o stopnji vladne intervencije za doseganje gospodarskega in trajnostnega razvoja so različna. Nekatere države poudarjajo pristop »laissez-faire« brez vmešavanja, ki pušča večino odločitev trgu, druge pa se nagibajo k visoki stopnji intervencije države (Samuelson in Nordhaus 2002).

Države imajo pomembno vlogo pri načrtovanju in uvajanju gospodarskega in trajnostnega razvoja. Ker tržne pomanjkljivosti¹⁶ lahko vodijo v nepopolne ekonomske rezultate in v povzročanje okoljskih problemov, je vlada tista, ki utegne posredovati, omiliti in odpraviti te slabosti. Vlade so odgovorne za oblikovanje, izvajanje, koordiniranje in medsebojno usklajevanje javnih politik. To pomeni, da ravno vlade

---

¹⁵ Na različnih področjih: zmanjšanje trgovinskih omejitev, saj tako spodbujajo uspešno mednarodno specializacijo in delitev dela; izvajanje programov pomoči, kot je neposredna pomoč bogatih držav revnim; usklajevanja oz. koordiniranja makroekonomske politike, saj njihova povečana ekonomska soodvisnost pomeni, da morajo biti za boj proti inflaciji in brezposelnosti njihove makroekonomske politike usklajene.

¹⁶ Primer tržnih pomanjkljivosti: onesnaževanje, nezagotavljanje kolektivnih dobrin, kot so zdravje, zdravo okolje in varnost, nezastopnost šibkejših interesov idr. (Baker in drugi 1997, 18). Okoljski problemi nastajajo zaradi zunanjih učinkov, ki izhajajo iz proizvodnje ali potrošnje. Ker tržni mehanizem ne zagotavlja ustrezne omejitve onesnaževalcev, je potreben nadzor onesnaževanja s strani vlade. Jasno je, da podjetja potrebujejo stalni nadzor, ker prostovoljno zagotovo ne bodo omejila emisije strupenih kemikalij in se tudi ne bodo vedno vzdržala odlaganja strupenih odpadkov na odlagališča, idr. Legitimna vloga vlade je, da podjetja nadzoruje z različnimi ukrepi, da internalizirajo (ponotranjijo) ali popravijo neučinkovitost, ki jo povzročajo zunanji učinki (Samuelson in Nordhaus 2002, 303-319).

vplivajo na to, da si okoljsko, ekonomsko in družbeno področje ne nasprotujejo, ampak delujejo z roko v roki, kar vodi v družbeno odgovoren gospodarski razvoj ob hkratnem varovanju naravnih virov in okolja (Baker in drugi 1997, 18). Seveda ni realno pričakovati, da bo zgolj država tista, ki bo uspela sama reševati okoljske probleme. Ključnega pomena pri oblikovanju in načrtovanju ustreznih razvojnih politik za doseg trajnostnega razvoja je zbiranje različnih mnenj s strani vlade, nevladnih organizacij, gospodarstva, različnih strokovnjakov in javnosti. Razprave morajo potekati med državnimi in lokalnimi oblastmi, industrijo, znanostjo, okoljevarstvenimi organizacijami in javnostjo. Šele na osnovi teh razprav širše javnosti in z ustreznimi analitičnimi in metodološkimi pristopi¹⁷, bodo vlade sposobne izdelati trajnostne razvojne strategije za integracijo družbene in okoljske politike (Keating 1995, 23- 24).

Lokalne oblasti najboljše poznajo lokalne specifične, ki so izredno pomembne pri uresničevanju trajnostnega razvoja. Oblikovanje ustrezne strategije trajnostnega razvoja mora izhajati iz lokalne kontrole nad viri in iz sodelovanja lokalnih podjetij, agencij in prebivalstva. Na vrhu v Riu de Janeiru, v Agendi 21 in v Lokalni Agendi 21 je velik poudarek ravno na participaciji lokalnih oblasti pri načrtovanju ustreznih strategij razvoja. Ključno za uveljavljanje uspešnih politik trajnostnega razvoja je torej pristop od zgoraj navzdol, kjer imajo ključno vlogo vlade in mednarodne organizacije, in pristop od spodaj navzgor, ki prepoznava različne interese na lokalni ravni (Baker in drugi 1997, 24-26).

3 TEORIJE GOSPODARSKEGA RAZVOJA IN MODELI RAZVOJA IN PODRAZVITOSTI

Nastanek razvojnih teorij je povezan z željo po teoretični podlagi za razvojne strategije, ki bi usmerjale in pomagale pripeljati državo kar najhitreje in s čim manj stroški do hitrejše gospodarske rasti, k višjemu življenjskemu standardu oziroma k državni blaginji. Namen teorij je predstaviti zakaj, na kakšen način in s pomočjo katerih notranjih in zunanjih dejavnikov prihaja do rasti. Teorije razvoja in mednarodne usmeritve držav vplivajo na vodstvo države, ki bo odločilo, kakšno pot gospodarskega razvoja bo njihova država izbrala in ji sledila. To je zagotovo odvisno tudi od vloge

---

¹⁷ Analize in metode se sklicujejo na ocene prihodnjih stroškov in koristi izvedenih aktivnosti na ekonomskem, družbenem in okoljskem področju (OECD 2006, 2).

politike, ki jo ima le-ta v državi, odnosa države do mednarodnega okolja in dogajanja na mednarodnem prizorišču, zgodovinskih okoliščin, količine surovin in možnosti razpolaganja z naravnimi viri, velikosti trga in odprtosti države do trgovanja s tujimi partnerji, velikosti države in geopolitičnega položaja, števila prebivalstva ter še mnogih dejavnikov, ki vplivajo na izbiro optimalne gospodarske razvojne strategije vsake posamezne države. Ali so izbire razvojnih strategij pravilne, pa se pokaže skozi čas (Todaro in Smith 2006).

Predstavila bom glavne in pogosto med seboj konkurenčne teorije gospodarskega razvoja od druge svetovne vojne dalje. Za lažje razumevanje jih bom razdelila v dve večji skupini: (1) klasične teorije ekonomskega razvoja in (2) sodobni modeli razvoja in podrazvitosti. V prvo skupino sodijo teorije linearnih modelov razvoja, teorije in modeli strukturnih sprememb, teorije odvisnosti in neoklasična kontrarevolucija. Kot sodobne modele razvoja in podrazvitosti bomo podrobneje obravnavali nove teorije rasti oziroma endogene modele s poudarkom na modelu »veliki potisk« (angl. »big push«) in Kremerjevo teorijo O-kroga (angl. »O-ring«) skupaj s pojmi komplementarnosti, nezadostne koordinacije in neenakosti, ki so posledica odsotnosti razvoja (Todaro in Smith 2006, 103-190). Na koncu vsake teorije navajam tudi kritike.

3.1 Klasične teorije ekonomskega razvoja

Zaradi osrednje vloge akumuliranja¹⁸ kapitala so klasične teorije dobile tudi naziv »fundamentalizem kapitala« (Todaro in Smith 2006, 104).

3.1.1 Linearni modeli razvoja

Prevlado linearnih modelov razvoja zasledimo v obdobju med letoma 1950 in 1960. Glavni predstavnik in zagovornik teorije linearnih faz rasti je bil Američan Walt W. Rostow, ki je menil, da je možno opis rasti vsakega družbenega gospodarstva razčleniti na naslednje razvojne stadije:

(1) tradicionalna družba, v tej fazi imajo zemljiški lastniki velik vpliv na politično dogajanje, večina resursov je namenjena le kmetijstvu;

---

¹⁸ Akumuliranje se imenuje proces, kadar želimo doseči, da bi se kapital večal, zato je potrebno del presežne vrednosti stalno spreminjati v kapital (Senjur 1991, 47).

- (2) tranzicijska faza, v kateri se zgodijo predpogoji za »vzlet«, to je obdobje, ko se je vpliv moderne znanosti že začel pojavljati v kmetijstvu in v industriji;
- (3) faza vzleta, to obdobje Senjur imenuje »*prelomnica v življenju modernih družb*«, saj je rast osvobojena starih ovir in tako postane normalno stanje. Do vzleta pride zaradi komplementarnosti treh dejavnikov: povečanega deleža investicij v narodnem prihodku, večje podpore določenih vodilnih industrijskih sektorjev in nazadnje tudi zaradi primerne družbenega, političnega in institucionalnega okolja za gospodarski razvoj, ki ga je potrebno pripraviti;
- (4) pot k zrelosti, za ta stadij je značilen gospodarski napredek, ki se dogaja ves čas, saj ima gospodarstvo tehnološke in podjetniške sposobnosti, da lahko proizvaja karkoli hoče. Rostow je predvidel, da se stadij zrelosti doseže po približno 60-tih letih od vzleta;
- (5) faza visoke masovne potrošnje, to obdobje se enači z obdobjem blaginje, kjer je poudarek na potrošnji in ne več na proizvodnji (Senjur 1991, 81-83).

Rostowa teorija stadijev gospodarske rasti predstavlja eno od možnih razlag razlik v razvitosti v svetu in eno izmed pomembnih načinov gledanja na gospodarsko rast. Zanj je torej razvojni proces lahko le sosledje zgoraj naštetih razvojnih faz, skozi katere morajo vse države. Razvite države naj bi šle skozi prve tri stadije in se trenutno nahajajo v četrtem ali petem stadiju, medtem ko morajo manj razvite države zgolj slediti določenim pravilom razvoja in bodo prišle v fazo samovzdržne rasti (Todaro in Smith 2006, 104-105).

Poleg Rostowih razvojnih stadijev je potrebno omeniti tudi Harrod-Domarjev model rasti. Pomembno vlogo v njunem modelu igrajo prihranki (domači in tuji), ki omogočajo investicije, potrebne za pospešitev gospodarske rasti. Stopnja rasti narodnega dohodka je odvisna od stopnje varčevanja in kapitalnega količnika. Stopnja varčevanja je tista spremenljivka, na katero država lahko vpliva. Gospodarstvo mora prihraniti in investirati določen del narodnega dohodka. Izračunala sta, da je za samovzdržno rast potrebno prihraniti in investirati vsaj 15-20% BNP. Iz tega sledi, da več kot je gospodarstvo sposobno varčevati in investirati, večja bo gospodarska rast (Todaro in Smith 2006, 105 -107).

Kritiki linearnega modela razvoja razlagajo, da je ta pomanjkljiv, saj ne ponuja primerne rešitve za nerazvite države. Rostow, Harrod in Domar so iz primerov ZDA in Evrope sklepali na obstoj istih okoliščin, vedenj in ukrepov tudi v nerazvitih državah. Teorija linearnih razvojnih faz rasti namreč poudarja pomembnost prihrankov in investicij, ki sta sicer nujno potrebna vendar nezadostna pogoja za povečanje gospodarskega razvoja. V večini manj razvitih držav je stopnja formiranja kapitala zelo nizka, a jo lahko država zapolni s pomočjo tujih subvencij in s tujimi investicijami. Vendar tu naletimo na problem, ker manj razvitim državam manjka nekaj osnovnih predpogojev (od primerne infrastrukture, institucionalnih okoliščin, kvalificiranih delavcev do sposobnosti načrtovanja in upravljanja večjih razvojnih načrtov,...), ki bi zadoščali, da bi si lahko nov pritek kapitala in pomoči obrnili v svoj prid. Dokler nivo predpogojev ni zadosten, ni realno premišljevali o hitrem gospodarskem razvoju manj razvitih držav (Todaro in Smith 2006, 107-108).

3.1.2 Teorije in modeli strukturnih sprememb

V šestdesetih, predvsem pa v sedemdesetih letih so prevladovali teorije in modeli strukturnih sprememb, ki se osredotočajo na notranji proces sprememb v strukturi gospodarstva, značilen za vse države v razvoju. Natančneje je v ospredju teorij strukturnih sprememb prehod iz pretežno tradicionalnega kmetijskega gospodarstva v bolj moderno, industrijsko raznovrstno proizvodnjo in storitveno usmerjeno gospodarstvo. Specifične strukture v procesu so povezane s točno določeno stopnjo razvitosti. Najbolj znana predstavnika sta W. Arthur Lewis in njegov dvosektorski model presežka delovne sile in Hollis B. Chenery s svojimi razvojnimi vzorci (Todaro in Smith 2006, 108).

Lewis nam s svojim modelom pokaže, kdaj se lahko gospodarstvo začne samostojno razvijati in kdaj doživi strukturno spremembo. Mnenja je, da je to proces, kjer je potrebno povečevanje produktivnosti dela v gospodarstvu, saj se le tako lahko omogoča večanje presežka. In šele ko je ta faza izpolnjena, se lahko povečuje delež akumulacije v domačem dohodku, ki je nujen za samovzdržno rast (Senjur 1991, 256-257). Lewis izhaja iz predpostavke, da so manj razvite države sestavljene iz dualnega gospodarstva, od tod tudi izhaja ime dvosektorski model. Na eni strani je tradicionalni preživitveni kmetijski sektor, na drugi strani pa visoko produktivni moderni industrijski sektor.

Hkrati še predpostavlja, da je v manj razvitih državah v preživitvenem sektorju tako veliko število prebivalstva glede na razpoložljiv kapital in naravne vire, da je marginalna produktivnost dela enaka nič ali celo negativna. V takih razmerah govorimo o neomejeni ponudbi delovne sile. Glavni poudarek Lewisovega modela je na procesu selitve delovne sile iz preživitvenega v industrijski sektor ter na rasti proizvodnje in zaposlenosti v modernem industrijskem sektorju. Kako hitro se bo povečevala proizvodnja v industrijskem sektorju, je odvisno od stopnje investiranja ter akumuliranja kapitala v tem sektorju. Ponudba delovne sile urbanemu sektorju ob konstantni plači v tem sektorju je neomejena in na razpolago tako dolgo, dokler ponudba delovne sile ob preživitveni mezdi v kmetijstvu presega povpraševanje po delovni sili. Proces selitve se bo končal, ko bo celoten presežek delovne sile iz preživitvenega sektorja vključen v moderni sektor (Todaro in Smith 2006, 108-111). Lahko pa se zgodi, da se v kmetijstvu ne bo povečevala produktivnost, medtem ko bo industrija še naprej zaposlovala in s tem odtegovala delovno silo kmetijstvu (Senjur 1991, 259-261). To bo imelo za posledico pomanjkanje kmetijskih in prehrambnih izdelkov, kar lahko vodi celo v lakoto.

Določene postavke Lewisovega dvosektorskega modela presežka delovne sile so kritiki označili za neustrezne. Neustrezna naj bi bila trditev, da kapitalisti investirajo celotni dobiček, ki vodi do povečanja zaposlenosti. Kritiki so mnenja, da ni nujno, da se to zgodi, saj je presežek lahko tudi ponovno investiran v sodobnejšo tehnologijo, ki varčuje z delom ali pa izvožen, s tem pa se rast zaposlenosti niža. Tudi postavka o polni zaposlenosti v urbanih področjih v splošnem ne drži. Kot vemo, je v manj razvitih državah nezaposlenost razširjena tudi v mestih. Ne drži tudi trditev, da konkurenčni trg delovne sile v industrijskem sektorju zagotavlja obstoj konstantnih mezd v tem sektorju, vse dokler kmetijski sektor ponuja presežek delovne sile (Todaro in Smith 2006, 112-113).

Poleg Lewisa se je s procesom sprememb struktur nerazvitega gospodarstva v moderno razvito gospodarstvo ukvarjal tudi Hollis B. Chenery. Za razliko od Lewisovega modela je Chenery s svojo analizo vzorcev razvoja odkril, da zgolj večje varčevanje in investicije še niso zadosten pogoj za ekonomsko rast. Mnenja je, da je potrebno vključiti spremembe gospodarskih struktur na vseh nivojih, ki praktično obsegajo vse ekonomske

funkcije. Pri tem Chennery ne pozabi na pomen domačih in mednarodnih omejitev za razvoj manj razvitih držav, saj so le-te integrirane v moderni sistem, ki lahko pospešuje ali pa zavira njihov razvoj. V ozadju empiričnih študij o razvojnih vzorcih je ideja enolinijskega evolucijskega razvoja, saj je za Chennerya razvoj jasen proces rasti in strukturnih sprememb, ki so v določenih fazah za vse enake (Todaro in Smith 2006, 113-115).

3.1.3 Teorije odvisnosti

V obdobju sedemdesetih let 20. stoletja so se poleg že omenjene teorije strukturnih sprememb močno razširile tudi teorije odvisnosti. Slednje zagovarjajo predpostavko, da so manj razvite države ujete v odnose dominacije in odvisnosti z bogatimi državami. Mnenja so, da je rezultat nerazvitosti moč iskati v mednarodnih odnosih moči, v institucionalni, ekonomski in politični rigidnosti manj razvitih držav ter v širjenju dualizma. Teorije odvisnosti podrobneje predstavljajo naslednji trije modeli (Todaro in Smith 2006, 115-118):

(1) neokolonialni model odvisnosti poudarja, da je nerazvitost vzrok zunanjih vplivov in omejitev. Nerazvitost je posledica zgodovinske evolucije, to je obstoja neenakopravnega odnosa značilnega za kapitalizem, kjer bogate države izkoriščajo revne države, ki v temu odnosu ne morejo postati samostojne in neodvisne države.

(2) model napačnih predpostavk pripisuje nerazvitost kot posledico pomanjkljivih, neprimernih, napačnih nasvetov strokovnih svetovalcev. Velikokrat so napačne informacije vir nezadostnega upoštevanja lokalnih specifik ali pa prevelikega posploševanja modelov razvitih držav.

(3) teza o dualističnem razvoju se osredotoča na koncept dualizma, ki ga je moč zaslediti v odnosu med bogatimi in revnimi državami kot tudi znotraj revnih držav. Model ugotavlja, da je obstoj dualizma trajen in ne zgolj prehoden. Prav tako je mnenja, da obstoj dualizma povzroča, da se razkorak med državami še povečuje in ne znižuje, saj so odnosi med bogatimi in revnimi državami enostranski; bogate države revne še bolj »tlačijo k tlom« in izkoriščajo.

Teorije odvisnosti predlagajo manj razvitim državam, da lahko postanejo samostojne in razvite države, če se osvobodijo vseh vezi, ki jih imajo z drugimi državami in sledijo politiki avtarkije. Omenjena rešitev je naletela na val kritik, saj je sodelovanje v

mednarodni menjavi ena od glavnih komponent za spodbujanje razvoja. Zgovoren primer je Kitajska, ki je konec petdesetih let že poudarjala samozadostnost in višek izolacije dosegla leta 1971, ko je praktično prekinila stike z zunanjim svetom. To je Kitajski prineslo stagnacijo ekonomske rasti in trajne posledice, ki so jih začeli odpravljati leta 1978 z novo politiko in reformami t.i. »odpiranje Kitajske navzven« (Todaro in Smith 2006, 118-119). Posledica teorije odvisnosti, ki pa ni v celoti negativna, je poudarek, ki ga daje teorija notranjemu razvoju t.i. substituciji uvoza, ki preko zaščite mlade industrije¹⁹ (v angl. infant industry) omogoči državam v razvoju, da najprej razvijejo svoje gospodarstvo (navznoter – uvozno usmerjena razvojna strategija) in šele v naslednji fazi gredo na mednarodni trg (navzven - izvozno usmerjena strategija) (Bučar 2009/2010). Ne smemo prezreti dejstva, da je do leta 1978 Kitajski uspela sprememba strukture in vzpostavitev industrijske baze.

3.1.4 Neoklasična kontrarevolucija

Neoklasični pogled na razvoj je pridobil na pomenu v osemdesetih letih 20. stoletja. Nerazvitost vidi kot posledico prevelikega vmešavanja države, nepravilne cenovne politike, korupcije, nezadostnega delovanja trga in pomanjkanja ekonomskih spodbud znotraj držav v razvoju. Za neoklasike je trg tisti mehanizem, ki najboljše poskrbi za optimalno alokacijo resursov in je pomemben tudi z vidika določanja cen ter kot informacijski sistem. Zato zagovarjajo pomen svobodnega trga in učinkovitost prostega delovanja tržnih sil, svobodnega oblikovanja cen, konkurence, investicij, privatnega lastništva in politiko minimalne državne intervencije (Todaro in Smith 2006, 119-121).

Podrobneje si lahko teorijo pogledamo na neoklasičnem modelu gospodarske rasti, ki je ponudbeno zasnovani model. To pomeni, da je povpraševanje zagotovljeno, medtem ko je vse skupaj odvisno le od razpoložljivosti proizvodnih faktorjev, njihove mobilnosti, konkurenčnosti itd. Solowov neoklasični model²⁰ izhaja iz dveh proizvodnih faktorjev, to sta kapital in delo. Vsak od njiju ima svojo ustrezno ceno. Poudarek modela je na stopnji rasti produktivnosti dela. Gospodarska rast je povezana s povečanjem količine in kvalitete dela (zaradi rasti prebivalstva in izobrazbe), s povečanjem kapitala (zaradi varčevanja in investicij) ter z izboljšavami v tehnologiji. Solow sicer poudari, da

---

¹⁹ Zaščita domače industrijske proizvodnje v obliki zaščitnih carin (davkov) na uvoz in kvot (količinske omejitve).

²⁰ Solow model je uspešen za Japonsko in Azijske tigre.

dolgoročno rast ne omogoča sama akumulacija kapitala, ampak je potrebno kvalitativno spreminjanje gospodarstva, ki je možno le s tehnološkim napredkom, a ga v modelu ne razlaga. Pomanjkljivost modela, ki mu jo pripisujejo, je bila ravno v tem, da je za eksogeno spremenljivko vzel tehnološki razvoj, ki je ostala nepojasnjena (Bretscher 1999, 26-58). Naloga države v tem modelu je zgolj, da preprečuje nepravilnosti v delovanju tržnega sistema. Tako je država tista, ki naj bi dopolnila trg z določitvijo in oblikovanjem faktorskih cen (Senjur 1991, 226).

Tradicionalna neoklasična teorija rasti izhaja iz Harrod-Domarjevega in Solowega modela, saj oba poudarjata pomembnost povečanega varčevanja, natančneje ga Solow poudarja preko povečane stopnje kapitalske akumulacije, ki pa prav tako kot povečano varčevanje vpliva na hitrejšo gospodarsko rast (Todaro in Smith 2006, 121-122).

Neoklasična teorija vsebuje tri različne pristope (po Todaro in Smith 2006, 136-138):

- (1) analiza prostega trga trdi, da so sami trgi dovolj učinkoviti in da intervencija vlade kvečjemu pomeni le neproduktivnost;
- (2) teorija javne izbire oziroma nova politična ekonomija nasprotuje vmešavanju države, ker so v ospredju lastni, egoistični interesi politikov in vladnih uslužbencev, ki za njihovo uresničitev uporabijo svojo moč in sredstva;
- (3) trgu prijazen pristop ugotavlja, da v državah v razvoju niso izpolnjeni vsi predpogoji za učinkovito delovanje trga. Zato predlaga pomembno vlogo državne intervencije, ki je omejena zgolj na določena področja, kot so razvoj infrastrukture, izobraževanje, zdravstvo, zagotavljanje primernih pogojev za investitorje in zasebna podjetja. Državna intervencija je dobrodošla le v toliko, da pomaga odpraviti pomanjkljivosti v delovanju trga (Todaro in Smith 2006, 123-124).

Zlom keynesianizma se je začel z naftno krizo in s pojavom »stagflacije«²¹. Takrat so se pojavile nove smeri razvoja ekonomske teorije (monetarizem, teorija racionalnih pričakovanj, »ekonomika ponudbe« in postkeynesianska ekonomska teorija), za katere vse je značilno nestrinjanje z obstoječo »neoklasično sintezo«. Postkeynesianski pristop lahko označimo kot popravljalen, ker podpira tiste vidike tržnega sistema, ki še zmeraj ustrezno delujejo in želi nadomestiti njegove neustrezne segmente s posameznimi

---

²¹ Stagflacija je pojav, ki se zgodi, ko gospodarstvo ne raste, cene izdelkov in storitev pa se kljub temu povečujejo – gre za kombinacijo dveh nezaželenih ekonomskih pojavov (stagnacije in inflacije) hkrati.

datki in inovacijami v prepričanju, da so določeni stebri keynesianske teorije še zmeraj veljavni.

Novost in velik premik v ekonomski teoriji so postkeynesianci vnesli s poudarjanjem institucionalnih značilnosti in prevladujoče vloge investicij. Inflacijo obravnavajo v okviru institucionalnih sprememb, ki so se zgodile skozi razvoj tržnih gospodarstev. Te novosti so pomenile kritiko nerealističnih aksiomov tradicionalne teorije, ki je ekonomsko analizo gradila na predpostavkah popolne konkurence, Sayevega zakona o trgih²² in težnje k statičnemu ravnotežju ter predeterminirani težnji k polni zaposlenosti, saj zagovarja delovanje ekonomskega sistema na politiki »laissez faire«²³, ki zagotavlja samodejno vzpostavitev polne zaposlenosti. Postkeynesianska teorija trdi ravno nasprotno in sicer da ekonomija ni predeterminirana s samodejno težnjo k polni zaposlenosti, ampak jo usmerja investicijska dejavnost ekonomskih subjektov, ki vpliva na cene in rast ter razdelitev narodnega dohodka. Trg izgublja svojo »avtoriteto« kot regulacijska sila. Postkeynesianska ekonomska teorija smatra, da je sodobna industrijska družba v procesu neprestane organske spremembe in da se mora gospodarska politika temu prilagajati (Sušjan 1995, 100 - 109).

Cilj postkeynesiancev je bil oblikovati teorijo, ki bo znala odgovoriti in reagirati na pojave sodobnega gospodarstva (nezaposlenost, ciklična gospodarska rast, hiter tehnološki napredek, inflacija itd). Trenutno svetovno gospodarstvo se bojuje s problemi, kako rešiti svetovno gospodarstvo iz krize, kako zmanjšati brezposelnost in inflacijo, kako odpraviti vse večje razlike med regijami ipd. Različne razprave o reševanju svetovne ekonomije napeljujejo na to, da tudi postkeynesianska ekonomska teorija nima vseh odgovorov in trajne rešitve na trenutne probleme.

---

²² Sayev zakon trga: Teorija, da »ponudba ustvarja lastno povpraševanje.« J. B. Say je že leta 1803 učil, da zaradi tega, ker je celotna kupna moč natančno enaka celotnim dohodkom in outputu, presežna ponudba ali pomanjkanje (presežno povpraševanje) nista mogoča. Keynes je napadel Sayev zakon trga in opozoril, da ni nujno, da bo dodatni dolar dohodka tudi v celoti potrošen (mejna nagnjenost k trošenju ni nujno enaka 1) (Samuelson in Nordhaus 2002, 621-641).

²³ Laissez faire (»pustite nas delati«): prepričanje, naj se vlada čim manj vmešava v gospodarske dejavnosti in pusti odločitve trgu. Kot so se izrazili klasični ekonomisti, kot Adam Smith, ta nazor pravi, naj bo vloga vlade omejena na (1) ohranjanje zakonitosti in reda, (2) narodno obrambo in (3) zagotavljanje določenih javnih dobrin, ki jih zasebni sektor sicer ne bi zagotovil (npr. javno zdravje) (Samuelson in Nordhaus 2002, 621-641).

Z vpeljavo postkeynesianske teorije zaključujem poglavje klasičnih teorij ekonomskega razvoja in odpiram naslednje poglavje, kjer si bomo podrobneje pogledali tako imenovane sodobne modele razvoja in podrazvitosti. Ugotovili bomo, da so določeni teoretični koncepti sodobnih modelov razvoja in podrazvitosti podobni sklepom že omenjene postkeynesianske teorije, to je koncept endogenizacije tehničnega napredka, dinamičnosti procesov (vpliv konkurence) in vpliva investicij na cene in razdelitev narodnega dohodka.

3.2 Sodobni modeli razvoja in podrazvitosti

Zaradi nezadovoljstva s klasičnimi teorijami razvoja rasti in zaradi nenavadnega toka kapitala v svetu razvoja od revnih k bogatimi državami, so se v devetdesetih letih 20. stoletja začele razvijati nove teorije rasti skupaj s sodobnimi modeli razvoja in podrazvitosti, ki razcvet doživljajo v 21. stoletju. Za razliko od predhodnih teorij in modelov so sodobne teorije razširile predmet preučevanja doseganja razvoja. Pri tem so vključile različne okoliščine, ki zavirajo oziroma pospešujejo razvoj. Pomembno mesto je dobila vloga mednarodne pomoči. V svojih analizah raziskujejo in želijo pojasniti razlike razvoja med državami s podobnimi okoliščinami. V svoja raziskovanja so vključili tržno ekonomijo držav v razvoju, natančneje se ukvarjajo s problemi usklajevanja med različnimi agenti v gospodarstvu, raziskujejo situacije, v katerih se povečuje donos obsega proizvodnje, delitev dela, možnosti novih ekonomskih idej ter druge oblike industrijske organizacije (Todaro in Smith 2006, 140-141).

3.2.1 Nove teorije rasti: endogeni modeli

Nove teorije endogene rasti, ki kljub vsemu ostajajo vezane na številne neoklasične predpostavke, poskušajo razširiti tradicionalno teorijo rasti tako, da bi lahko pojasnile razlike v stopnjah rasti med državami in pomembno vlogo države v razvojnem procesu. Glavni začetniki novih teorij rasti so Romer, Lucas, Barro, Grossman in Helpman ter Rebelo (Bretschger 1999, 92). Tehnologija postane središče razvojnega modela in ključnega pomena za napredek države. Predstavniki nove teorije endogene rasti pojasnjujejo vpliv in pomen tehnološkega napredka na gospodarsko rast znotraj modela kot endogen rezultat javnih in privatnih investicij v človeški kapital in raziskovanje. Mnenja so, da je tehnološki napredek zavesten proces, ki se kaže v obliki izdatkov za

raziskave in razvoj. S tem pogledom so se oddaljili od klasičnega vidika, ki razvoj razlaga s pomočjo zunanjih dejavnikov ali pa s povsem neodvisnim procesom tehnološkega razvoja, ki je v tradicionalnem okviru razumevanja popolnoma neodvisen od odločitev subjektov v gospodarstvu. Nove teorije naraščanje rasti produktivnosti razlagajo s povečanjem kapitala znanja, z večanjem trga ter z inovacijami. Pri tem poudarjajo pogoj novih proizvodov in diferenciacijo le-teh, ki vplivajo na širitev trga, in pa investicije v raziskovalno-razvojno dejavnost, ki spodbujajo inovacije (Todaro in Smith 2006, 141-145). Pojav Schumpetrovega koncepta dinamične konkurence kot nadomestilo uveljavljeni tradicionalni cenovni konkurenci, je zelo pomemben, saj je v ospredju teorije rivalstvo pri iskanju novih proizvodov, novih tehnologij in novih organizacijskih metod, kar je glavna značilnost sodobnih, globalnih konkurenčnih procesov. Konkurenca tako sili oligopolna podjetja v razvoj novih tehnologij. Ta se realizira preko njihove investicijske dejavnosti in vpliva le-te na cene in razdelitev. Z novim pojmovanjem konkurence je Schumpeter odprl možnost za razlago tehničnega napredka kot endogene spremenljivke, česar statična neoklasična analiza ni dopuščala, ampak so jo kasneje razvile sodobne teorije razvoja (Sušjan 1995, 103- 112).

Model endogene gospodarske rasti je v teorijo rasti vpeljal Paul Romer s konceptom učenja skozi delo (angl. »learning by doing«)²⁴. S tem je izpostavil znanje v obliki človeškega kapitala in ga vpeljal v produkcijski proces kot dejavnik z naraščajočo mejno produktivnostjo. Hkrati je povezal akumulacijo znanja oziroma kapitala, kot posledico investiranja, s pozitivnimi eksternimi učinki tehnologije (Steinbacher in Steinbacher 2005, 12-14). Tehnološki napredek je predstavljen z aktivnostjo podjetij, ki zavestno investirajo v raziskovalno-razvojno dejavnost. Podjetja investirajo v raziskovalno razvojno dejavnost, zato da bi razvila nove tehnološko napredne proizvode. Za nastajanje inovacij sta nujno potrebna človeški kapital, ki spodbuja raziskave in razvoj ter proizvaja nove patente, in tržna moč ekonomskih agentov, ki jo zagotavlja konkurenca. Romer je mnenja, da je dolgoročna vzdržna gospodarska rast mogoča le za tista gospodarstva, ki so zmožna proizvesti dovolj novih idej in jih nato

---

²⁴ V razvojni literaturi sem zasledila koncept »learning by doing« poimenovan tudi kot »positive spillovers«. Namreč nekatere ekonomske aktivnosti delujejo kot »stranski proizvod« - to je, brez kompenzacije na trgu, - ki povečajo input določenega kapitala. Tak primer je človeški kapital. Ker so vplivi teh aktivnosti pozitivni zunanji učinki, so jih v razvojni literaturi poimenovali »pozitivna razlitja«(angl. »positive spillovers«). Skozi »razlitja« se torej oblikuje kapital javnega znanja, razširijo se javne storitve in raste tudi človeški kapital, kar vpliva na splošno rast v gospodarstvu (Bretschger 1999, 79-94).

uspešno pretvoriti v nove proizvode, ki zagotavljajo tehnološki napredek. Temeljni gonilni sili modela sta tehnološki napredek in akumulacija človeškega kapitala (Novak in Spaija 2008, 154-157).

V nasprotju z neoklasično analizo Romerjev model (prav tako tudi postkeynesianske teorije) zagovarja, da je tehnični napredek endogena spremenljivka, ki je povezana z investicijami v raziskave in razvoj ter novo opremo in obrate. Tehnični napredek je rezultat zavestnega investiranja podjetij, katerih cilj je dolgoročna uspešnost in rast (Sušjan 1995, 203-207). Romerjev model je hkrati tudi mejnik, s katerim se ekonomska teorija gospodarske rasti trenutno zaključuje, saj od njegovega modela dalje še ni oblikovala alternativnega modela. Romerjev model ostaja izhodišče za številne alternativne koncepte. Na tej ekonomski teoriji temeljijo in se oblikujejo vse sodobne ekonomske politike – torej tudi politika Kitajske, ki bo predmet raziskovanja v četrtem poglavju naloge. Z Romerjevim endogenim modelom smo v prostor teorije rasti sistematično vgradili priznanje vzročno-posledične zveze med investicijami v raziskave in razvoj in rastjo produktivnosti dela (Novak in Spaija 2008, 154-157).

Kritiki novim teorijam očitajo sklicevanje na tradicionalne neoklasične predpostavke teorij razvoja, ki so največkrat neustrezne in neprimerne za gospodarstva držav v razvoju. Hkrati so nove teorije pri svojem raziskovanju spregledale neustreznost določenih predpogojev za gospodarsko rast... kot je slaba infrastruktura, neustreznost institucionalnih struktur, nepopolnost trgov in neučinkovita alokacija, ki so pogoste v državah v razvoju. Prav tako teoriji očitajo pomanjkanje dejanskih operativnih navodil in napotkov državam v razvoju (Todaro in Smith 2006, 141-145).

3.2.1.1 Pojem komplementarnost in koordinacijski problem

Z novimi teorijami endogene rasti se prvič izpostavi pojem komplementarnost, ki je ključnega pomena za uspešen razvoj. To pomeni, da mora biti več pogojev vzajemno zagotovljenih na ustreznem nivoju, da se lahko zagotovi trajnostni razvoj. Zagovorniki še posebej izpostavljajo komplementarni odnos investicij v človeški kapital in raziskovalno-razvojno dejavnost. Mnenja so, da ravno medsebojno investiranje vzpodbuja akterje k podobnemu početju, kar vzpodbudi dolgoročno rast gospodarstva

države in s tem blaginjo države. Taka mreža komplementarnih in usklajenih odnosov je značilna za razvojne teorije (angl. »development economics«) in si jo bomo kasneje podrobneje ogledali na primeru dveh modelov (Todaro in Smith 2006, 145-146):

(1) model velikega potiska (angl. »big push«): odločitve modernih podjetjih glede proizvodnje so medsebojno izbrane in usklajene.

(2) model O-obročja (angl. »o-ring«): izhajajoč iz imena lahko sklepamo, da gre za krožno povzročitev dejavnosti, ki je lahko pozitivna ali negativna; model poudarja, da le vzajemno in komplementarno izboljšanje dejavnosti vseh vključenih agentov v cikel (krog), lahko prinese izboljšanje na celi ravni in dobiček za vsakega izmed njih.

Menim, da pri obravnavi o komplementarnosti ne smemo pozabiti na pojem koordiniranosti, saj sta pojma med seboj tesno povezana oziroma prepletena in bi ju lahko označila kot pogoja za trajnostni razvoj gospodarstva. Ob nezadostni usklajenosti razvojne strategije se pojavi tako imenovani koordinacijski problem, kar vodi gospodarstvo v odsotnost razvoja, akterje pa v slabše položaje, kot so jih imeli. Največkrat se to zgodi zaradi pomanjkanja ustreznih informacij, neracionalnosti ali različnih pričakovanj s strani akterjev. Na tej točki naletimo na različna mnenja glede vladne intervencije. V večini teoretiki endogene rasti zagovarjajo, da je pomoč državne politike pri komplementarnih naložbah nujna in da je prav država tista, ki prek intervencij lahko pomaga do boljšega ravnotežja in trajnostnega razvoja. Ena od strategij za rešitev problema neusklajenosti nam torej ponuja intervencijo vladne politike. Pri endogeni teoriji gre za državno pomoč v raziskave in razvoj (R&R), poudarek je na zaščiti intelektualne lastnine ter na zaščiti privatnih vlaganj v R&R. Država ima nalogo, da spodbuja podjetništvo, izobraževanje,... skratka, gradi pogoje za gospodarsko rast. Hkrati pa lahko neustrezna državna politika s svojimi neprimernimi posegi, neusklajeno razvojno strategijo pripelje gospodarstvo v slabo ravnotežje, ki bo lahko nosilo negativne posledice tudi več desetletij (Todaro in Smith 2006, 145-153).

Ključna vprašanja, ki ostajajo odprta in so specifična za vsako posamezno gospodarstvo, so zagotovo, kdaj naj država intervenira, kako dolgo naj traja državna pomoč (intervencija) in kakšne oblike naj bo ta pomoč. Skratka, endogena teorija rasti kljub poudarjanju aktivne vloge države pri pospeševanju gospodarskega razvoja, ne

ponuja nekega splošnega odgovora ali smernice, ki bi veljala za vse države glede državne pomoči.

Sledil bo podrobnejši opis primera koordinacijskega problema na modelu velikega potiska (ang. »big push«), nato pa še prikaz primera izrazite komplementarnosti s predstavitvijo Kremerjevega modela O-obroča (angl. »O-ring«).

3.2.1.2 Model velikega potiska (»big push«)

Najbolj znan model koordinacijskega problema v razvojni literaturi je »veliki potisk« Paul-a Rosenstain-Rodan-a iz leta 1943, ki je prvi izpostavil nekaj osnovnih problemov usklajevanja. Mnenja je, da so številne tržne pomanjkljivosti in zmote tiste, ki zavirajo iniciativo ekonomskega razvoja. Z modelom »velikega potiska« pokaže, kako pojav tržnih anomalij vodi v nujnost po skupnem usklajenem delovanju na široki fronti, ki ga najverjetneje vodi javni sektor, da se lahko spodbudi gospodarski razvoj in bi tako lahko dosegli dolgotrajen proces rasti. Model zlasti predpostavlja, da se bo v tradicionalni ekonomiji, to je brez moderne proizvodnje na trgu, prehod na hitrejši gospodarski razvoj lahko zgodil le, če bo hkrati prisotno več dejavnikov. Pomanjkanje infrastrukture, zadostno kvalificirane delovne sile ali nezadostnega trga ne omogoča dobičkonosne privatne naložbe, zato ne pride do razvojnega procesa. Če pa država investira v infrastrukturo, v izobraževanje delavcev, pa lahko tako spodbudi privatne naložbe v modernem sektorju (Todaro in Smith 2006, 153 - 161).

Za naložbe se bodo podjetja odločila le pod pogojem, da bodo naložbe učinkovite, to je, da bodo prinašale profit. Vedno je nekdo prvi v tej verigi, kar pomeni, da če se nihče ne odloči, da bo začel vlagati določen kapital, se tudi industrializacija ne bi nikoli začela. Pri tem gre za krožno povzročitev, ki je osnovni vzorec problema koordinacije. Pomanjkanje koordinacije otežuje uspešno industrializacijo in zavira uspešen razvoj gospodarstva. Koncept so kasneje v letu 1989 nadalje razvili Kevin Murphy, Andrei Schleifer in Robert Vishny, medtem ko ga je Paul Krugman poenostavil v svoji monografiji »Development, Geography, and Economic Theory« leta 1995, ki predstavlja klasičen model novih razvojnih teorij koordinacijskega problema v 90-ih letih (Todaro in Smith 2006, 154-155).

V razvojni literaturi velja omeniti še drugi model »velikega potiska« R.R. Nelson-a, s katerim je prvi opozoril na možnost na nizke ravni ravnotežja. S tem je izpostavil problem rasti domačega proizvoda na prebivalca glede na rast prebivalstva v gospodarsko nerazvitih družbah. Za te družbe je značilno, da imajo nizek domači proizvod na prebivalca in imajo zelo nizke prihranke. Mnenja je, da če se v takih razmerah poveša domači proizvod na prebivalca nad preživitveno raven, bi to lahko omogočilo večje prihranke. Z večjimi prihranki bi se trajno povečala rast domačega proizvoda nad stopnjo rasti prebivalstva. Vendar opozarja, da se v resnici lahko zgodi, da hitro poraste prebivalstvo, domači proizvod na prebivalca zopet pade na preživitveno raven, kjer prihranki niso več mogoči in s tem gospodarska rast ni več mogoča. Tako gospodarstvo se ne more razvijati in je praktično ujeta v past svoje nerazvitosti. Zato predlaga rešitev, da je potrebno najprej zvišati domači proizvod na prebivalca vsaj na raven preko pasti revščine in se v drugem koraku posvetiti stopnji rasti domačega proizvoda na prebivalca ter stopnji rasti prebivalstva. S pomočjo naprednejše tehnologije, s pomočjo tujega kapitala in pomoči ter z vzporednim ustreznim razvojnim programom države je mogoče dvigniti stopnjo rasti domačega proizvoda, saj bi na ta način država lahko vzpostavila primerno inovacijsko okolje, ki bi nudilo ustrezno podporo raziskovalno-razvojni dejavnosti, ki bi jim pomagala dohiteti tehnološko razvitejše države. Rast prebivalstva je mogoče znižati z zmanjšanjem stopnje rojstev ali z emigracijo, oboje z vladno pomočjo in njenimi razvojnimi programi (Senjur 1991, 136-139).

Podobno kot Nelson tudi Lucas Bretschger pri svojih analizah ugotavlja, da pri večini manj razvitih držav ni moč zaslediti gospodarske rasti skozi daljše obdobje, zato je s tem povezan tudi nižji življenjski standard. V regiji z nizkimi dohodki obstaja pod slabimi pogoji neko stalno, nespremenljivo stanje, h kateremu se gospodarstvo vedno vrača. Prav te okoliščine Bretschger poimenuje »past revščine« (angl. »poverty trap«). Mnenja je, da se začaran krog pasti revščine sicer lahko pretrga, a je za to potreben zelo velik korak, tako imenovani »veliki potisk«, ki pomaga vnesti spremembe v gospodarstvo na večino nivojih in doseči določeno stopnjo razvoja gospodarstva. Pri tem je odločilnega pomena zunanja pomoč bogatih držav (Bretschger 1999, 179-186).

Če povzamem, je bistvo izvora različnih teorij o velikem potisku, da je vsaka od njih na svoj način iskala rešitev, kako zvišati stopnjo domačega proizvoda na prebivalca v gospodarsko nerazvitih družbah vsaj na raven preko pasti revščine. Celotno gospodarstvo je podvrženo nujni in neizogibni strukturni spremembi velikega obsega. Gre za spremembe na številnih, vsebinsko različnih področjih, kot so: zdravstvo, socialna varnost, šolstvo, socialne razlike, infrastruktura, kmetijstvo, tehnologija, varstvo okolja, energetika, javna in privatna podjetja, mala in srednja podjetja, civilna zaščita, kultura, čezmejno sodelovanje, boj proti organiziranemu kriminalu, promet, manjšine, turizem in podobno (Senjur 1991, 136-139).

3.2.1.3 Kremerjeva teorija O-kroga

Poleg zgoraj omenjenega Nelsonovega modela in Bretschgerjeve analize manj razvitih držav, se je z možnostjo pasti na nizki ravni ravnotežja podrobno ukvarjal tudi Michael Kremer v t.i. »O-obroč« (angl. »O-ring«) teoriji gospodarske rasti. Gre za model, katerega ime izhaja iz nesrečnega dogodka (angl. »Challenger Shuttle disaster«), ki se je zgodil zaradi napake v majhnem delčku leta 1986 (Todaro and Smith 2006, 166). Kremer v svojem modelu izpostavi, da moderna proizvodnja zahteva vse aktivnosti na zadostno visokem kvalitetnem nivoju, da se lahko zagotovi ustrezna končna kvaliteta. S tem je poudaril močno komplementarnost, ki je zahtevana na vseh nivojih, tako znotraj podjetij med sektorji kot tudi med samimi podjetji ali celo med državami itd. Ključen poudarek je na »ustreznem ujemanju« agentov (angl. »assortative matching«), ki pomeni, da proizvodi visoke kakovosti zahtevajo visoko kvalificirane delavce, ki delajo skupaj v sektorju, in če razširimo bistvo, lahko rečemo, da bodo najbolj izobraženi delavci, najbolj kvalitetna podjetja in države delali skupaj in obratno velja za nižje kvalificirane delavce, slabše razvita podjetja in nerazvite države poslovale skupaj. O-ring teorija razlaga obstoj revščine in hkrati išče razloge, zakaj se nekatere države ujamejo v njeno »past«. V primerjavi z državami z višjimi dohodki Kremer navaja, da je vzrok iskati v nizkih prihodkih nerazvitih gospodarstev (Todaro in Smith 2006, 166 – 169).

Sledi nekaj zaključkov iz Kremerjeve teorije O-obročja, zakaj nekatere države ostajajo v pasti revščine. Podjetja se nagibajo, da zaposlujejo delavce s podobnimi sposobnostmi za

različne naloge. Delavci, ki opravljajo enake naloge, zaslužijo več v visoko kvalificiranih podjetjih od tistih, ki tako delo opravljajo v nizko kvalificiranih podjetjih. Kremer nakaže tesno povezanost višine plače s kvaliteto človeškega kapitala oziroma znanja, saj bolj ko je človek izobražen, višja je plača. Delavci z večjim strokovnim znanjem pozitivno vplivajo na tiste, ki ga nimajo, da ga samoiniciativno pridobijo v želji po enakosti z ostalimi. S tem želi Kremer poudariti komplementarnost kot predpogoj za vzpostavitev ravnotežja. Nekatera podjetja so na široki fronti ujeta v past nizke kvalitete proizvodnje. To se pojavi, kadar je prisoten O-obroč učinek med podjetji ali znotraj podjetja. Iz te pasti podjetjem lahko pomaga ustrezna politika pomoči industriji, ki začne spodbujati vlaganja v boljšo kvaliteto proizvodov (primer nekaterih azijskih držav). Učinek O-obročja negativno vpliva na »ozka grla«, s katerimi se sooča lokalna proizvodnja, saj le-ta nadalje vplivajo na vse dele proizvodnje. »Ozka grla« so pogosto tudi vzrok za zmanjšanje samoiniciative in želje delavcev v investiranje znanja. Učinek O-obročja med podjetji lahko oblikuje past nizke proizvodnje na državni ravni. Na izbiro tehnologije vpliva znanje, saj če je le to nezadostno, je malo verjetno, da se bo podjetje odločilo za tehnologijo z visoko vrednostjo, ki hkrati zahteva visoko kvalificirano delovno silo. Podjetja z visoko kvalificirano silo zagotovo veliko vlagajo v svoje delavce, saj si ne morejo dopustiti prevelikih napak in pomanjkljivosti, ki bi jih imeli z nizko kvalificirano delovno silo. Nazadnje naj omenim še, da model razloži tako imenovani tok »beg možganov« (angl. »brain drain«). Velikokrat se namreč zgodi, da delavec neke kvalifikacije emigrira iz manj razvite države v razvito državo, kjer je za isto usposobljenost deležen višjega dohodka. Kremerjev model O-obročja poudarja velik vpliv komplementarnosti na ekonomski razvoj, na distribucijo prihodka med državami ter na rastoč pojav mednarodne ekonomske neenakosti (Todaro in Smith 2006, 170 – 173).

3.2.1.4 Vpliv neenakosti na razvoj gospodarstva

Model endogene rasti izpostavlja problem neenakosti kot možnost posledice odsotnosti razvoja. Model namreč ugotavlja, da so ravno velike razlike med gospodarstvi držav tiste, ki vzdržujejo, da se bo prepad neenakosti v prihodnosti še večal in s tem bo določen del svetovnega gospodarstva ostajal nerazvit in v začaranem krogu revščine, ki se bo prenašal iz generacije v generacijo. To lahko apliciramo tudi na situacijo v eni

državi, kjer se pojavljajo velike razlike med regijami in posledično med državljani. Revnemu sloju državljanov so finančne poti zaprte, saj nimajo poročta niti prihrankov, čeprav lahko sklepamo, da bi jim možnost posojil lahko pomagala izkoptati se iz začaranega kroga bede, s svojimi idejami pa bi lahko prispevali k razvoju gospodarstva. Teorija endogene rasti predlaga za rešitev splošno in specifično izobraževanje. Zato poudarja pomembnost investicij v človeški kapital, poleg tega pa tudi ustrezno distribucijo dobrin ter medsebojno povezanost gospodarske rasti in razvoja, pri čemer ne smemo pozabiti pomembne vloge komplementarnosti, usklajenosti in državne pomoči (Todaro in Smith 2006, 161-166).

Poglavje o sodobnih modelih razvoja in podrazvitosti zaključujem z mislijo, da je za doseg skupnega cilja zmanjšanja in odprave revščine potrebno vzajemno delo v smeri razvoja institucij, pri čemer ima pomembno vlogo mednarodna skupnost, saj lahko nudi pomoč v različnih oblikah, kot na primer pri oskrbi z idejami, modeli, kapitalom, subvencijami itd. (Todaro in Smith 2006, 171-173). Kljub številnim teorijam in modelom gospodarskega razvoja, ki sicer prispevajo k boljšemu razumevanju razlogov in pasti razvoja, pa ne smemo pozabiti, da so le- ti še vedno nezadostni in pomanjkljivi pri predlogih za ekonomsko politiko. Modeli so predvsem pisani za razvoj nacionalnih gospodarstev. Razmere se spremenijo z vključevanjem gospodarstev v globalizacijo. Takrat je potrebno proučiti kompleksnost razvoja v pogojih globalizacije²⁵. Nacionalno gospodarstvo postane del »globalnega gospodarstva« in »globalne gospodarske politike«. Stopnja vključevanja v globalizacijo postane ključni faktor razvoja. Od sredine devetdesetih je globalizacija tudi ključna determinanta kitajskega razvoja.

---

²⁵ Globalizacija je proces, ki vodi v vse tesnejše povezovanje in odvisnost nacionalnih gospodarstev. Infrastrukturni pogoji obstajajo, značilna je selitev kapitala - »off shore«- (razlike v ceni delovne sile), ugodne poslovne priložnosti, hitra rast znanja in inovacij ter visoka stopnja medsebojne odvisnosti pa preprečuje oborožene konflikte. Nenadzorovana globalizacija je glavna ovira za trajnostni razvoj sveta in regij (rastoča neenakost med in znotraj nacij, okoljska škoda, itd) (Bučar 2009/2010).

4 ČETRTA GENERACIJA POLITIKOV LJUDSKE REPUBLIKE KITAJSKE (LRK)

4.1 Prehod med tretjo in četrto generacijo kitajskih politikov

16. kongres Kitajske komunistične partije (KKP)²⁶, ki je bil novembra leta 2002, zaznamuje odhod tretje generacije kitajskih voditeljev in zamenjavo vodstva z novo, četrto generacijo voditeljev. Narodni kongres²⁷ predstavlja pomemben dogodek v kitajski zgodovini, saj je za mnoge ljudi, tako domače kot tuje, pomenil upanje za nove stvari na večih področjih, od gospodarskih in političnih reform do zunanje politike. Predvsem inteligenca si je želela in globoko upala, da bo z novo izvoljenima »mladima«²⁸ upoma usmeritev KKP bolj reformno usmerjena.

Kongres KKP je vodil takratni kitajski predsednik in partijski voditelj Jiang Zemin, katerega naloga je bila izvoliti novo vodstvo in določiti smernice razvoja Kitajske za prihodnjih pet let. V svojem govoru je Jiang Zemin poudaril vodilno politično vlogo komunistične partije, nadaljnji razvoj kitajskega »socialistično tržnega gospodarstva« in politično teorijo o »treh predstavništvih«. »Teorija treh predstavništev« vključuje tri stebre, ki se medsebojno povezujejo, dopolnjujejo in so drug od drugega odvisni²⁹. Bistvo teorije sta razvoj in napredovanje, saj teorija vključuje napredne produktivne sile in napredno kulturo kot glavno smer razvoja Kitajske ter predstavlja širše interese ljudstva. Jiang Zemin je poudaril, da mora partija prevzeti glavno vlogo in »teorijo treh predstavništev« prakticirati na vseh področjih od razvoja, reform do oblikovanja socialistične modernizacije. Gre za novo vlogo partije, ki je do sedaj predstavljala le

---

²⁶ V ustavi LRK je zapisano, da ima KKP vlogo edine vladajoče politične stranke v LRK (Inkret v Saje 2006, 47-50).

²⁷ Vse partijske organizacije in člani partije so podrejeni Narodnemu kongresu KKP in Centralnemu komiteju KKP. Najvišje telo v stranki je narodni kongres KKP, ki se vrši vsakih pet let in pozanje ogromno zanimanja med domačimi in tujimi opazovalci (Inkret v Saje 2006, 47-50).

²⁸ Tako Hu Jintao kot Wen Jiabao sta rojena 1942.

²⁹ Bistvena je komplementarnost, saj šele vsa tri predstavništva skupaj lahko tvorijo celoto. Napredne produktivne sile predstavljajo osnovni pogoj za napredno kulturo in osnovne interese velike večine ljudi. Hkrati je razvoj naprednih produktivnih sil neločljiv od kulturnih vprašanj, kot je ideologija, etika, izobrazba in znanost, ker splošna ideologija in kultura družbe direktno vplivata na kvaliteto delovne sile. Pravtako je osnovan odnos med ljudstvom in razvojem produktivnih sil ter napredno kulturo. Ljudje so glavni oblikovalci in nosilci naprednih produktivnih sil in napredne kulture kot tudi tista osnovna sila, ki je potrebna za doseg njihovih lastnih interesov. Istočasno je osnovni razlog razvoja naprednih produktivnih sil in napredne kulture ta, da zadovolji vedno večje potrebe po materialnem in kulturnem življenju, ter da še naprej zagotavlja uresničitev njihovih temeljnih interesov (International Department CC of CPC, 2003).

zaščitnika delavskega razreda, medtem ko v tej teoriji zaobjame predstavništvo vseh segmentov vse bolj kapitalistične kitajske družbe. S tem je Jiang Zemin dopustil možnost članstva zasebnih podjetnikov. Partija tako predstavlja interese in cilje vseh ljudi – *quanmindang*. Teorija tako po eni strani predstavlja nadaljevanje in razvoj marksizma-leninizma³⁰, misli Mao Zedonga in Deng Xiaopingove teorije o socializmu s kitajskimi značilnostmi ter po drugi strani predstavlja močno orodje in propagando, da partija še naprej ostaja na oblasti kot vodilno telo (International Department CC of CPC, 2003). Jiang Zemin je večkrat omenil teorijo »tri predstavništva«, vendar nikoli ni jasno povedal, da je razredni boj preteklost in da se je KKP preoblikovala v partijo za vse ljudi. »Marksizem ne more reševati novodobnih problemov« so bile besede Jiang Zemina, s katerimi je nakazal pomembno smer svoje teorije, in sicer »da mora Kitajska slediti napredku in zato teorijo vedno prilagajati trenutnim potrebam in modernizaciji« (Lam 2006, 36-37).

Poleg sprejetja »teorije treh predstavništev« so delegati na 16. kongresu KKP izvolili novo vodstvo in člane v Centralni komite Kitajske komunistične partije (CK KKP). Generalni sekretar CK KKP postane Hu Jintao, ki na čelu stranke zamenja Jiang Zemina. Stalni komite politbiroja stranke predstavlja center moči in odločanja v državi, zato je zelo pomembna njegova politična struktura, saj stalni komite lahko prepreči ali spremeni odločitve partijskega šefa. Več kot polovica izvoljenih članov je bila popolnoma novih. Med dotedanjimi člani stalnega komiteja politbiroja, ki predstavlja najvišje voditelje države, ni bilo več Jiang Zemina, Li Penga (predsednika vsekitajskega ljudskega kongresa), premiera Zhu Rongjia, Li Ruihuana (predsednik narodnega komiteja Kitajske ljudske politične posvetovalne konference), Li Lanqinga (namestnika premiera) in Wei Jianxinga (član centralnega komiteja, pristojen za disciplino). Izvoljeni člani stalnega komiteja politbiroja na 16. kongresu CK KKP³¹ so bili: Hu Jintao, Wu Bangguo, Wen Jiabao, Jia Qinglin, Zeng Qinghong, Huang Ju, Wu Guanzheng, Li Changchun in Luo Gan (China.org.cn, 2007a).

---

³⁰ Lam celo omenja, da je teorija ne samo razvoj marxizma - leninizma, ampak celo v nasprotju z njunimi dekreti. Namreč Marx in Lenin sta zagovarjala razliko med razredi in razredni boj, medtem ko je nova vloga partije kot *quanmindang*, telo, ki zagovarja širše interese in bogastvo vseh državljanov, ne glede na razredni status (Lam 2006, 36-37).

³¹ Glej prilogo št.1- vsi člani stalnega komiteja politbiroja izvoljeni na 16. kongresu KKP.

Jiang Zeminova skrb, kako še naprej ohraniti vpliv, je bila očitna že pred 16. kongresom KKP, ko je zahteval upokojitev Li Ruihuana, češ da je že presegel starost dovoljeno za članstvo v politbiroju. Seveda je bila to zgolj krinka, saj je Jiang Zemin predvideval, da bi, kolikor bi Li Ruihuan ostal član politbiroja, le-ta svoj glas dal Hu Jintao. Hkrati ob upokojitvi Li Ruihuana je zahteval še dva dodatna člana v politbiro in si tako zagotovil prisotnost štirih svojih zaveznikov³² (Zeng Qihong, Wu Bangguo, Huang Ju, Jia Qinglin). 76-letni Jiang Zemin je jasno nakazal, da ostaja na položaju, ko z odstopom s položaja predsednika partije in štiri mesece kasneje s položaja predsednika države ni prepustil Hu Jintao položaja vodje centralne vojaške komisije. Še en zelo pomemben načrt Jiang-Zengove³³ naveze, kako ohraniti vpliv in kontrolo, je bila poteza ogromnih sprememb vojaškega in civilnega kadra, saj sta poskrbela, da sta večino mest zapolnila s svojimi zavezniki, relativno mladimi, kar pomeni, da bo Hu Jintao moral počakati kar nekaj let, da bo lahko izvedel menjavo položajev z novimi delegati. Nekateri analitiki sodijo, da so vodilni nosilci Jiang Zeminove struje zlasti Zeng Qinghong, Wu Bangguo in Li Changchun, ki so člani stalnega komiteja politbiroja CK KKP, medtem ko je Zeng Qinghong tudi na položaju podpredsednika države (Lam 2006, 16-18 in Trček 2004a, 36).

Marca 2003 je Hu Jintao prevzel položaj predsednika države, medtem ko položaj premiera zasede Wen Jiabao. Oba sta rojena leta 1942, nobeden od njiju ni član Šanghajske skupine. Zanimivo je dejstvo, da je Jiang Zemin že od leta 1990 pripravljaval kandidaturo za Zeng Qinghonga. Zeng Qinghong, rojen 1939, je znan kot tesni sodelavec Jiang Zemina še iz časov, ko je imel vodilni položaj v Šanghaju. Ker pa Zeng Qinghong ni bil priljubljen med ljudstvom, tudi Jiang Zemin ni pridobil celotne podpore politbiroja na 15. in 16. plenumu centralnega komiteja v letih 2001 in 2002. Takrat se je Jiang Zemin odločil in podprl Hu Jintaoa, saj je vedel, da bo le na tak način dobil zaupanje ljudstva in bo kljub vsemu še lahko zadržal vpliv na politične odločitve. Hu Jintao je dobil pomembno vlogo pri ideoloških odločitvah, vodil je diskusije in bil kot podpredsednik zadolžen za predstavljanje in prenašanje »teorije treh predstavništev«

---

³² Jiang Zeminovi zavezniki imenovani tudi kot člani Šanghajske skupine (Shanghaibang) so Zeng Qinghong, Wu Bangguo, Huang Ju, Zeng Peiyan, Hua Jianmin, Chen Zhili, Meng Jianzhu in Chen Liangyu (Lam 2006, 26). Za večino predstavnikov te skupine je značilno, da se zavzemajo za interese šanghajske regije s provincama Jiangsu in Zhejiang, saj izhajajo ali še sedaj delujejo na vodilnih položajih v teh bogatih vzhodno-obalnih provincah (Trček 2004a, 36).

³³ Jiang – Zeng naveza: eden največjih Jiang Zeminovih zagovornikov in zaveznikov je bil Zeng Qinghong.

širši javnosti kot tudi partiji. Nadzor nad zunanjimi in vojaškimi zadevami je ostal strogo pod okriljem Jiang Zemina. Jiang Zemin in njegova skupina so se odločili zanikati imenovanje Hu Jintaoa kot »jedro« četrtne generacije voditeljev. To se je kazalo z dejstvom, da je Jiang Zemin že leta 1990 prepovedal medijem uporabo termina četrta generacija ali identifikacije Hu Jintaoa za vodjo te generacije. To kaže zgolj na njegovo osebno zadovoljstvo, da se mediji in ljudstvo niso prehitro ukvarjali z novo generacijo v času, ko je še vladala tretja generacija voditeljev. Čeprav je bilo vse bolj prisotno upanje in želja po reformah (Lam 2006, 14-16).

Na 16. kongresu KKP zamenjava oblasti ni bila popolna. Bivši predsednik Jiang Zemin je zadržal vpliven položaj predsednika osrednje vojaške komisije, ki poveljuje ljudski osvobodilni vojski (LOV), ki šteje 2,5 milijona mož. Njegovi številni privrženci so ohranili vplivne položaje v partiji in državi, kljub nastopu novega vodstva četrte generacije, ki jo predstavljata glavna akterja Hu Jintao in Wen Jiabao. Bivši predsednik in njegova struja sta si tako zagotovila odločujoč vpliv na kitajsko politiko tudi po koncu svojega mandata. Jiang Zeminova struja v mnogočem ovira iskanje novih rešitev za številne probleme v kitajski politiki, gospodarstvu in družbi ter znotraj partije napadajo nove ideje vodilne struje v partijskem in državnem vodstvu. Zadnja bitka med Hu Jintao in Jiang Zeminom se je končala na četrti plenarni seji 16. centralnega komiteja KKP septembra 2004, ko se je Jiang Zemin upokojil in tako dokončno poslovil od svoje zadnje partijske funkcije predsednika vojaške centralne komisije (Trček 2004a, 36).

Hu Jintao je v osemdesetih letih vodil podmladek komunistov, natančneje Zvezo kitajske mladine (angl. Communist Youth League), v letih 1987-1992 je bil prvi mož Tibeta, nato je vodil osrednjo partijsko šolo. Od leta 1992 je bil Hu Jintao tudi sprejet v stalni komite politbiroja. Leta 1998 je bil izvoljen za podpredsednika države, leto kasneje pa je postal podpredsednik vojaške komisije. Izkušnje iz predsedovanja osrednji partijski šoli je uporabil kot temelj eksperimentov za uvajanje novih idej v vodstvo. Hu Jintao je goreč zagovornik marksizma in KKP. Njegova dejanja so usmerjena k ohranjanju vodilnega statusa KKP. Kot bivši vodja Zveze kitajske mladine si je pridobil

ogromno podpore v različnih provincah po Kitajski, saj je svoje privrženice iz zveze³⁴ imel na položajih po vsej državi. Med njegovimi zavezniki³⁵ sta najbolj izstopala Song Defu (na 16. kongresu KKP je postal partijski sekretar v provinci Fujian) in Li Keqiang (kot guverner province Henan, ki je hkrati eden od glavnih kandidatov za Hu Jintaovega naslednika in akterja pete generacije voditeljev). Zveza kitajske mladine je predstavljala temelj vzgoje partijskih kadrov in v veliki večini so se tudi zaposlili kot partijski uslužbenci. Hu Jintao se je zavedal, da je pomanjkanje strokovnjakov iz ostalih ključnih področij, kot na primer iz ekonomskega, lahko zelo velika hiba, zato je začel graditi dobre odnose z Državnim svetom, ki ga vodi Wen Jiabao. Hu Jintao je uspelo večje število članov Zveze kitajske mladine premestiti v gospodarske oddelke na nivoju centra ali province. Pomembno je tudi to, da je Hu Jintao že od leta 1992, odkar je član politbiroja, začel vključevati znanstvenike s področij ekonomije, financ, zunanje trgovine in zunanjih zadev v svoje »raziskovalne inštitute oziroma centre« (angl. Think tank). Podporo vojaškega in policijskega aparata si je zagotovil leta 2004, ko je zasedel položaj predsednika Osrednje vojaške komisije. Hu Jintao predstavlja glavno usmeritev mišljenja Zveze kitajske mladine (Lam 2006, 21).

Bivši premier Zhu Rongji je med svojimi kandidati najbolj zaupal Wen Jiabaou, ki je bil odgovoren za področje kmetijstva, financ in za vse glavne projekte, vključno z razvojnim programom zahodnega dela Kitajske in za načrtovanje desetega petletnega plana za obdobje 2001 - 2005. Pomembno vlogo je imel pri širjenju trga z vrednostnimi papirji ter pri izboljšanju poslovanja podjetij v državni lasti, saj je poskrbel, da so šla skozi fazo kvazi privatizacije, predno so se pojavila na borzah. Med množicami je postal izredno priljubljen, saj se je pogosto pojavljal na televizijskih ekranih obkrožen z revnejšimi ljudmi, z ljudmi v stiski in jim pomagal iskati rešitve za njihove probleme (Lam 2006, 22-23).

---

³⁴ Zveza kitajske mladine je sledila strategiji »najprej iti globlje v ocean preden se povzpeti na goro«, kar pomeni, da so relativno dolgo obdobje (10 let) svojo moč širili le regionalno (Lam 2006, 20).

³⁵ Ostali Hujevi zagovorniki, ki so konec leta 2002 zasedli pomembne položaje na regionalnem nivoju: Wang Lequan (partijski sekretar province Xinjiang), Qian Yunlu (partijski sekretar province Guizhou), Xu Rongkai (guverner province Yunnan), Song Zhaosu (partijski sekretar province Gansu), Lu Hao (guverner province Gansu), Legqog (guverner province Tibet), Ji Yunshi (guverner province Jiangsu), Ma Qizhi (guverner province Ninxia), Li Yuanchao (podpredsednik partijskega sekretarja province Jiangsu), Liu Peng (podpredsednik partijskega sekretarja province Sichuan), Liu Qibao (podpredsednik partijskega sekretarja province Guangxi), Yang Chuantang (podpredsednik partijskega sekretarja province Qinghai) in Shen Yueyue (podpredsednik partijskega sekretarja province Anhui). Večina teh kadrov je napredovala konec leta 2005 (Lam 2006, 20-21).

Z vzponom Wen Jiabaoa leta 2003 je bilo očitno, da bi se znala zopet vzpostaviti močna naveza, kot jo že poznamo iz zgodovine, in sicer naveza Mao Zedong - Zhou Enlai iz leta 1960. Glavna akterja četrte generacije, Hu Jintao in Wen Jiabao, pa niso povezovale samo dolgoletne izkušnje iz province Gansu, ampak tudi dejstvo, da sta se skupaj v politbiroju borila proti idejam in zahtevam somišljenikov šanghajske skupine, ki so bile precej oddaljene od reform. Četrta generacija je v celoti odraščala v dobi po kulturni revoluciji, ki je bila v znamenju reform. So dokaj mlada garnitura in po izobrazbi so v večini iz vrst tehnične inteligence. So dediči reform dengovega stila. Njihova naloga je končati transformacijo Kitajske v moderno in tržno usmerjeno državo. Hu Jintao in Wen Jiabao sta se v idejah tako dopolnjevala, da so ju tako notranji kot zunanji opazovalci kmalu poimenovali »ekipa Hu-Wen«³⁶, kot da bi šlo za eno samo osebo. Pričakovati je, da bosta ostala na oblasti najmanj do 18. kongresa KKP, ki bo leta 2012. Sredi leta 2005 sta si delo porazdelila tako, da je bil Hu Jintao odgovoren za partijske zadeve, kot tudi za diplomacijo, vojsko in vprašanje Tajvana. Wen Jiabao pa je v prevzel odgovornost za gospodarstvo in celoten aparat Državnega sveta oziroma vlade³⁷. Wen Jiabao je celo pridobil vzdevek »sodobni Zhou Enlai«³⁸ (Lam 2006, 25).

Kaj kmalu po končanem kongresu je bilo očitno, da je novo vodstvo odločeno, da za obstoječe družbene in gospodarske probleme poišče nove rešitve. Že na 16. kongresu KKP sta Hu Jintao in Wen Jiabao nakazala smernice svojih idej in sicer kot proaktivni vodji, ki v ospredje novih programskih iskanj in rešitev postavljata kot svoje temeljno izhodišče ljudstvo in njegove interese. Poudarila sta večjo skrb za t.i. *ruoshi tuanti* (skupina, ki je v slabšem družbenem položaju - kmetje in delavci), obljubila sta oblikovanje harmonične družbe ter da bo Kitajska do leta 2020 postala država zmerne družbene blaginje. To je nekaj znakov, ki kažejo, da so se najnaprednejše struje okrepile in s svojo politično ustvarjalnostjo odprle nove vizije, opredelile nove cilje in določile nove prioritete, ki so privlačne za kitajsko ljudstvo in imajo tudi podporo najbolj ustvarjalne inteligence. Zelo zanimiva je razlaga Wen Jiabaoa o prihodnosti političnih reform na Kitajskem. Odločno je zatrdil, da je trden cilj partije in vlade uresničevanje

---

³⁶ Tudi »vodstvo Hu-Wen«.

³⁷ Vlada na Kitajskem je odgovorna uresničevati smernice in politiko KKP (Inkret v Saje 2006, 74-76).

³⁸ Vzdevek je pridobil predvsem zaradi sposobnosti vodenja in usmerjanja tako velike vladne birokracije. Pod njegovim vodenjem so se različni ali celo med seboj konkurenčni oddelki združili in začeli delati skupaj, kar je za marsikaterega politika do tedaj bilo nepredstavljivo. Občutek za politiko in strokovno znanje pa je dejansko pridobival že od leta 1980, ko je služil vrhovnim voditeljem Deng Xiaopingu, Hu Yaobangu, Zhao Ziyangu, Jiang Zeminu in Hu Jintao (Lam 2006, 23-26).

političnih reform. Vendar je mogoče sklepati, da so bile napovedi o nadaljnjih političnih reformah na Kitajskem zamišljene v temeljnih okvirih že obstoječega političnega sistema, to je v okviru »socializma s kitajskimi značilnostmi« in vodilne vloge komunistične partije, saj je Hu Jintao v svojih političnih nastopih predvsem poudarjal odločenost novega vodstva, da nadaljuje splošno smer dotedanje partijske politike. Zanimivo je spremljati, kako (če sploh) bosta izvedla težko pričakovane reforme političnega sistema in ideološkega področja (Trček 2004b, 52-53).

Očitno je, da se je tretja generacija z Jiang Zeminom na čelu zadnja leta veliko bolj ukvarjala z vprašanjem, kako ohraniti moč in vpliv, kot pa z rešitvami za številne nastale probleme, ki so jih nerešene prepustili novi generaciji voditeljev. Vodstvo četrte generacije se je soočilo s številnimi izzivi na več področjih. Očitna so družbena in gospodarska protislovja, kot na primer: nesorazmerja med regijami, vse večji prepad med bogatim in revnim prebivalstvom ter vrsta problemov od pomanjkanja osnovnega zdravstvenega zavarovanja, številnih naravnih nesreč s tragičnimi posledicami, vse večje brezposelnosti in nepismenosti med mladimi, vprašanje registracije prebivalstva (hukou), do problema onesnaženosti, pomanjkanja naravnih virov in še vrsta drugih. Vsekakor so v ospredju tudi vprašanja povezana z bojem proti korupciji in o notranje partijski demokraciji, medtem ko se izogibata temi o reformah političnega sistema v zahodnem pomenu in razumevanju (Trček 2004a, 39).

Novo vodstvo je načelno sprejelo strateško usmeritev, ki se je oblikovala v obdobju »reform« in je bila javnosti že poznana.³⁹ Za razreševanje številnih protislovij in slabosti, ki so zavirali hitrejšo gospodarsko rast in še ogrožajo družbeno stabilnost v kitajski družbi, pa je novo vodstvo želelo čim prej najti rešitve. Zato so postopno izgrajevali popolnoma nov »stil dela«, ki je prinesel novosti v tedaj običajne metode dela KP Kitajske. Vlada je sprejela nadzor nad svojim delom s strani ljudskih zborov, posvetovalnega telesa in obče javnosti ter medijev; začela je uvajati znanstven in demokratičen način odločanja; zavzemali so se, da bi celotno delovanje javne uprave temeljilo na pravni podlagi (Trček 2004a, 39).

---

³⁹ Temelje te usmeritve je že koncem 80-tih let postavil eden znanih kitajski voditeljev Deng Xiaoping, poznan tudi kot »oče politike reform in odpiranja v svet«.

Vodstvo četrte generacije zaznamuje ideja »znanstveni socializem«, saj ekipa Hu-Wen zagovarja edinstven pristop pod imenom »znanstveni socializem«, ki ne izboljšuje in popravlja samo napake prejšnjega socialističnega upravljanja s kitajskimi značilnostmi – predvsem problem korupcije in družbene nepravilnosti – temveč tudi oživlja KKP kot tudi samo kitajsko civilizacijo (Lam 2006, 58-60).

4.2 Znanstven koncept razvoja (Kēxué Fāzhǎn Guān), ki izhaja iz »ljudstva in njegovih temeljnih interesov« (yiben liyi)

Večji del vodstva se je zavedal, da je za uspešno nadaljevanje trenda dinamičnega razvoja kitajskega gospodarstva potrebno kritično prevrednotiti dosežene uspehe iz preteklega obdobja. Problemi, ki jih je odhajajoča vlada zapustila četrti generaciji so imeli ogromne razsežnosti, zato je novo vodstvo za razrešitev le-teh predlagalo nov koncept razvoja Kitajske, ki so ga poimenovali »koncept znanstvenega razvoja«. Nov koncept razvoja izhaja iz ljudstva in njegovih temeljnih interesov (jiben liyi). Bistveno za ta razvoj je, da preseže enostranske cilje razvoja, predvsem enostransko prednost gospodarskih uspehov za vsako ceno in zanemarjanje celovitega razvoja družbenih področij. Nov razvojni model naj bi zagotavljal »vsestranski, usklajen in trajnostni razvoj ter pospeševal kompleksen, skladen razvoj gospodarstva, družbe in ljudi« (Trček 2004b, 52–53). Velik poudarek je na oblikovanju družbene harmonije, ki hkrati vključuje tudi harmonijo okolja. Koncept ni le glavno vodilo za družbeni in gospodarski razvoj, ampak ima hkrati tudi vlogo povečati moč vodenja KKP.

Iz zgodovine so nam poznane glavne politične doktrine, ki jih istovetimo s predsedujočimi liki v LRK: »mislil Mao Zedonga«, »Deng Xiapoingova teorija«, »Teorija treh predstavništev, ki jo pripisujejo Jiang Zeminu in »znanstven koncept razvoja«, ki je plod Hu Jintaoa oziroma trenutno vladajoče generacije, ki verjame v »znanstveni socializem«. »Teorija znanstvenega razvoja« je povezana s konceptom »pet sintez in usklajevanj«, ki je bil javnosti predstavljen na tretji plenarni seji CK KKP leta 2003. Koncept temelji na usklajenem razvoju med mesti in vasmi, različnimi regijami, med gospodarskim in družbenim razvojem, med človekom in naravo ter med domačo rastjo in politiko odpiranja navzven (Lam 2006, 42).

Velika pričakovanja po reformah, tako znotraj kot zunaj Kitajske, je sprožilo geslo nove generacije: »ljudstvo kot temelj«, iz katerega je potrebno izhajati in iskati rešitve za premagovanje težav. Kmalu po 16. kongresu smo lahko opazili zelo pomembne spremembe na političnem področju, saj gre za pravi zgodovinski premik od tradicionalnega individualnega in hierarhičnega sistema političnega odločanja na nov sistem kolektivnega odločanja. V novem sistemu odločanja v vse večjem obsegu vključujejo poleg političnih struktur iz vseh ravni tudi široko javnost in znanstvene kroge. V razprave se tako vključujejo člani partije kot tudi nečlani. Politično odločanje se spreminja iz nekdanjega »zaprtega« v »odprt in transparenten proces« (Trček 2004b, 53-54). Poleg možnosti izražanja in upoštevanja mnenj nevladnih organizacij in ostalih prebivalcev civilne družbe je zanimivo opazovati, ali bodo dopustili tudi oblikovanje neuradnih sindikatov in kmečkih združenj ter tok informacij nevladnih časopisov in internetnih strani, da se pojavijo v medijih s svojo necenzurirano vsebino. Hkrati bi to pomenilo manjši vpliv KKP na ideologijo.

Kaj kmalu je bilo očitno, da je osnovna filozofija voditeljev četrte generacije iskanje usklajenosti med samoohranitvijo nebeškega mandata KKP na eni in zahtevami po reformah na drugi strani. Ekipa Hu-Wen zagovarja, da ideologija KKP ter tipična leninistična politična struktura lahko vzdržujeta vodilno vlogo partije in tako celo dosežeta starodavni cilj močne in bogate Kitajske (*fuqiang*). Zanimivo je, da ekipa Hu-Wen izpostavlja problem korupcije in neučinkovitosti kot ostanek slabih predhodnih vladanj in ne išče vzroka v temeljnih napakah sistema⁴⁰. Hu Jintao in Wen Jiabao sta mnenja, da lahko vlogo vladanja KKP še povečata in sicer na »znanstveno raven«. Hu Jintao je jasno povedal, da želi vzpostaviti ravnotežje med t.i. teorijo »socialistične poti s kitajskimi značilnostmi« in med idejo svobode ter inovacijskega razmišljanja. Svoje kadre je vzpodbujal k neprestanim težnjam po iskanju novih idej, ukrepov in mišljenj pri reševanju problemov. Predsednik države in njegovi sodelavci so prepričani, da lahko z inovativnimi metodami dosežejo stare cilje, to je podaljšati in razširiti mandat vladanja KKP. So zagovorniki delnih reform, kot bomo videli kasneje na primeru »notranje – partijske demokracije«. Očitno je, da so interesi voditeljev četrte generacije usmerjeni v širjenje moči KKP in še bolj utrditi mandat vladanja KKP. Tukaj pa ni prostora za politično liberalizacijo ali delitev moči z ostalimi družbenoekonomskimi

⁴⁰Glede na to, da želita povečati moč partije, hkrati podpirata ideologijo partije, enopartijsko vladanje in socializem s kitajskimi značilnostmi.

skupinami in sektorji (Lam 2006, 34-35). Kljub pomanjkanju demokracije pod vodstvom četrte generacije je evidenten »nov videz« vlade, ki je v tem, da mora biti »čista – nekorumpirana«, odgovorna in zakonsko utemeljena. Ekipa Hu –Wen meni, da bo temna senca eno partijskega sistema izginila, če se bodo uradniki, zaposleni na vladnih položajih ravnali v skladu z zakoni. Oba sta v svojih govorih poudarjala vladanje po zakonu, ki je ravno tako pomembno kot gospodarski razvoj (Lam 2006, 48-49).

Osrednja naloga vodje centralne partijske šole Hu Jintaoa je iskanje rešitve za večno vladanje partije. Tega so se lotili z raziskovanjem in preučevanjem »stabilnih« političnih enopartijskih sistemov v svetu. Ugotovili so, da je vsem »uspehim in preživelim« partijam v zgodovini skupno to, da so služile ljudstvu in imele učinkovito ter nekorumpiran upravni aparat s hitro odzivnostjo pri odpravljanju družbeno političnih kriz. Četrta generacija voditeljev je izpostavila, da se mora partija učiti iz izkušenj drugih vodilnih partij po svetu in si tako širiti obzorje in znanje pri vodenju države in postavljanju zakonov. Zaključek, do katerega so prišli s pomočjo raziskav, je geslo »ljudstvo postaviti na prvo mesto«. Vodstvo je mnenja, da bi ta cilj lahko dosegli z zvišanjem življenjskega standarda delavskega in kmečkega razreda; z zmanjšanjem prepada med bogatimi in revnimi; s podporo družbenih pravic in mobilnosti ter z razširitvijo bazne moči in okrepitevijo KKP (Lam 2006, 38-40).

Jiang Zeminova »teorija treh predstavništev« služi kot osnova, na kateri sta Hu Jintao in Wen Jiabao zgradila t.i. »ljudstvo kot temelj« (»yiren weiben«). Jiang Zeminova teorija⁴¹ je jasno pokazala, da se je KKP preoblikovala iz partije, obsedene z razrednim bojem, v partijo, ki spodbuja blaginjo celotne družbe in naroda. »Teorija treh predstavništev« pomeni, da je KKP upoštevala interese vseh ljudi in ne samo delavcev, kmetov in vojakov. To novo razmišljanje je nasprotovalo ortodoksnemu marksizmu in hkrati tudi tradicionalnim podpornikom KKP⁴². Več podpore je pridobil t.i. novi razred »rdečih kapitalistov«, ki ga sestavljajo privatni poslovneži, strokovnjaki in znanstveniki. V dobi informacijske tehnologije (IT) so poslovneži in strokovnjaki nadomestili precej manj izobražene delavce in kmete. Hu Jintao pa se je pri svojem vodenju odločil, da se bo osredotočil samo na tretjo točko »treh predstavništev«, to je, da mora KKP podpirati

⁴¹ KKP poseblja najvišjo stopnjo produktivnosti, napredne kulture in vse interese širših množic.

⁴² Tu mislimo delavce in kmete.

vsestranske interese množic. Tako je Hu Jintao spretno zamenjal »teorijo treh predstavništev« s svojim novim geslom »ljudstvo kot temelj«. To pomeni vodenje ter upravljanje partije za ljudi in za splošno blaginjo. Vodenje ekipe Hu-Wen ponuja družbeno blaginjo pod vodstvom partije, večjo mobilnost ter precej učinkovito in »čisto« vlado, toda brez zahodnega stila demokracije. Naloga četrte generacije je graditi družbo blagostanja po točno določeni poti, kar je v skladu z Mao Zedongovo tradicijo. Hu Jintao poudarja, da mora partija neprestano ščititi, pospeševati in razvijati interese ljudstva, saj bo le tako dobila zaupanje in podporo množic (Lam 2006, 65-69).

Novo vodstvo je napovedalo več politik, ki bodo v oporo do sedaj »neprivilegiranim« razredom. Sklenili so nameniti več subvencij v kmetijstvo, zmanjšati davke, izboljšati splošno zdravstvo, nuditi osnovnošolsko izobrazbo vsakemu otroku ipd. Zavzemajo pa se tudi za izboljšanje pogojev dela delavcev, za redno prejemanje in povišanje plač. Vodstvo želi zvišati življenjski standard prebivalcev, razširiti socialno varnostni sistem in odpraviti neskladja med mesti in vasmi, med regijami in med bogatimi in revnimi ter odpraviti družbenopolitična nasprotja s pomočjo širjenja družbene enakosti, mobilnosti in pravice.

Glede vprašanja o reformah na področju splošne volilne pravice in o večstrankarski politiki lahko rečemo, da sta Hu Jintao in Wen Jiabao tako konzervativna kot pred njima Deng Xiaoping ali Jiang Zemin. Zanimivo je, da odrivata »zahodni stil demokracije«. »Kitajska je ogromna dežela z velikim številom prebivalstva in je zato dokaj nestanovitna, zato lahko ostajajo direktne volitve le na nivoju vasi«, se glasi največkrat uporabljeni izgovor na vprašanje, zakaj na Kitajskem še vedno nimajo volitev »ena oseba en glas« (Lam 2006, 45). Novo vodstvo je prepričano, da kljub pomanjkanju demokracije (splošne volitve), še vedno lahko najdejo pravo pot, tako na ekonomskem področju kot tudi pri zagotavljanju potreb prebivalstva, in sicer na podlagi znanstvenih odločitev in širšega kroga svetovalcev z vodilno vlogo KKP.

V nadaljevanju bomo proučevali področja, na katerih je ekipa Hu-Wen že zastavila nove temelje svoje politike in so v okviru koncepta znanstvenega razvoja. Najprej se bom osredotočila na politike odpravljanja razlik in neskladnosti med regijami, sledilo bo podpoglavje o reševanju problemov podeželja in kmetijstva – gradnja socialističnega

podeželja, problem sistema »hukou«, nato bodo v ospredju delavci migranti, srednji sloj (»zhongchan«), delavci, problem brezposelnosti, gospodarska rast, investicije, zunanja politika: uvoz in izvoz, onesnaževanje okolja, vprašanje energije in naravnih virov ter podpoglavje o zunanji politiki. Na koncu poglavja bom predstavila še temo o političnih reformah in 17. kongres KKP.

4.2.1 Politike odpravljanja razlik in neskladnosti med regijami

Že od sredine osemdesetih let so na Kitajskem sprejeli kot glavno merilo napredka države stopnjo rasti bruto domačega proizvoda (BDP). To pomeni, da sta druga in tretja generacija kitajskih voditeljev dajali prednost stopnji rasti pred vsemi drugimi kriteriji. To je povzročilo nezadržno poglobljanje socialnega prepada med kmečkim in mestnim prebivalstvom, naraščajoče nesorazmerje med različnimi regijami, neuravnotežen gospodarski in družbeni razvoj, prekomerno neracionalno izkoriščanje naravnih virov in skrajno malomaren odnos do okolja ter naraščajočo nezaposlenost. Kljub epidemiji SARS (angl. Severe Acute Respiratory Syndrome) in številnim naravnim nesrečam je BDP Kitajske leta 2003 porasel za 9.1%. Da je država svojo pozornost omejevala zgolj na skrb za hitrejšo rast BDP, se je izkazalo v času ob izbruhu epidemije SARS, ko se je pojavila po besedah Chi Fulin-a⁴³ neke vrste socialna kriza, saj sta se tako politični kot ekonomski sistem izkazala za pomanjkljiva. Izstopala je predvsem neustrezna skrb vlade za javno zdravstvo in javno varstvo, zlasti na podeželju (Trček 2004a, 39). Četrta generacija se je zavedala resnosti teh problemov, zato se je odločila, da bo pospeševala in zagovarjala družbeno blaginjo, višji življenjski standard in skrb za okolje v času gospodarske ekspanzije. Razvoj naj bi bil skladen z družbenimi, okoljskimi potrebami, celosten in trajen in daleč od tega, da bi predstavljal in promoviral le rast BDP.

Hu Jintao in Wen Jiabao sta kmalu po kongresu jasno nakazala, da želita odpraviti neskladja med regijami, zato sta v ospredje njunih politik postavila centralni in zahodni del Kitajske in opustila obalni del, ki je bil središče predhodne generacije voditeljev. Novo vodstvo se je zavedalo, da je potrebno veliko več vlagati v te predele Kitajske, če želijo doseči družbo blagostanja in izboljšati življenjski standard. Veliko časa sta posvetila reševanju problemov in načrtovanju pospeševanja gospodarskega razvoja v

---

⁴³ Chi Fulin je direktor Kitajskega inštituta za reformo in razvoj (krajše v angleščini: CIRD), ki je bil ustanovljen 1.11.1991. Gre za nevladni politično raziskovalni inštitut, ki sodeluje tudi z mednarodnimi tujimi organizacijami.

zapostavljenih regijah, ki so tokrat začele prejemati subvencije in bile deležne tudi drugih oblik pomoči. Zaradi tega je bila šanghajska skupina nekoliko v skrbeh, saj so to občutili kot odmaknjenost obalnih predelov od različnih ugodnosti, ki so jih imeli do tedaj. Poleg preusmeritve osredotočanja od obalnih provinc na zahodne in osrednje pokrajine, je Hu Jintao tudi naredil konec praksi, ki sta jo zagovarjala Jiang Zemin in Zeng Qinghong glede izključnega pošiljanja šanghajskih kadrov na vsa pomembna delovna mesta (Lam 2006, 26-27). Kljub vsemu šanghajska skupina še vedno ostaja močna sila, ki se bori za prevlado v različnih sektorjih v državi. Dejstvo je, da so funkcionarji in podjetniki iz Šanghaja veliko pripomogli k integraciji hitro spreminjajoče se socialistične ekonomije z mednarodnim tržiščem. Hu Jintao in Wen Jiabao sta kmalu ugotovila, da je bolje sodelovati z ljudmi iz prejšnjega režima, kot, da bi jih poskušali odsloviti.

Razvoj zahodnih provinc je bil potrjen v enajstem petletnem planu⁴⁴. Več pozornosti so namenili infrastrukturni gradnji, oskrbi s pitno vodo, izobraževanju, investicijam, razvoju podeželja in povišanju prihodkov kmetov. Problem pomanjkanja infrastrukture je hkrati ključna ovira za investitorje. Novo vodstvo se je zato odločilo za velik gradbeni projekt, za gradnjo cestnega omrežja, ki bi vzpostavil transportno mrežo in povezal marsikatero območje, ki je sedaj »odrezano od sveta«. Hkrati bi to pomenilo tudi več možnosti za privabljanje investicij⁴⁵ in za trgovanje s sosednjimi državami. Da

---

⁴⁴ Petletni plan je oblikovanje in načrtovanje državnih ključnih gradbenih projektov, načrtovanje smeri razvoja in določitev ciljev za obdobje 5-ih let. Obdobje od 1949 do 1952 je znano kot obdobje oživljanja gospodarstva, leta 1953 pa je osrednja vlada že pripravila svoj prvi petletni plan. Enajsti petletni plan za obdobje od 2006 do 2010 so imenovali Razvojne smernice 11-tega petletnega plana (China.org.cn, 2007b). Njegove glavne smernice so bile: gradnja novih socialističnih območij podeželja, optimizirati in nadgraditi industrijsko strukturo, stremeti k skladnemu razvoju regij, gradnja okolju prijazne družbe, nadajevati z reformami in odpiranjem navzven, poživiti in okrepiti Kitajsko (preko znanosti, izobrazbe ter človeškega kapitala). Oblikovati nova delovna mesta, uravnotežiti investicije in potrošnjo, zmanjšati razlike mesečnih prejemkov in nazadnje graditi socialistično družbo s harmonijo (China.org.cn, 2005). Nekateri opazovalci so bili mnenja, da je enajsti petletni plan »mejnik« oziroma nov začetek za kitajski gospodarski in družbeni razvoj in predstavlja obdobje gradnje družbene blaginje in razcveta. Drugi, predvsem tuji opazovalci, pa opozarjajo na prehitro gospodarsko rast, preveliko porabo energije in vse večji prepad med bogatimi in revnimi (Xinhua News Agency, 2006b). Trenutno se je začel izvajati dvanajsti pet letni plan (2011-2015), ki je bil sprejet na 5. plenarni seji CK KKP oktobra 2010. Glavne smernice so: oblikovati uravnoteženo gospodarstvo; preoblikovanje gospodarstva iz trenutno predvsem izvozno usmerjenega v gospodarstvo, ki bo temeljilo na domači potrošnji; posledično to pomeni tudi povišanje dohodkov delavcev; v ospredju politik je preoblikovanje podeželja in revnih predelov Kitajske v bogate industrijske cone; načrtujejo selitev migrantov v »novo nastala mesta« in s tem delno rešijo prenaseljenost v velikih mestih. Menim, da je Kitajska sprejela velik izziv, saj bo na tej poti morala usklajevati (relativno visoko) inflacijo z domačo potrošnjo in hkrati vzdrževati izvozno usmerjene sektorje.

⁴⁵ Marca 2007 so investicije v zahodnih provincah predstavljale komaj 3% vseh tujih direktnih investicij na Kitajskem (China Daily, 2007b).

bi pospešili reforme in gospodarski razvoj v zahodnih provincah, se je pokazala potreba po uveljavitvi novih, modernih mehanizmov in načinov upravljanja. Spodbujajo selitev industrij iz vzhodnih predelov v zahodne in osrednje province (Xinhua News Agency, 2006a). Opaziti je, da se veliko število poceni delovne sile iz zahodnega dela Kitajske seli na vzhod, kar kaže na nižjo delovno storilnost zahodnih provinc v primerjavi z vzhodnimi. Ker investicijsko okolje na zahodu Kitajske še vedno ostaja neugodno za privabljanje investitorjev, je vodstvo sprejelo nov ukrep. Širši javnosti je bil predstavljen marca 2007 in sicer v obliki ugodnejših davčnih politik, ki naj bi privabljale tako domače kot tuje investitorje (Wu, 2007).

Pomembno je, da je petletni plan poudarjal razvoj zahodnih območij, ki je okolju prijazen in zavračal projekte, ki bi kakorkoli škodovali okolju. Vladne podpore so deležne tri ekonomske cone, cona Chongqing-Chengdu, cona Osrednja Shaanxi-Tianshui in cona Beibu Bay v avtonomni pokrajini Guangxi Zhuang. Vlada v teh conah v celoti podpira energetski sektor, kemično proizvodnjo, kmetijsko proizvodnjo, rudnike, razvoj visoke tehnologije ter razvoj turizma in kulture. Velik napredek je bilo zaznati v zahodnih provincah v začetku leta 2007, saj so na novo zgradili 700.000 kilometrov cest, od tega 10.000 kilometrov avtocest. Vodstvo je načrtovalo nadaljevanje gradnje cest in avtocest v obsegu 200.000 kilometrov do sredine leta 2011 (China Daily, 2007b).

Načrt razvoja zahodnega in osrednjega dela Kitajske, vključuje poleg gradnje transportnih povezav (ceste, mostovi, železnice, podzemne železnice itd), tudi gradnjo hidroelektraren in telekomunikacijske mreže, napeljavo zemeljskega plina, privabljanje tujih investicij ter povišati raven izobraženosti v teh predelih. Pretresljiv je podatek, da je bilo leta 2007 še vedno enajst provinc na zahodu, ki ni imelo zagotavljenega (kvalitetnega) osnovnega izobraževanja. Kljub ustavi, v kateri je že od leta 1986 zapisano, da je devetletno osnovno šolanje brezplačno, je žal v realnosti drugače. Ker država ni zagotovila proračuna za potrebe na področju izobraževanja, vsiljuje predvsem revnim, ruralnim območjem, da pobirajo obvezno šolnino in prispevke pod različnimi pretvezami kot »prostovoljni prispevki«, »fond za obnovo šole« ali celo »prispevki za izvenšolske inštrukcije«. V šolah se srečujejo s pomanjkljivimi pripomočki in učnim materialom kot tudi z nekvalificiranimi učitelji. Namesto da bi učenci sedeli za klopmi,

jim oblasti občasno naložijo drugo nalogo in sicer jih uporabijo kot delovno silo na polju (Lam, 2007).

Vlada je sprejela vrsto novih ukrepov, da bi z reformo izobraževalnega sistema uspela nuditi brezplačno devetletno osnovno šolanje vsem otrokom, ne glede na to, ali živijo v mestu ali na podeželju. Med obdobjem 2006 in 2010 je izvajala različne programe⁴⁶ na področju splošnega izobraževanja, da bi zmanjšala razlike med mestom in podeželjem in zagotovila vsem otrokom enake možnosti za pridobitev osnovnega izobraževanja. Več subvencij in drugih oblik finančne podpore je vodstvo namenilo v izobraževalni sistem, s prednostjo vlaganja v ruralne in revne predele, ter tudi območja kjer živijo manjšine. Menim, da je četrti generaciji uspel velik dosežek na področju izobraževanja, saj se po uradnih statističnih podatkih stopnja vpisa v osnovne in srednje šole povečuje iz leta v leto in tudi dostopnost brezplačnega osnovnega šolanja se je razširila. Ne smemo pa pozabiti, da dokler vlada ne bo zagotovila vsem prebivalcem enakih možnosti, bo ostajal delež prebivalstva, ki ne bo imel niti osnovnega šolanja.

4.2.2 Problemi podeželja in kmetijstva

Prebivalci podeželja se srečujejo z vrsto problemov. Najbolj očitna je vse večja razlika med njimi in prebivalci mest glede prihodka na prebivalca. Razmerje med plačami mestnih in podeželskih prebivalcev se je do vključno leta 2009 večalo in doseglo razmerje 3,33:1⁴⁷. Leta 2010 se je trend rasti prihodka na prebivalca, prvič po trinajstih letih, spremenil v prid ruralnemu prebivalstvu. Uradni vir je objavil podatek, da je rast prihodkov ruralnih gospodinjstev (10,9%) presegla rast prihodkov urbanih gospodinjstev (7,8%). Potrebno je pojasniti, da se za temi odstotki skrivata številki, ki predstavljata bolj jasno sliko: dohodek na prebivalca je v mestih znašal 19.109 yuanov (\$2.900 USD), medtem ko je bil dohodek na prebivalca na podeželju le 5.909 yuanov (\$898USD) (Qu, 2011). To kaže, da so mestni prebivalci, kljub temu, da so zabeležili

---

⁴⁶ Ti programi so vključevali širitev obveznega šolanja v revnih območjih, gradnjo dijaških domov na podežju zahodne Kitajske, širjenje izobraževanja na daljavo na osnovnih in srednjih šolah na podeželju, obnova srednjih šol v osrednji in zahodni Kitajski in podpiranje različnih strokovnih specializacij v osrednji in zahodni Kitajski (Information Office of the State Council, 2010).

⁴⁷To pomeni, da je mestno prebivalstvo zaslužilo 3,33krat več kot prebivalci podeželja, medtem ko naj za primerjavo navedem podatek za leto 1978, ko je bilo razmerje med prihodki mestnih in kmečkih prebivalcev 2,47:1 (China Daily, 2010).

nižjo stopnjo rasti dohodka v letu 2010, še vedno zaslužili 3,2x več kot prebivalci podeželja.

Poleg plačnih razlik, se je izkazalo, da država vaškim prebivalcem ne nudi vsesplošnega socialnega varstva kot so zdravstvo, izobraževanje, pomoč nezaposlenim, česar je v večji meri deležno mestno prebivalstvo. Razvoj modernizacije, industrializacije, urbanizacije in nepremičnin je s seboj prinesel padec proizvodnje žita. Zaradi agrarne prenaseljenosti⁴⁸ na podeželju je še vedno manj tistih, ki pridelujejo in več tistih, ki porabljajo. Ogromno število kmečkega prebivalstva še vedno živi pod pragom revščine⁴⁹. Zelo velik problem je tudi visoka stopnja nezaposlenosti med kmečkim prebivalstvom⁵⁰ in dejstvo, da se vsako leto obdelovalne površine manjšajo v korist industriji. Ker so investitorji pripravljeni dobro plačati zemljo, so jo kmetje brez zadržkov voljni prodajati (Taejoon, 2009). Vse to še dodatno povečuje razlike med mestom in vasjo. Zaostalo kmetijstvo in nizki dohodki kmetov pa ne predstavljajo samo velik socialen problem, ampak hkrati zavirajo gospodarski razvoj zaradi nizke kupne moči kmečkega prebivalstva.

Glavni cilj vodstva je gradnja harmonične družbe, ki zahteva ustrezen gospodarski in družbeni razvoj za vse ljudi. To hkrati pomeni v prvi vrsti poiskati rešitev za izboljšanje življenja ruralnega prebivalstva in zmanjšati razlike med prebivalci mest in podeželja. Politika današnje Kitajske je močno usmerjena v zagotavljanje socialne stabilnosti, saj naj bi bila le-ta pogoj za gladko gospodarsko tranzicijo in kontinuetno politične oblasti KKP. Edini način, da bi dosegli trajnostni razvoj gospodarstva in še nadalje širili domače povpraševanje, je v razvoju ruralnega gospodarstva in nudenju pomoči kmetom. V središču politik novega vodstva je tudi skrb, ali bo Kitajska zmožna nahraniti samo sebe. Vodstvo zato predlaga, da bi Kitajska morala ostati samozadostna pri oskrbi z žitom in subvencionira kmetije, ki gojijo žita. Cilj je modernizirati podeželje, ki je bilo na žalost v času kitajske ekspanzije potisnjeno na stranske tire, kar kaže vse več protestov (Watts, 2006). V enajstem petletnem planu (2006-2010) je

---

⁴⁸ O agrarni prenaseljenosti govorimo, ko je na nekem kmetijskem področju presežek delovne sile.

⁴⁹ Po uradnih podatkih so zabeležili 36 milijonov kmečkega prebivalstva konec leta 2009, ki je živel pod pragom revščine (Xinhua News Agency, 2010b).

⁵⁰ Uradni statistični podatki ne objavljajo podatka o stopnji nezaposlenosti med kmečkim prebivalstvom. Stopnja brezposelnosti, ki jo zasledimo v tabelah se nanaša zgolj na brezposlenost mestnega prebivalstva.

vodstvo predlagalo program razvoj podeželja⁵¹, ki so ga imenovali »gradnja novega socialističnega podeželja«⁵². Le-ta nudi finančno podporo podeželju z različnimi oblikami subvencij, zavzema se za zmanjšanje davkov kmetom, povečanje in ustvarjanje zaposlitve v vaških območjih, povečanje prihodkov kmetov, večjo pokritost zdravstvenih storitev, za večjo socialno varnost in izobraženost na podeželju, za vzpostavitev infrastrukture na podeželju, zagotovitev pitne vode in boljših življenjskih pogojev (National Development and Reform Commission, 2007).

4.2.2.1 Program »gradnja novega socialističnega podeželja«

Program »gradnja novega socialističnega podeželja« vključuje načrt vzpostavitve sistema, kjer industrija in mesta podpirajo kmetijstvo in podeželje. Načrtujejo mehanizem, ki bo dovoljeval partiji in vladi skupno upravljanje celostnega razvoja podeželskega gospodarstva in družbe. Želijo razviti program, ki bo zanimiv in privlačen za kmete ter jih spodbujal, da se ga udeležijo. Vodstvo se zaveda, da je velika potreba po skupnem in poenotenem ekonomskem in družbenem sistemu upravljanja, ki mora zamenjati trenutno različne sisteme v ruralnih in urbanih območjih. Program vključuje naslednje naloge (China Daily, 2006b):

- (1) Oskrba ruralnega prebivalstva s pitno vodo in posodobitev namakalnega sistema do 2015;
- (2) Gradnja cestnega omrežja na podeželju;
- (3) Spodbujati kmečko prebivalstvo k uporabi čistejšega goriva (metan in solarno energijo);
- (4) Zaključiti gradnjo električne napeljave na podeželju in odročnih predelih do leta 2015;
- (5) Nuditi obvezno in brezplačno osnovno šolo otrokom na podeželju⁵³. S programom »gradnje novega socialističnega podeželja« želijo doseči višjo stopnjo podeželskih otrok z dokončano osnovno šolo ter znižati stopnjo nepismenosti (pod 5%) med mladimi

---

⁵¹ Nekateri znanstveniki, med njimi tudi Zhu Xueqin so mnenja, da so politične reforme nujno potrebne, da bi lahko odpravili družbene nepravilnosti. Očitno je, da je nepriviligiran razred – kmetje – bil diskriminiran na področju lastninske pravice, pri porazdelitvi resursov, legalnega sistema, davkov, izobraževanja, zdravstvene in socialne oskrbe... in tukaj je potrebno začeti z ukrepi, da bi zagotovili stabilno družbo (Lam 2006, 73-74).

⁵² V literaturi sem zasledila še drugačno imenovanje »koncept gradnje nove socialistične vasi«. Pomeni vas z modernimi proizvodnimi metodami, z demokratičnim upravljanjem in s civiliziranim življenjskim slogom prebivalcev (boljše življenje kmečkega prebivalstva) (Lam 2006, 80-84).

⁵³ Najbolj so diskriminirani otroci delavcev migrantov in otroci iz podeželja, predvsem deklice.

(People's Daily Online, 2006a). Centralna in lokalne vlade v zadnjih letih več investirajo v različne programe šolanja in veliko več denarne pomoči namenijo študentom. Z letom 2007 so ukinili šolnine ter poskrbeli za brezplačne šolske učbenike (China.org.cn, 2009). Kljub temu, da je vlada v enajstem petletnem planu (od 2006 do 2010) namenila za izobraževanje podeželja 218 milijard juanov (32 mrd USD), pa se je prepad med mestom in vasjo večal. Še vedno je zelo redek primer, da bi otroci iz podeželja obiskovali univerzo (Xinhua News Agency, 2010a);

(6) Ena od temeljnih nalog programa graditve novega socialističnega podeželja je tudi izboljšati in razširiti sistem osnovne zdravstvene oskrbe na podeželju; Slednji se je izkazal za izredno pomanjkljivega, še posebej na podeželju, v času epidemije SARS. Velik problem so predrage zdravstvene storitve, zato si jih ne morejo privoščiti vsi, predvsem so izločeni prebivalci podeželja. Resen problem je hkrati tudi pomanjkanje zdravstvenih ustanov in zdravnikov. Kljub določenim uspehom je pokritost s sistemom socialne varnosti še naprej nezadostna;

(7) Skrb za večjo in boljšo oskrbo socialno varnostnega sistema kmečkega prebivalstva. Najbolj revnim bodo ponudili osnovno podporo za zadovoljitev minimalnih življenjskih potreb, kmete brez zemlje in delavce migrante pa bodo oskrbeli s socialno varnostnim sistemom.

Izboljšati življenje kmečkega prebivalstva in doseči višji življenjski standard kitajskega državljana, je glavno vodilo in cilj osrednje vlade. Poleg že omenjenih nalog, pa je bilo nekaj korakov že narejenih v prid podeželskim prebivalcem. Prvi korak k izboljšanju življenjskih pogojev kmečkega prebivalstva⁵⁴ je bila ukinitvev davka na določene kmetijske proizvode; tako so finančno razbremenili kmečko prebivalstvo za okoli 125 milijard yuanov letno (Lam 2006, 80). Z letom 2007 je vodstvo oznanilo, da ukinjajo »tradicionalne« davke na kmetijske izdelke in da bodo povečali subvencije gospodinjstvom na podeželju. V zadnjih letih je država kmetom, pridelovalcem žita, priskrbela subvencije za spodbujanje rasti kakovostnih vrst pridelkov in jim pomagala,

---

⁵⁴ V letu 2000 je bilo največje breme kmetov več kot šestdeset različnih davkov in obveznih prispevkov lokalnih vlad in neobičajno državno obdavčenje. Pobiranje denarja na tak način je sicer ilegalno, vendar ta denar lokalne vlade porabijo za plače uradnikov, zagotovijo izobraževanje, plačajo javna dela in druga administrativna dela. Premier Wen Jiabao je na Vsedržavnem ljudskem kongresu (VLK) marca 2004 povedal, da bo 8-odstotni davek na vse kmetijske izdelke odpravil najkasneje v petih letih. Obdavčeni bodo zgolj posebni izdelki, kot je tobak. S tem je naletel na pritožbo lokalnih uradnikov, češ da brez pobiranja prispevkov ponekod ne bodo mogli plačati niti učiteljev (Lam 2006, 80-82). Torej tudi, če vlada ukine davke, bodo prebivalci najverjetneje še vedno morali prispevati za javne storitve - zdravstvene usluge, transport in izobraževanje.

da so se oskrbeli z ustreznim orodjem in s potrebnimi stroji. Uradni podatki navajajo, da so leta 2009 na Kitajskem pridelali 530.82 milijonov ton žita, za 30.82 milijonov ton več kot so načrtovali. Ne samo, da se povečuje delež pridelka iz leta v leto, ampak delež visoko kvalitetnih vrst pšenice in riža (Xiong, 2010).

Naslednji ukrep, ki bi pripomogel k boljšim življenjskim pogojem kmečkega prebivalstva in vplival na dvig ravni življenjskega standarda kitajskega državljana, so višji prihodki kmetov. Menim, da se prihodki kmečkega prebivalstva še nekaj časa ne bodo mogli drastično povišati prvič, zaradi stalnega padanja cen kmetijskih pridelkov po svetu in konkurence tujih farm po vstopu Kitajske v STO, in drugič, zaradi institucionalnih pregrad, ki jih še niso uspeli popolnoma odstraniti. Državni monopol še danes v celoti vodi ekonomske aktivnosti podeželja: to je od zbiranja in prodaje proizvodov, trgovanja, transporta, do vodenja financ in zavarovanja (Xiong, 2010).

Centralna oblast se zaveda, da mora več vlagati v izobraževanje, zdravstveno in socialno oskrbo ter najti rešitev za stanovanjske probleme prebivalstva, če želi doseči t.i. harmonijo družbe. Vzklila je ideja o razširitvi t.i. osnovne pomoči (dibao) na podeželju. Gre za pomoč, ki vključuje osnovno pokritost najnujnejših življenjskih potreb, vključno z zdravstveno in socialno varnostjo na podeželju. Menim, da je ideja sistema dobra, žal pa le-ta še vedno ne pokriva vseh provinc.

Strinjam se z analitikom Lam-om, da so problemi kmetijstva rešljivi le skozi politične reforme. To bi pomenilo, da bi kmečko prebivalstvo dobilo svojega predstavnika v politiko.⁵⁵ Možnost oblikovanja sindikata kmečkega prebivalstva (nonghui), bi razširila politično in pogajalsko moč kmetov. Dokler pa bo status kmeta ostal na tako nizki ravni (na Kitajskem je status najnižji v primerjavi z ostalimi socialističnimi in kapitalističnimi državami), bodo ostali tudi problemi kmetijstva velikih razsežnosti. Kmetje najpogosteje organizirajo peticije ali pa se medijsko izpostavljajo, da bi povedali javnosti o svojih krivicah.⁵⁶ Hu in Wen se zavedata, da je za državo najpomembnejša

---

⁵⁵ Predstavniki bi imeli možnost seznaniti višje vodstvo z neposrednimi primeri problemov podeželja, zahtevali bi nove ukrepe za izboljšanje položaja in življenja na kmetih.

⁵⁶ Nekaj sindikatov so kmetje že oblikovali in sicer iz želje po samoobrambi pred visokimi davki in skorumpiranimi lokalnimi uradniki. Vlada je obstoj takih skupin dovolila le, dokler se niso tikale političnih tem (Lam 2006, 88).

stabilnost, ki mora biti skrbno varovana. Kakršnikoli izgredi lahko pomenijo ogrožanje stabilnosti in enotnosti.

4.2.3 Vprašanje sistema »hukou«

Zaznati je počasne spremembe in liberalizacijo sistema registracije gospodinjstev (hukou) v času vodenja četrte generacije. Sistem »hukou«⁵⁷ sega v leto 1958 in ga šele v zadnjih letih počasi odpravljajo. Pomenil je, da, če si se rodil na vasi, si bil primoran živeti in opravljati svoje delo zgolj na vasi. Izjema je bila le služenje vojske ali delovno mesto v mestu po končanem študiju na univerzi. Od leta 2000 so dovolili t.i. delavcem migrantom iz podeželja, da hodijo na enodnevni ali nekaj dnevni zaslužek izven vasi. Seveda so bili strogo omejeni, koliko časa lahko ostanejo v mestih oziroma predmestjih in kakšno delo lahko opravljajo. Ti delavci so drugorazredni in opravljajo težaška, umazana in nevarna dela. Zaradi registracijskega statusa so delavce brez posebnih znanj čedalje bolj diskriminirali in jih obravnavali kot kmete ter jim odvzeli vse pravice, ki pripadajo mestnemu prebivalstvu. Ob vsakem prihodu v mesto so se morali kmečki prebivalci prijaviti na sedežu lokalne oblasti in proti plačilu pridobiti dovoljenje za enodnevno bivanje. Velika mesta (Šanghaj, Peking, Shenzhen)⁵⁸ so uvedla t.i. sistem zelenih kart, ki je delavcem migrantom dovoljeval vstop v mesto za precejšnje plačilo. S tem dovoljenjem so pridobili pravico do prodaje svojih izdelkov in storitev. Ker večina ni bila zmožna prenesti takšnih stroškov, so se v mestih naseljevali ilegalno. Po večdnevnem bivanju se je pojavil problem, saj niso bili upravičeni do kuponov za žito, olje, oblačila in gorivo. Tako so bili ilegalni priseljenci odvisni drug od drugega in so si začeli pomagati med sabo, običajno sorodniki in prebivalci istih vasi (Mavc in Novak v Saje 2006, 258-262).

---

⁵⁷ S sistemom hukou je oblast zadrževala poskuse migracij, ker so največkrat predstavljale prevelik pritisk na gospodarstvo, ki ni zmoglo zagotoviti prehrane v mestih za dodatno prebivalstvo. Sistem hukou je prebivalstvo razdelilo v štiri kategorije in s tem povzročil delitev družbe v dve večji skupini. Prvi dve kategoriji sta se nanašali na kraj registracije osebe – podeželske ali urbane (hukou suozaidi), drugi dve pa na vrsto registracije osebe – kmetijsko ali nekmetijsko (hukou leibie). Registracijski sistem je razdelil podeželsko in mestno delovno silo in s tem še povečal prepad med mestom in vasjo. Registracija je bila dejansko vezana na delovno mesto, kar pomeni, da se kmečko prebivalstvo ni smelo stalno naseliti v mestu (Mavc in Novak v Saje 2006, 258-262).

⁵⁸ Prav v velikih mestih je bila diskriminacija delavcev migrantov še večja, saj so si ta mesta dovolila izvajati prepoved zaposlovanja podeželskega prebivalstva na določena delovna mesta. V primerih, kadar omejitev ni bila pogojena z zakonom, so navajali v razpisih svoje zahteve, ki so bile naperjene proti nemestnemu prebivalstvu, kot je na primer najnižja dovoljena telesna višina, saj naj bi bila nizka rast značilna za podeželsko prebivalstvo (Mavc in Novak v Saje 2006, 261).

Sistem registracije gospodinjstev še vedno ostaja, vendar v bolj sproščeni obliki, ki dovoljuje nadaljnji proces urbanizacije v manjših in srednje velikih mestih, kar pa ne velja za večja mesta. Z vstopom Kitajske v Svetovno trgovinsko organizacijo (STO) se je začel pritisk za popolno opustitev sistema »hukou«, kar bi omogočilo popolno integracijo podeželskega prebivalstva z mestnim. Liberalizacija sistema registracije gospodinjstev bi omogočila migracijo iz vasi v mestna območja približno 200 milijonom kmetov (People's Daily Online, 2009). Trenutna (leto 2011) stopnja urbanizacije je 50% in raste približno 1% letno. To pomeni, da se približno 13 milijonov prebivalcev letno preseli iz podeželja v mesto in v 15-ih letih bi vlada dosegla 65% stopnjo urbanizacije.

V zadnjih letih intenzivne urbanizacije se je več kmetij spremenilo v razvojne cone in več milijonov kmetov je migriralo v mesta⁵⁹. Vodstvo pospešuje urbanizacijo, saj meni, da bo le-ta pozitivno vplivala na nepremičninski trg in pospeševala potrošnjo. Vendar, da bo Kitajska lahko popolnoma ukinila »hukou« sistem in zagotovila migrantom bolj enakovredni in stalni status člana mestne družbe, bo morala poskrbeti za zadostno število delovnih mest, kar je še vedno ključen problem četrte generacije voditeljev.

4.2.4 Delavci migranti

Trenutno je v kitajskih mestih okoli 242 milijonov delavcev migrantov (*nongmingong*) (National Bureau of Statistics of China, 2011). Le-ti se običajno vrnejo k svojim svojcem na podeželje enkrat na leto, to je ob praznovanju kitajskega novega leta. Čeprav je doma cena bivanja mnogo nižja, okolica prijetnejša, čistejša in toplejši medosebni odnosi, jih velika mesta zadržujejo zaradi velike ponudbe dela, ki so zanje zelo privlačne. Prav tako jim mesta ponujajo obilico zabave in ogromen krog prijateljev ter nenazadnje plačilo. Največji izziv, s katerim se migranti in njihove družine soočijo, je dolgotrajno ločeno življenje. Možnosti za delo in življenje v mestu so pogosto preskromne, da bi omogočale preselitev celotne družine v urbano okolje. Mestne oblasti ne omogočajo zdravstvene oskrbe in izobrazbe otrokom migrantom, zato starši otroke velikokrat pustijo doma na vasi, če pa jih pripeljejo v mesta, le-ti ostanejo brez kakršnekoli izobrazbe, kar jim onemogoča premik navzgor po družbeni lestvici. Ker je

---

⁵⁹Danes v mestih živi približno 50 odstotkov kmečkega prebivalstva, kar je 650 milijonov ljudi, do leta 2015 pa naj bi mestno prebivalstvo predstavljalo že več kot 60% celotne populacije (China-Profile, 2010).

pritok delavcev migrantov zelo velik in se nadaljuje, so plače temu primerne – mesečni zaslužek večine delavcev migrantov je med 1000 (146\$) in 1400 yuanov (207\$) (Global Times, 2010). Opravljajo težka in umazana gradbena dela, pomagajo pri gradnji infrastrukturnega omrežja, čistijo okolico in objekte, zaposlujejo se tudi kot varnostniki, tekstilni delavci in kot natakarji v gostinstvu. Ker so željni boljšega zaslužka in boljše prihodnosti, so pripravljeni prijeti za marsikatero umazano delo. Običajno je njihov delavnik več kot osem ur na dan, nadure niso plačane, mesečni zaslužek največkrat prejmejo z zamudo, pogoji dela so neprimerni, nevzdržni, kršene so njihove pravice in poleg vsega Kitajska nima zakona, ki bi ščitila delavce migrante⁶⁰, idr.

Delavci migranti predstavljajo glavno delovno silo v delovno intenzivnih industrijah obalnih regij in so v času upočasnjene ekonomske rasti najbolj zaželeni. Zaradi svetovne gospodarske krize so bile nekatere tovarne v obalnih provincah Kitajske primorane ustaviti poslovanje. Statistike kažejo, da je zaradi gospodarske krize leta 2008 ostalo brez zaposlitve od 20 do 30 milijonov delavcev migrantov, ki so delali v mestu (China Daily, 2009). Kljub temu, da so po krizi tovarne zopet odprle svoja vrata, se številni migrantski delavci nočejo vrniti k svojim delodajalcem. Razlog je preprost, delavci migranti nočejo delati pod istimi pogoji (tako delovnimi kot plačnimi), saj jim zaslužek ne omogoča dostojnega življenja v obalnih predelih. Vse več migrantov zato išče delo v »novo rastočih mestih« v osrednji in zahodni Kitajski⁶¹. Nekateri med njimi so dobili priložnost za delo celo v domačem kraju ali zelo blizu svojega doma. V zadnjem letu osrednja in zahodna Kitajska pridobiva na privlačnosti glede zaposlitve, medtem ko se obalni del srečuje z resnim problemom pomanjkanja delovne sile v delovno intenzivnih industrijah (poročajo predvsem o pomanjkanju migrantskih delavcev). Nekateri celo opisujejo, da gre za novo generacijo delavcev migrantov, rojenih po letu 1978, ki igra pomembno vlogo v življenju mest in posvečajo veliko več pozornosti svojim pravicam in so nepopustljivi pri enakosti in boju proti diskriminaciji.

---

⁶⁰ Šele leta 2003 so formalno priključili delavce migrante v t.i. Federativni vsekitajski delavski sindikat (angl. All-China Federation of Trade Unions). S tem so pridobili možnost, da jih sindikat ščiti ter jim pomaga doseči povišanje mesečnega zaslužka, boljše delovne pogoje, osemurni delavnik ter pomaga poskrbeti za varnost na delovnem mestu. Centralna vlada je naložila delodajalcem, da morajo izpolnjevati vse potrebne pogoje, da lahko zaposlijo delavca. Vlada je celo poskrbela za brezplačno pravno pomoč za delavce migrante, kadar se le-ti počutijo ogoljufane s strani delodajalca. Vprašanje je, če delodajalci upoštevajo te zakone in če si delavci upajo odkrito povedati, kaj jim ni všeč pri delodajalcu (China Daily, 2007a).

⁶¹ Razvoj osrednjih in zahodnih predelov je bilo središče razvojne politike četrte generacije. Zadnjih nekaj let so ta območja deležna povečanih vlaganj v infrastrukturo, kar je povzročilo njihov gospodarski razvoj in napredek ter odpiranje novih delovnih mest.

Zato ne preseneča, da jih čedalje več zapušča slabo plačano delo v oddaljenih tovarnah obalnih regij (People's Daily Online, 2010).

4.2.5 Srednji sloj

Prebivalci t.i. »zlate obale« predstavljajo srednji razred prebivalstva (*zhongchan*) na Kitajskem. Le-ti so si že v letih 2003 in 2004 lahko privoščili nakup stanovanja, avtomobila in celo poslali svojega otroka na šolanje v tujino. Izkazalo se je, da so zadovoljni s svojim načinom življenja in tako postali steber družbenopolitične stabilnosti. Vodstvo je prišlo do zaključka, da bo država bolj stabilna čim večji bo delež prebivalstva v t.i. »srednjem razredu«. Deng Xiaopingovo znano geslo reform (po letu 1980) »pustiti, da obogati najprej en del prebivalstva«, je četrta generacija voditeljev zamenjala z idejo »poskrbeti, da bo v dveh desetletjih polovica Kitajcev pridobila status prebivalca srednjega razreda«. Menim, da si je Kitajska zadala izjemno težko nalogo in sicer preoblikovati mase ljudi v delovno silo. To v številkah pomeni, da bi se do leta 2020 približno 220 milijonov kmetov zaposlilo v industrijskem in storitvenem sektorju, ki pa trenutno že zaposluje 378 milijonov prebivalcev (National Bureau of Statistics of China, 2009b).

Seveda pa zgolj boljši življenjski standard ljudi ni dovolj, da bi vodstvo lahko prepričalo srednji razred, da postanejo zvesti podporniki partije. Srednji sloj se bori za svoje pravice (predvsem za zaščito lastninskih pravic) in želi aktivno sodelovati pri vladnih odločitvah. Že z Jiang Zeminovo »teorijo o treh predstavništvih« so bili številni člani novega razreda *zhongchan* rekrutirani v državne službe (veliko znanstvenikov, ki so svoje znanje pridobili v tujini, se je vrnilo domov) na precej visoke položaje. Vlada jim je ponudila vrsto ugodnosti, da bi jih pridobila na svojo stran. S hitrim razvojem zahodnih in osrednjih provinc in z intenzivno urbanizacijo v zadnjih nekaj letih, ki sta odprla nove možnosti zaposlovanja, je zaznati tudi višji bruto domači proizvod na prebivalca, ki je leta 2010 znašal približno 4000 ameriških dolarjev⁶² (Li, 2011). Vse to kaže, da se struktura prebivalstva spreminja in iz leta v leto večja kategorija srednjega razreda.

---

⁶² Razlike med regijami so visoke, saj so za obalno regijo zabeležili mnogi višji BDP (Guandong provinca: 7.000 dolarjev BDP na prebivalca, Jiangsu provinca pa celo 7.700 dolarjev). Za lažjo primerjavo naj navedem še povprečen BDP na prebivalca iz leta 2000, ki je bil le 800 ameriških dolarjev (Li, 2011).

4.2.6 Delavci

Edina dovoljena delavska organizacija v LRK je Federativni vsekitajski delavski sindikat. Osnovna narava sindikata je ostala nespremenjena od ustanovitve leta 1925. Sindikat mora o vseh svojih dejavnostih poročati vodstvu KKP in ima nalogo spodbujati delavce, da s svojimi dejanji pripomorejo k ohranjanju stabilnosti države. Osrednja vlada je prepovedala organiziranje in oblikovanje kakršnihkoli neuradnih združenj. To velja tudi še v času vladanja četrte generacije. S tem je delavcem in kmetom odvzeta osnovna ljudska svoboda, saj ne smejo organizirati stavk in oblikovati interesnih skupin, ker predstavljajo grožnjo monopolu moči KKP. Lokalni vodje »poskrbijo«, da so delavci, ki so vključeni v peticije, tudi kaznovani⁶³. Čeprav se zdi, da je ekipa Hu-Wen, z vidika upravljanja, bolj pripravljena sodelovati z delavci in si prizadeva oblikovati novo delovno zakonodajo ter je nekoliko bolj odprta do medijskega poročanja o družbenih problemih (stavke, protesti ipd.) kot so bile prejšnje generacije voditeljev, pa je vendarle potrebno poudariti, da dopušča take dejavnosti dokler ni ogrožena moč KKP.

Delavci na Kitajskem so negotovi glede svoje prihodnosti saj si morajo kupiti svojo upokojitev in paket zdravstvene oskrbe. Poleg tega delodajalec in država premalo skrbita za njihovo osnovno varnost. Mediji velikokrat poročajo o številnih nezgodah v rudnikih in premogovnikih. Nezačuden je delavcev (slabi delovni pogoji, nizek mesečni dohodek, itd.) se izraža v organiziranju protestov. Zelo odmevni sta bili stavki leta 2010 podjetja Honda in Foxconn, ki sta verižno sprožili proteste v drugih tovarnah po Kitajski⁶⁴ (Han, 2010a). Delodajalci obeh tovarn so se odzvali s povišanjem mesečnih prihodkov delavcem, kar kaže, da so protesti relativno uspešni. Tuji in kitajski analitiki večkrat omenjajo, da smo priča novi generaciji delavcev na Kitajskem, ki se bolj zavzema za svoje pravice zato pogosteje protestira in je veliko bolj seznanjena z razmerami delavcev v drugih državah, h katerimi stremijo. Gre za mlajšo generacijo delavcev, ki jim ni samo pomemben finančni status družine, boljši pogoji dela in višje mesečno plačilo, ampak zahtevajo tudi pravico do izvolitve svojih predstavnikov, ki se

---

⁶³ Delodajalci jim trgajo od mesečne plače določeno vsoto denarja. Če delavec peticijo podpiše enkrat, mu delodajalec odbije od plače 200 RNM, če jo podpiše 2x, se mu dohodek zmanjša za 400RNM in v primeru treh »nasprotovanj vladi«, delavec ostane brez mesečnega plačila (Lam 2006, 95). To velja le za domača podjetja.

⁶⁴ V tovarni z elektronskim blagom v Shenzhenu in tekstilni tovarni v provinci Hubei (Han, 2010a).

bodo pogajali za njihov boljši jutri. To, pa bi že lahko predstavljalo resni politični izziv za režim.

4.2.7 Problem brezposelnosti

Temeljno vodilo koncepta znanstvenega razvoja izhaja iz osnovnih interesov ljudi in je usmerjeno v cilj: vse za dobrobit ljudstva. Trenutno vodstvo se zaveda, da so družbeni problemi še vedno zelo resni in lahko oslabijo stabilnost in harmonijo družbe. Ekipa Hu-Wen je prva generacija voditeljev, ki si je za eno od glavnih političnih nalog postavila cilj zmanjšati brezposelnost oziroma oblikovati večje število delovnih mest.

Ob prebiranju literature se je izkazalo, da državni statistični uradi, ki navajajo podatke o stopnji brezposelnih prebivalcev na Kitajskem, le-te precej izkrivljajo in prilagajajo. Vlada zavaja javnost in objavlja le podatke z dobro vsebino, medtem ko slabe novice in bedo državljanov prikriva. Samo po sebi se poraja vprašanje, koliko delavcev brez zaposlitve je dejansko na Kitajskem. Žal je natančen odgovor na to vprašanje izredno težko dobiti. V tabeli 4.1. so podatki o stopnji brezposelnosti zbrani na osnovi objav kitajskega državnega statističnega urada; ta je v primerjavi z neuradnimi podatki vsaj za polovico nižja.

Tabela 4.1.: Stopnja brezposelnosti za obdobje od leta 2006 do vključno leta 2010, po četrletjih⁶⁵:

Leto	Marec	Junij	September	December
2006	4,20	4,20	4,10	4,10
2007	4,10	4,10	4,00	4,00
2008	4,00	4,00	4,00	4,20
2009	4,30	4,30	4,30	4,30
2010	4,20	4,20	4,10	4,10

Vir: National Bureau of Statistics of China, 2011

⁶⁵ Stopnjo brezposelnosti dobimo, če delež nezaposlenih delimo z aktivno delovno silo. Aktivna delovna sila pa je število zaposlenih plus število brezposelnih, ki so iskalci zaposlitve. Neaktivni pa so vsi tisti, ki so trenutno brez dela in ga tudi ne iščejo, vsi institucionalizirani in zaposleni v vojski (Trading economics, 2009). Podatki o stopnji brezposelnosti ne vključujejo delavcev migrantov in kmetov (National Bureau of Statistics of China, 2011).

Zgornji podatki, objavljeni s strani statističnega urada, ki navajajo stopnjo nezaposlenosti, nam povejo zelo malo, ker razkrivajo le odstotek brezposelnosti registriranega mestnega prebivalstva⁶⁶. Kolikšen je dejanski delež vseh delavcev brez službe, torej tudi migrantov, ki predstavljajo glavno komponento kitajske delovne sile, pa nam žal uradni podatki ne ponujajo. Torej, uradnemu podatku za zadnje četrletje leta 2010, ki navaja 4,1 % stopnjo brezposelnosti je potrebno dodati še okoli 200 milijonov delavcev migrantov, da dobimo dejansko stopnjo brezposelnosti na Kitajskem, ki poskoči na 22% (Schmitz, 2011).

Ocenjujejo, da je pri ekonomski rasti pred nastopom gospodarske krize možno priskrbeti od osem do devet milijonov novih delovnih mest letno. Najbogatejši kitajski vir je delovna sila. Za dolgoletni napredek države je pomembno, da dobro izkoristi ta vir in ga pametno razporedi. Država bo zato morala spodbujati industrijo, ki potrebuje veliko delovne sile, in storitvene dejavnosti, ki so sedaj še sorazmerno slabo razvite. Glavni razlog za veliko brezposelnost je naraščanje števila aktivnih ljudi in pomanjkanje delovnih mest. Namreč zaradi hitre urbanizacije se letno preseli v mesta okoli 13 milijonov kmečkega prebivalstva. Ker se naraščanje prebivalstva še ne bo ustavilo, to pomeni velik pritisk za kitajsko družbo. Zahteve večjih in manjših mest po novih delovnih mestih pomenijo, da bi Kitajska morala vsako leto oblikovati 30 milijonov novih delovnih mest, če bi želela odpraviti brezposelnost. Država pa je v letu 2010 po podatkih ministrstva za človeški kapital in socialno varnost uspela priskrbeti 11.68 milijonov novih delovnih mest (Schmitz, 2011).

Najbolj zaskrbljujoča je velika brezposelnost med mladimi, predvsem med diplomanti. Vsako leto je na Kitajskem okoli 6.300.000 novih univerzitetnih diplomantov, ki predstavlja breme za trg delovne sile in predstavlja 30% stopnjo brezposelnosti. Del problema, ki ga vidim je, da obstaja nepovezanost med učnimi načrti univerz in zahtevami gospodarstva. Kitajsko gospodarstvo je še vedno precej odvisno od proizvodnje in gradnje, po drugi strani pa podatki kažejo, da kar šest milijonov študentov letno diplomira iz področja znanosti in svobodne umetnosti. Ker ni povpraševanja po teh znanjih, so ti diplomanti primorani najti druge vrste zaposlitve. Tu nastane problem in sicer eni ne želijo poprijeti za vsako delo, pri drugih pa je opaziti

---

⁶⁶Samo ti so upravičeni do nadomestila za brezposelne.

pritisk staršev na edिनorojenega otroka, ki ne želijo, da bi le-ti delali v gradbeništvu, ker se še vedno smatra za nizkotno oziroma sramotno delo.

Z investicijami v delovno intenzivni sektor, z ekonomsko stimulacijskim paketom leta 2010 (v znesku 4 bilijone RMB), ki kljub temu da pospešuje domače zahteve in oblikuje nova delovna mesta, se stanje brezposelnosti ni kaj bistveno izboljšalo. Osrednja vlada se zaveda, da je problem brezposelnosti zelo resen in da je ogrožena stabilnost države, zato je izboljšanje stanja brezposelnih v državi njena prioritarna naloga.

4.2.8 Zunanja trgovina

V preteklih dvajsetih letih je realna rast bruto domačega proizvoda na Kitajskem znašala v povprečju nad 9 odstotki. Dinamika rasti zunanje trgovine, hitro naraščanje udeležbe tujega kapitala in ustanavljanja gospodarskih družb v lasti tujcev ter pojav kitajskih podjetij kot investitorji, (delni) kupci svetovnih podjetij in partnerji v skupnih vlaganjih v tujini, nazorno prikazujejo gospodarski vzpon Kitajske in njen vse večji pomen v svetovnem gospodarstvu.

4.2.8.1 Gospodarska rast, vpliv investicij in trgovinska menjava

Na enajstem vsedržavnem ljudskem kongresu, ki se je zaključil marca 2011, se je vlada zavzela za povprečno sedemodstotno letno⁶⁷ rast bruto domačega proizvoda. Ta isti cilj, si je vlada zadala že davnega leta 2004 na drugem zasedanju desetega kongresa. Vendar podatki kažejo ravno nasprotno, na še večjo rast bruto domačega proizvoda v zadnjih letih, razen v času svetovne gospodarske krize (podatki prikazani v Tabeli 4.2.). Analitiki ocenjujejo, da je sedem odstotna rast spodnja meja, pod katero obstaja nevarnost socialnih nemirov, medtem ko rast močno nad to mejo povečuje nevarnost nepredvidenega pojava gospodarske krize. Svetovna gospodarska kriza konec leta 2008 je prizadela tudi kitajsko gospodarstvo, ki je po dolgem času beležila nižjo rast BDP. Podatki za zadnje četrtletje v letu 2008 so kazali le še 6,8 odstotno rast BDP⁶⁸.

---

⁶⁷ V tujini so se pojavili dvomi o kvaliteti in zanesljivosti kitajskih statističnih podatkov, ki naj bi jih prilagajali trenutnim razmeram v državi. V primeru nizke gospodarske rasti, statistični podatki precenjujejo obseg proizvodnje in podcenjujejo obseg ob višku rasti (Saje 2006, 37; GDP growth 1952-2008, 2008).

⁶⁸ Padec izvoza za 17 odstotkov je glavni razlog za tako nizko gospodarsko rast leta 2008 (BBC News, 2009).

Tabela 4.2.: Bruto družbeni proizvod od leta 2003 do 2010, merjena v %, po četrtletjih⁶⁹:

Leto	jan -marec	april -junij	julij -sep	okt - dec
2003	10,3	7,9	9,6	9,9
2004	9,8	9,6	9,1	9,5
2005	10,5	10,1	9,8	9,9
2006	11,4	11,5	10,6	10,4
2007	13,0	12,6	11,5	11,2
2008	10,6	10,1	9,0	6,8
2009	6,2	7,9	9,1	10,7
2010	11,9	10,3	9,6	9,8

Vir: TradingEconomics.com, 2011

Kitajsko gospodarstvo je eno izmed prvih, ki je uspešno okrevalo po svetovni gospodarski krizi in že leta 2010 zopet beležilo 10,3 odstotno rast BDP. Istega leta je Kitajska glede na BDP postala drugo največje gospodarstvo na svetu (Yang, 2011). Glavno gibalno rasti bruto družbenega proizvoda so bile investicije (49%), še posebej v nepremičnine.

Tuji kapital v večini prihaja na Kitajsko v obliki investicij⁷⁰. Tuja vlaganja niso brez tveganja, vendar je kar nekaj privlačnih razlogov za tveganje: obilje cenene⁷¹, razmeroma dobro kvalificirane delovne sile in širok notranji trg, na katerem število kupcev z ustrežno kupno močjo hitro naraščajo. Tuje neposredne investicije so vse do začetka svetovne gospodarske krize, ki je ohromila globalno povpraševanje, rasle in leta 2008 dosegle 23,6% rast. V obdobju od oktobra 2008 do konca januarja 2009 so se neposredne tuje investicije zmanjšale za 32,7%. Dejstvo je, da so velika podjetja začela zmanjševati svojo proizvodnjo, ali pa jo prenašati v cenejše province⁷² (Ulaga, 2009b).

⁶⁹ Podatki uradnih kitajskih statistik so lahko zelo izkrivljeni, zato jih navajam zgolj kot referenco.

⁷⁰ Govorimo o tujih neposrednih investicijah in špekulantskih investicijah.

⁷¹ Ekonomisti so ocenili, da poteka transformacija kitajskega gospodarstva in sicer se končuje obdobje cenene delovne sile in se začenja obdobje industrijske proizvodnje z višjo dodano vrednostjo.

⁷² Opaziti je, da se domača in tuja industrija že umika iz velikih mest v bolj oddaljena, tretjerazredna mesta, ki so bistveno cenejša. Dejstvo je, da velika kitajska mesta na vzhodnem obalnem pasu za tujega investitorja cenovno niso več toliko zanimiva in da si mora investitor utirati pot v mesta tretjega območja. To zaenkrat pomeni za tuje investitorje več birokracije, večje oddaljenosti in manj udobja. Vlada veliko investira v infrastrukturo srednjih in zahodnih provinc in spodbuja investitorje, domače in tuje, za odprtje novih podjetij in s tem pridobiti nove priložnosti za dodatna delovna mesta. Zagotovo pa se bo vlada

Šele v avgustu 2009, po letu dni, so neposredne tuje investicije na Kitajskem ponovno začele naraščati in dosegle na letni osnovi rast 7 odstotkov (Ulaga, 2009c). Samo leta 2010 so tujci v Kitajsko vložili 105,7 milijard ameriških dolarjev, to je 17,4 % povečanje v primerjavi z letom 2009 in kar za 125 odstotkov več kot v letu 2001, ko je ta država vstopila v Svetovno trgovinsko organizacijo. Največ investicij so zabeležili v industriji in storitveni dejavnosti v obmorskem in osrednjem delu Kitajske (Šrajner, 2011).

Poleg tujih neposrednih investicij naj omenim še domače investicije. Da bi izravnali izgube (v času gospodarske krize) v industriji, izvozu⁷³ in vzdrževali rast ter delovna mesta, se je kitajska vlada odločila za povečanje potrošnje⁷⁴ in to na način, da je vložila velik delež investicij v gospodarstvo v obliki ekonomsko stimulacijskega paketa v znesku 4 bilijonov RMB juanov (približno 586 milijard USD). V večini gre za investicije v infrastrukturo in ostale nepremičninske projekte, delno pa tudi v človeški kapital (GDP growth 1952-2008, 2008; CNN.com, 2009; BBC News, 2009). S stimulacijskim paketom so uspeli povišati rast državnih investicij, prodajo nepremičnin in uvoz, medtem ko izvoz ostaja na nizki stopnji.

Opaziti je, da prvič, Kitajska veliko vlaga v človeški kapital, kar bo eden ključnih dejavnikov za razvoj njenega gospodarstva v prihodnjih letih ter drugič, da v zadnjih letih postaja tudi vse pomembnejši investitor v tujini. V večini se velika kitajska podjetja pojavljajo v tujini kot delni kupci (*M&A* - mergers and acquisitions) svetovnih podjetij ter partnerji v skupnih vlaganjih v tujini. Aktivnost kitajskih podjetij v tujini je

---

morala potruditi in omogočiti lažje, hitrejšo in enostavnejšo upravljanje, če želi privabljati tuje investitorje v zaenkrat še odročne province (Ulaga, 2009b).

⁷³ Da bi izvoz okrepili, se je vlada odločila za pomoč dvema glavnima nosilcema kitajskega izvoza, to sta tekstilna industrija kot neposredna nosilka ter strojna industrija, kot posredna nosilka izvoza. Zaradi zmanjšanega izvoza, je vrata zaprlo več podjetij, predvsem manjših tekstilnih podjetij. S tem je izgubilo delo vsaj 20 milijonov ljudi, med njimi največ migrantov, saj ravno tekstilna industrija zaposluje veliko število migrantske delovne sile. Kitajska vlada je za ublažitev razmer v tekstilni industriji odobrila 15% izvozne rabate in ugodna posojila. Vlada je tudi spodbudila banke, da tekstilnim podjetjem odobravajo več ugodnejših kreditov. Pri strojni industriji pa se je vodstvo odločilo za spodbude v smeri modernizacije. Zato je vlada ustanovila poseben denarni sklad, ki financira tehnološki razvoj (Ulaga, 2009a; 2009c).

⁷⁴ Državni uradniki bodo potrošnjo umetno povečevali s tem, da bodo v odročne kitajske kraje poceni prodali – distribuirali belo tehniko, zabavno elektroniko in gospodinjske pripomočke, ki jih ljudje načelno ne potrebujejo. Tako bodo izpraznili skladišča nekurantnega blaga v velikih in razvitih mestih, znižali stroške in beležili ugodno potrošnjo. Spodbujajo tudi prodajo poltovornih avtomobilom podjetjem in zadrugam, prodajo strojne opreme, spodbujajo odpiranje obrtnih delavnic, skratka, povečujejo ekonomsko aktivnost na podeželju Kitajske (Ulaga, 2009a).

skrbno načrtovana in ima vso podporo kitajske vlade. Kitajska je največ investirala v Hongkong, Afriko (Zimbabve, Južna Afrika, Egipt) in Azijo (Kambodža, Laos), manjši del pa tudi v Evropo, ZDA in Japonsko. Razvite države so za Kitajsko zanimive predvsem zaradi tehnologije, telekomunikacije, bančništva ter kontrole logističnih poti. Medtem ko v deželah v razvoju vidi izjemno priložnost za dodatne vire po surovinah in energentih (Šrajner, 2011).

Kitajska trgovinska menjava je v letu 2010 znašala 2.972,76 milijard ameriških dolarjev in se je povečala za 34,7 % glede na leto 2009. Kitajski izvoz je 2010 znašal 1.578,5 milijard ameriških dolarjev, povečanje za 31,3% , uvoz pa 1.394,00 milijard ameriških dolarjev, povečanje za 38,7% . Trgovinski presežek je bil manjši za 6,4 % glede na leto 2009 in je znašal 183,1 milijarde ameriških dolarjev. Kitajska je z najpomembnejšimi trgovinskimi partnerji še okrepila trgovinsko menjavo in postala najpomembnejša trgovinska partnerica za Japonsko, Republiko Korejo, ASEAN, Avstralijo in Južno Afriko (Šrajner, 2011).

4.2.9 Onesnaževanje okolja, vprašanje energije in naravnih virov

Prekomerne investicije pomenijo dodaten pritisk na okolje ter zahtevajo večjo porabo energije in surovin. Neracionalno in prekomerno izkoriščanje naravnih virov, malomaren odnos do okolja so dejanja, ki so pripeljala do te meje, ko okolje ni več zmožno podpirati enostranske gospodarske rasti. Od leta 2000 so se emisije ogljikovega dioksida na Kitajskem povečale za 171 odstotkov. V letu 2009 je Kitajska postala največji proizvajalec toplogrednih plinov na svetu (7,711 milijonov ton emisij ogljikovega dioksida)⁷⁵ (Harvey, 2011). Gre za logično posledico nagle industrializacije, ki je do nedavnega dajala prednost gospodarski rasti na škodo okolja.

Že leta 2004 so se soočili s problemom nezadostne preskrbe z energetske in vodnimi viri. Zavzemanje vodstva za harmonijo med človekom in naravo je sprožilo zahteve po ureditvi zakonodaje na področju varovanja okolja in usklajenosti med gospodarstvom in naravo. Vlada je na prioriteto mesto postavila potrebo po varčevanju z energijo in zmanjšanju onesnaževanja. Takrat se je prvič pojavila ideja o t.i. zelenem bruto

---

⁷⁵ Oziroma postala je največja onesnaževalka na svetu. Za primerjavo naj navedem, da sta ZDA in Kanada skupaj proizvedli manj CO₂ (5,966) kot Kitajska (Harvey, 2011).

domačem proizvodu⁷⁶ ter nujni prilagoditvi gospodarstva le-temu. V pilotni projekt vpeljave indeksa zelenega BDP so vključili provinco Hainan in mesto Chongqing. Centralna vlada je začela nadzirati delo številnih podjetij, ali varčujejo z energijo. K zmanjšanju porabe energije je zagotovo pripomogla politika, ki je določala višjo ceno na enoto za elektriko za velike porabnice energije in tako so številne lokalne vlade naložile velikim podjetjem, ki so presegala kvote, dodaten davek. S kampanjo o smotrni porabi energije in varovanju okolja so dosegli ozaveščenost širše javnosti o pomembnosti teh problemov. Seveda ozaveščenost še ni dovolj in je zgolj prvi korak k dejanskemu uresničevanju napisanih ciljev. Pravtako je bil delni dosežek na področju okoljske varnosti in ekološkega napredka. Vlada promovira t.i. »čisto proizvodnjo«.

Kljub temu, da je kitajsko gospodarstvo na drugem mestu na svetu, si je Peking (leta 2004) postavil nove visoke cilje in sicer početveriti gospodarstvo do leta 2020. To ne pomeni samo večje potrebe po energiji in večje onesnaževanje okolja, ampak sproži tudi velik problem tako za Kitajsko kot celoten svet. Med letoma 2000 in 2010 se je povpraševanje po energiji na Kitajskem povečalo za 220%, v primerjavi s svetovnim povprečjem, ki je 20% (Watts, 2011). Kitajska se zaveda, da je vse bolj odvisna od držav, ki jo oskrbujejo z energijo in je že od leta 1993 največja uvoznica nafte⁷⁷ (Cencen 2004). Ena od glavnih prioritet vlade četrte generacije je oskrba države z dovolj energije in naravnimi viri, zato išče alternative in dodatne vire v bližnjih državah Azije kot tudi v državah Južne Amerike, Afrike in Bližnjem vzhodu. Na področju nafte je Kitajska konfliktna država, saj je z njenim gospodarskim vzponom povezana vse večja potreba po energiji, njeno vse večje prizadevanje po novih resursih pa pomeni, da »odvzema« določena naftna področja drugim državam. Potreba Kitajske po energiji se iz leta v leto povečuje, zato razburja svet in celo predstavlja grožnjo nekaterim državam.

Politika energije igra pomembno vlogo v zunanji in varnostni politiki v času vodenja ekipe Hu-Wen. Leta 2003 je Kitajska postala druga največja uvoznica zemeljskega plina na svetu. Politika vodstva četrte generacije posveča velik pomen dobrim medsebojnim odnosom z državami, ki jo oskrbujejo z energijo in ostalimi potrebnimi viri, saj se

---

⁷⁶ Zeleni BDP je dodatek čistemu BDPju in ga izračunamo tako, da stroške onesnaževanja nastale v času gospodarskega razvoja odštejemo od čistega BDP. Nekateri znanstveniki menijo, da bi se glede na zgoraj omenjen preračun letna stopnja gospodarske rasti znižala za nekaj odstotkov.

⁷⁷ Glej Jiang, 2007

zaveda, da zagotovitev preskrbe z energijo in naravnimi viri lahko pripomore k stabilnosti in blaginji Kitajske. Vprašanje energije je zapleteno povezano z državno varnostjo, strateško gospodarskimi interesi in z zunanjo politiko. Prioriteta vlade pri politiki energije vključuje iskanje novih in varnih oskrbovalcev z nafto in potrebnimi surovinami. Ekipa Hu-Wen se lahko pohvali z uspešnim iskanjem novih vezi z državami, bogatimi z energijo. V ozadju diplomatskih dosežkov ekipe Hu-Wen je kitajsko hitro rastoče gospodarstvo in sposobnost Pekinga igrati na »poslovne« in »uvozniške« karte. Gre za uspešno taktiko vodstva, saj Kitajska vlaga v novo tehnologijo, kapital, gradnjo infrastrukture⁷⁸ in celo oskrbuje z orožjem⁷⁹ države (ne glede na politični sistem), bogate z nafto v zameno, da lahko črpa nafto in se oskrbuje z ostalimi viri (Lam 2006, 179-180).

Trenutni petletni načrt (2011-2015) nekateri ekonomisti imenujejo tudi »zeleni maček«⁸⁰, saj predvideva nadaljnje ukrepe za znižanje carinskih tarif za uvoz izdelkov s področja varstva okolja, prihrankov na področju energije in zelene tehnologije ter vključuje okoljsko dajatev ter druge ukrepe za zmanjšanje ogljikovih emisij. Da Kitajska vlada posebno pozornost namenja problemu onesnaževanja okolja in visoki porabi energije, se je pokazalo na srečanju v Københavnu že leta 2009, ko je napovedala ambiciozni cilj, da bo zmanjšala količino emisij toplogrednih plinov na enoto gospodarske proizvodnje - za vsaj 40% do leta 2020⁸¹. Poleg tega cilja je v petletni plan vključila tudi načrt zmanjšati letno gospodarsko rast na 7 odstotkov (Šrajner, 2011).

V letu 2010 je Kitajska postala največji investitor v zeleno tehnologijo (Alini, 2011). To sicer kaže, da se vlada zaveda resnosti onesnaženosti okolja, vendar še ne pomeni, da je Kitajska rešila problem onesnaževanja. Večino energije pridobivajo iz premoga in nafte, medtem ko hidroelektrarne in vetrne elektrarne predstavljajo mnogo manjši odstotek. Vlada sicer promovira uporabo čistih domačih virov obnovljive energije, ki ne samo, da je namenjena povečanju energetske neodvisnosti, ampak tudi zmanjševanju onesnaževanja okolja. Težava, ki jo vidim je, da se prvič, potrebe po energiji iz leta v

---

⁷⁸ Vlaga v Afriko in Latinsko Ameriko.

⁷⁹ Z orožjem oskrbuje Sudan, Angolo in Zimbabwe.

⁸⁰ Po Deng Xiaopingovemu reku: dokler maček lovi miši je vseeno ali je črn ali bel.

⁸¹ Ob zastareli strukturi industrije je to nujnost. Prav tako ni čudno, da te okoljske spremembe in ambiciozne cilje relativno hitro dosežejo, saj je glavni pogoj že zamenjava zastarele opreme z novejšimi tehnologijami in opremo, ki so že v osnovi prijaznejše do okolja.

leto večje in drugič, da kljub hitremu razvoju na tem področju (kjer Kitajska kljub temu, da prednjači) bistveno ne more spremeniti razmerij med fosilnimi gorivi (premog, nafta) na eni strani in obnovljivimi viri na drugi. Očitni konflikt med varovanjem narave in spodbujanjem ekonomske rasti je velik izziv za nadaljnji razvoj Kitajske.

4.2.10 Zunanja politika: »politika mirnega vzpona« in »politika varnosti«

Na zunanjepolitičnem področju se Kitajska zavzema za medsebojno zaupanje in razumevanje na osnovi dialoga in sodelovanja ter mirnega reševanja nasprotij. Vsekakor bo Kitajska za svoj razvoj potrebovala še nekaj desetletij, zato je v njenem interesu mir, stabilnost in se bo gotovo zavzemala za mirno svetovno okolje. V zadnjih letih je v azijski regiji delovala kot faktor, ki se zavzema za mir, a po drugi strani ostro nastopa in krepi obrambo ter stopnjuje pritisk na sosedo pri razmejitvi na morju (Južno kitajsko morje). Bo Kitajski pri vprašanju energije uspelo ohraniti in celo širiti prijateljski odnos z državami? V srednji Aziji je že čutiti tekmo med Rusijo, Iranom in ZDA za vpliv nad državami, ki imajo energetske vire.

Cilj politike varnosti ekipe Hu-Wen je:

- preprečiti protikitajsko politiko, ki jo vodi Washington,
- iskati strateško partnerstvo z Evropsko Unijo, da bi vzpostavili »več polov moči«; gre za »novi stil« diplomacije, ki vključuje prizadevanje doseči ravnotežje sil v svetu. Iskanje medsebojnih vezi Kitajske z velikimi bloki, kot je EU, ASEAN, Rusija in Japonska, in hkrati zagotoviti prijateljski odnos z ZDA. V svetu bi se pojavila drugačna porazdelitev moči in sicer ne več ZDA kot edina super velesila, ampak bi si moč delilo več držav. ZDA bi izgubila status velesile, ki je nadzirala svet. K novemu stilu diplomacije prištevamo še tako imenovane »gospodarske kartice«, ki so kot katalizatorji pri pospeševanju odnosov med Kitajsko – EU. Dobri odnosi z Evropo so bistveni za uresničitev enega od kitajskih diplomatskih ciljev, to je zgraditi svet z večji poli moči oziroma svet, ki mu ne bo dominirala ameriška roka. Peking vidi Evropo kot glavni vir znanja, vključno za vojaške namene. Hu in Wen poudarjata medsebojno spoštovanje, enakopravnost, zaupanje in dialog na področju trgovanja, gospodarske menjave, kulture in varnosti (Lam 2006, 159-161).
- poudarjanje dobrih odnosov s sosednjimi državami ter ohranjati mirno svetovno klimo, da bi zagotovili nadaljnji ekonomski razvoj. Hu Jintao je zagovornik teorije

priložnosti »jiyulun«, ki zahteva mirno okolje, to je, dobre sosedske odnose. Poleg dobrih sosedskih odnosov četrta generacija voditeljev močno poudarja tudi politiko »mirnega vzpona Kitajske«. Za razvoj gospodarstva je pomembno mirno okolje in hkrati, da vzpon poteka mirno, ne nasilno in ne ogroža svetovnega miru. Rast Kitajske pa ne pomeni samo razširjeno prodajo po svetu, ampak tudi večjo domačo potrošnjo in tuje investicije. Hkrati bi Kitajska morala na široko odpreti vrata uvozu, predvsem iz manj razvitih držav in regij. Vsekakor pa bo t.i. »mirni razvoj Kitajske« močno odvisen od določenih faktorjev: od zadostnosti resursov in energije kot tudi od zadostne preskrbe z žitom. Dvomljivo je, da bi Kitajska lahko prepričala tuje države o njenem mirnem razvoju in rasti, saj je njen političen sistem še netransparenten in nedemokratičen. Veliko skrb azijsko – pacifiških držav predstavlja hitro rastoča kitajska vojska saj ta še vedno ni transparentna in subjekt javnega nadzora. Hkrati pa so ob praznovanju 60. obletnice LRK ponosno pokazali svetu najsodobnejšo oborožitev, vključno z novimi medcelinskimi balističnimi raketami (Lam 2006, 165-168).

- ter vzpostaviti zaveznitvo z državami bogatimi z nafto in zemeljskim plinom na celinah Afrike in Latinske Amerike, saj bi tako dobili več možnosti za pritek energije in naravnih virov na Kitajsko.

Sledi poglavje o političnih reformah, ki ga zaključim s smernicami določenimi na 17. kongresu KKP, ki se je vršil oktobra 2007.

4.3 Politične reforme in 17. kongres KKP

Kmalu po prevzemu oblasti je vladalo upanje za korenite reforme v politiki. Novo vodstvo je s svojimi dejanji, predvsem v govorih, kazalo znake, ki bi lahko vodili k močno želenim političnim reformam. Vodstvo je poudarjalo pomembnost zakonov in ravnanje po le teh; diskusije o načinih, kako izboljšati notranjo partijsko demokracijo (dangnei minzhu); do določene stopnje sta Hu Jintao in Wen Jiabao celo dopustila »svobodo medijev«, predvsem v času SARSa, načrtovala sta preoblikovanje birokratsko-administrativnega sistema in celo proučevala demokratične večstrankarske parlamentarne sisteme v svetu.

Nekaj mesecev po 16. kongresu KKP sta Hu Jintao in Wen Jiabao z reformo upravnega sistema in z bolj odprtim, transparentnim vodenjem države ustvarila vidne spremembe.

Začela sta uvajati novosti, kot so objavljanje in seznanjenje ljudi z vsebino pred začetkom in takoj po koncu partijskih in vladnih konferenc. Odpravila sta ceremonije, ki so jih običajno pripravili politikom, ki so se odpravljali in vračali iz tujine. Prav tako je Hu Jintao prekinil s ceremonijo rdeče preproge ob vsakem svojem obisku provinc. Najtežje je prekinil tradicionalno letno ceremonijo srečanj najvišjih partijskih funkcionarjev v poletnem letovišču Beidaihe. S tem si je Hu Jintao nakopal veliko jeze Jiang Zemina in njegovih zagovornikov. Stroški ki jih je s tem prihranil, niso igrali neke ključne vloge. Hu Jintao pa je s tem dosegel, da se je začelo poudarjati vodenje države in partije glede na zakone in institucije in ne več glede na voljo posameznika ali posamezne skupine. Tako je bistveno zmanjšal moč posameznika in se hkrati uprl Jiang Zeminu in Šanghajski skupini. Za poenostavitve upravnega sistema in učinkovitejši način dela vladne strukture, predvsem s poudarkom na regionalnem nivoju, se je zavzemal premier Wen Jiabao. Ker so stroški uprave na Kitajskem v samem svetovnem vrhu, porabijo mnogo več kot razvite države, se je premier odločil za prekinitve vmesnih birokratskih delovnih mest. Pojav odvečnih ljudi v upravnem sistemu je predvsem velik problem na podeželju, saj ima le ta velik vpliv na stabilnost države. Potreba po plačilu državnih uslužbencev, ki so na položajih lokalnih vlad je velika in to za seboj potegne dodatno pobiranje davkov in plačil. Poleg tega je še podkupovanje, ki sta glavna vzroka za izgrede in vstaje na podeželju (Lam 2006, 109-110).

Zaradi ocene znanstvenikov, da je bilo med letom 1999 in 2000 zaradi korupcije kar 14.9 odstotkov DBP ekonomskih izgub, je Hu Jintao pokazal velik interes, da bi izkoreninil korupcijo v času svojega vladanja. Četrta generacija meni, da je glavni vzrok korupcije potrebno iskati v dejanjih in obnašanju bivšega predsednika Jiang Zemina in članov šanghajske struje. Hu Jintao je ustanovil protikorupcijski nadzorni organ, to je postala Centralna komisija za red in nadzor (CCDI: Central Commission for Disciplinary Inspection). Le-ta je izvajal čistko in kaznoval ljudi, ki so se kakorkoli ukvarjali z nedovoljenimi posli. Seveda je bilo to predvsem pregledovanje kadrov, ki so bili pod vodstvom Jiang Zemina. Novo vodstvo je ustanovilo še Državni revizijski organ (NAO: National Audit Office), ki je tesno sodeloval s Centralno komisijo za red in nadzor. Leta 2004 je bilo objavljeno poročilo o pomanjkanju finančne discipline, prevelikem razsipavanju državnega denarja, o razkritju ogromno poneverb in korupcije med ministri in državnimi komisarji. Revizijska hiša je tudi leta 2004 dobila pooblastila

za revidiranje vseh knjig KKP in vladnih oddelkov, velikih državnih podjetij, kot tudi VLK in CK KKP. Vendar pa so tako kitajski kot tuji opazovalci mnenja, da je edino sredstvo za resnično izkoreninjenje korupcije samostojen protikorupcijski organ, ki je neodvisen od KKP (Lam 2006, 144-149).

Pojav epidemije SARS in priprave na olimpijske igre leta 2008 sta spodbudila zagon administrativnih reform v smeri »delno zahodnega stila«. Najbolj opazno znamenje vračanja k liberalizmu se je manifestiralo prav v medijih. Tuji opazovalci so bili navdušeni nad dogovorom vodstva ekipa Hu-Wen (v obdobju SARSa) o tako imenovani kitajski glasnosti in mnenju, da ima ljudstvo pravico vedeti, kaj se dogaja. Zaradi katastrofalnega padca tujih investicij in upada turistov v času SARSa je epidemija praktično prisilila Kitajsko ne samo, da je ustrezno sprejela ukrepe, ki jih zahteva Svetovna trgovinska organizacija (STO)⁸² in privolila v pomoč in zahteve s strani Svetovne zdravstvene organizacije (SZO)⁸³, ampak tudi v spremembo obnašanja vlade pri načrtovanju in širjenju pravil, predvsem tistih, ki se tičejo poslovnih in ekonomskih zadev in morajo ustrezati globalnim predpisom in zahtevam. Pojav epidemije SARS je razkril izredno pomanjkljiv zdravstveni sistem, prikrivanje informacij javnosti in STO, zato je bil Hu Jintao primoran vzpostaviti strožji sistem odgovornosti. Kadri so morali prevzeti politično in administrativno odgovornost za nesreče v tovarnah, še posebej v rudnikih in tovarnah s pirotehničnimi izdelki. Profesor Du Gang je mnenja, da tako vzpostavljen sistem odgovornosti za kadre ni nič drugega kot manifestacija ideala »ljudstvo kot temelj«. Kadri so prevzeli moralno, politično, demokratično in legalno odgovornost za svoja dejanja. Nekateri opazovalci celo omenjajo SARS kot mejnik globalizacije na Kitajskem. Ne smemo pa pozabiti, da se centralna vlada KKP ves čas bori, da globalizacija ne bi spodkopala njenega političnega sistema, to je eno partijskega sistema. Izkazalo se je, da se za frazo *zhengzhi wenming* – »politična civilizacija« sicer skriva modernizacija političnega sistema in izboljšanje učinkovitosti administrativnih zadev, a brez prisotnosti zahodnih demokratičnih institucij (Lam 2006, 117-118). Očitno četrta generacija le delno izvaja politične reforme predvsem z osredotočanjem na

---

⁸² Kitajska se je namreč s pristopom k STO leta 2001 zavezala, da bo izpolnjevala številne obveznosti, povezane z znižanjem tarif, večanjem uvoznih kvot, odstranitvijo vseh ukrepov in praks, ki diskriminirajo uvozne proizvode ali tuja podjetja in splošno k odpiranju notranjega trga tuji konkurenci v številnih sektorjih gospodarstva (Sluga v Saje 2006, 193-196).

⁸³ SZO je zahtevala reformo zdravstvenega sistema, popoln nadzor zdravstvenega področja ter skrbela, da so ukrepali v skladu z globalnimi zahtevami (Lam 2006, 221).

administrativne reforme, ki v večini pomenijo povečanje učinkovitosti vladanja, poenostavitev dela in pomoč k uspešnosti ter razširitvi enopartijskega vodenja z vključitvijo novih članov.

Kljub geslu »ljudstvo kot temelj«, pa niti Hu Jintao niti Wen Jiabao ne kažeta interesa za uveljavitev splošne volilne pravice, ki je praktično najbolj neposredna in zanesljiva pot preko katere ljudstvo izrazi svoje želje in interese v politiki. Leta 2004 so se po celi Kitajski uveljavile volitve na nivoju vasi. Tako so kmetje dobili možnost, da so sami izvolili svojega predstavnika v vaški upravljalni komite. Ideja je bila, da bi lahko volitve prenesli še na nivo vaških občin, mest in celo provinc, po tem, ko bi se utekle na nivoju vasi. Je pa to zaenkrat še popolnoma nezanimivo in neizvedljivo za vodstvo. Krožil je celo dokument, ki je prepovedoval volitve na višjih nivojih, saj je bilo rečeno, da volilni glasovi na ta način niso v skladu z ustavo, kjer voditelje okrajev potrjuje le lokalni partijski kongres. Izkazalo se je tudi, da nekatere volilne enote nimajo niti ustreznih prostorov, kjer bi lahko izvajali anonimne volitve, ki so bistvene, da se izognejo kupovanju glasov (Lam 2006, 113-116).

Večkrat omenjena in precej odmevna fraza »notranje partijska demokracija«⁸⁴ za novo vodstvo pomeni ohranjati in vzdrževati enopartijski sistem skozi zakone, primerne institucije in procese z znanstvenim in demokratičnim upravljanjem. Odnos med partijo in vlado naj bi bil določen z jasnimi pravili, da bi tako dosegli korektnost, učinkovitost in do določene stopnje tudi kontrolo in ravnotežje. Hkrati pa naj bi partijski kadri imeli več besede pri določanju politik in pravil in celo pri izbiranju svojih vodij. Hu Jintaoov koncept »vladati po zakonu« je na prvi pogled zelo podoben zahodnemu, vendar s to razliko, da ima Hu Jintao v mislih »vladati po zakonu s kitajskimi značilnostmi«, kar pomeni, da zakon na Kitajskem vedno odseva odločitve in duh partijskih voditeljev. Partija predlaga in sprejema zakone ter ustavo. Zakonodaja oblikuje zakone glede na želje partije. To pomeni, da ima partija oblast nad ustavo in zakoni. Kot primer se nam ponuja »teorija treh predstavništev«, ki je bila dodana k ustavi na željo partije. Kot vemo, je ta teorija dogma partije, kar pomeni, da je relevantna za 70 milijonov članov

---

⁸⁴ Stališče, ki ga ima ekipa Hu-Wen do demokracije: menita, da je partija dovolj odprta, da sprejema mnenja različnih strokovnjakov, znanstvenikov iz različnih družbeno političnih skupin, kar pa ne pomeni, da je z njimi pripravljena tudi deliti svojo moč. Še vedno prevladuje sistem od zgoraj navzdol. Zanimivo je, da za Hu Jintaoa pomeni politična demokracija »širiti večpartijsko sodelovanje pod vodstvom KKP«, kar je evidentno še ena puhlica (Lam 2006, 124-125).

KKP in ne more biti tolmačena kot državna filozofija, ki pomeni vodenje obnašanja 1,3 milijarde Kitajcev. Evidentno je, da Hu Jintao sledi Jiang Zeminovemu vodilu, da je partija organ z največ moči, saj je ne želi jasno razporediti med partijo, vlado, vojsko in ostale enote. »Notranje partijska demokracija« je hkrati podpora Hu-jevi veljavnosti in ovira njegovim nasprotnikom – Šanghajski skupini. (Lam 2006, 122-123).

V zadnjem desetletju se je močno razširil vpliv interneta, kar lahko pospeši popularnost zahodnih idej in globalizacije. Internet hkrati omogoča komuniciranje z ljudmi po vsem svetu in izmenjavanje mnenj tudi o idejah in aktivnostih, ki jih vlada prepoveduje. Poleg interneta so zelo razširjena tudi SMS sporočila, ki dovoljujejo prebivalstvu izražanje mnenj. Kljub začetnim znakom »svobodnega izražanja« v času epidemije SARS, sta cenzura in nadzor s strani vodstva KKP še vedno močno prisotna. Že leta 2004 se je zopet začela gonja proti liberalnim časopisom in TV postajam, ki so si upale javnosti razkazovati temno stran družbe in celo kritizirati oziroma kljubovati partiji ter socialistični ortodoksnosti. Internet je postal orožje v rokah disidentov, intelektualcev in ljudstva pri boju za svobodno izražanje idej. Kljub izredno široki uporabi interneta in SMS sporočil, pa so le-ti striktno pod vladnim nadzorom. Tako kot mediji je tudi internet močno cenzuriran; najbolj cenzuriran na svetu je ravno na Kitajskem. Vlada je celo pridobila najnovejšo programsko opremo, ki avtomatsko blokira vse vsebine s temami o političnih reformah v Tibetu in na Tajvanu, skratka z vsebino, ki je lahko za vlado škodljiva. Od 1. julija 2009 dalje je vlada celo zahtevala, da se v vse računalnike, ki se bodo prodajali na kitajskem trgu, že vgradi programska oprema, ki blokira škodljivo vsebino. To so potrdili tudi pri računalniškem podjetju Hewlett – Packard, da morajo v vse računalnike, ki se prodajo na Kitajskem, po novem vgraditi želeno programsko opremo. Tudi tako imenovani »Internet cafes« so bili za centralno vlado preveč svobodomiselno usmerjeni in so jih kmalu začeli zapirati zaradi »varnosti«, kot se je izrazila centralna vlada. Izkazalo se je, da sta partijska kontrola in nadzor še močnejša in pomembnejša kot v času tretje generacije kitajskih voditeljev. Kitajska je ena od najbolj uspešnejših držav na svetu glede vzpostavitve filtrov za določene vsebine, kljub tako hitro napredujoči tehnologiji (CNN.com, 2009).

Kot Deng Xiaoping in Jiang Zemin tudi zdajšnja garnitura vodstva ne kaže nobene želje po jasni razdelitvi moči med izvršno, zakonodajno in sodno funkcijo. Očitno je tudi, da

trenutno vodstvo ne želi razdeliti partije in vlade in da je vse usmerjeno v nadaljevanje monopola moči in nadzora KKP nad vsemi ostalimi strankami in področji. Dobro je znano, da kljub hitri industrializaciji in modernizaciji KKP še vedno nadzira vsa ključna področja življenja na Kitajskem (od gospodarstva do medijev in kulture). Zaradi enopartijskega nadzora in njenega upravljanja svobodnega podjetniškega gospodarstva ter z odlašanjem politične modernizacije Kitajska zelo težko doseže stopnjo mednarodnega spoštovanja. Lahko bi rekli, da gre le za »novi stil, vendar ne za novo politiko« vodenja četrte generacije, saj ni vidnih nekih bistvenih sprememb v smislu političnih reform in institucij.

Področje korenitih političnih reform bi bil edini resnično velik korak, s katerim bi se četrta generacija voditeljev zapisala v zgodovino Kitajske. Žal se tega tako velikega koraka zaenkrat zavestno še ni lotila in kot kaže še vedno verjame in širi obrabljeno frazo, da se ekonomska liberalizacija lahko odvija brez ustrezne rekonstrukcije političnega sistema (Lam 2006, 107). Ogromno problemov v gospodarstvu ostaja prav zaradi povezanosti s političnimi vprašanji. Naj naštejemo le nekaj takih problemov, ki pestijo Kitajsko – skupno vladanje, upravljanje, delitev posla glede na vladni ali partijski aparat in korupcija. Politične reforme so nujno potrebne, da bi lahko odpravili družbene nepravilnosti. Družbene nepravilnosti in neskladja lahko povzročijo masovno družbeno nestabilnost. Vidne so le delne reforme predvsem upravnega sistema, medtem ko se pravim politično reformnim ukrepom, kot je splošna volilna pravica in delitev moči, zaenkrat spretno izogiba.

Ideja, da bi KKP preoblikovala svojo naravo - in tudi ime – v smer evropskega stila social demokratske stranke, pa ni tako za lase privlečena, kot se zdi na prvi pogled. Že leta 2000 se je vodstvo odločilo, da je svoje raziskovalne organizacije (angl. think thank) tako v KKP kot v Državnem zboru »zaposlila« z raziskovanji socialno demokratskih strank v Evropi. Moramo se zavedati, da bo Hu-Wen naveza kmalu pod izrednim pritiskom, da resnično začne izvajati politično reforme. Lam je mnenja, da je možna transformacija v Kitajsko social-demokratsko stranko v 10 letih. Hu Jintao se je z nekaj člani politbiroja odpravil na obisk v evropske države, da bi se seznanili s socialno demokratskimi strankami (Lam 2006, 154-156). Če naj KKP resnično postane *quanmindang*⁸⁵, potem bi morala dovoliti, da bi nepartijski politiki, poslovneži in

---

⁸⁵ Partija, ki predstavlja interese in cilje vseh ljudi.

strokovnjaki igrali svojo vlogo v politiki na način kot ostale socialno demokratske stranke. To bi hkrati pomenilo umik prepovedi in dovoljenje za oblikovanje novih političnih strank in konec koncev pojav večstrankarske politike. Prav gotovo je to eden največjih izzivov četrte generacije voditeljev, saj je potrebno prekiniti s staro ideologijo in se odpovedati svoji železni moči hkrati pa poskrbeti za družben mir in stabilnost. Ali je možno, da ekipa Hu-Wen okrepi svojo moč na 17. kongresu KKP in nato pospeši razvoj reform? Ali je možno preoblikovanje KKP v social - demokratsko stranko po 17. kongresu KKP?

Kongres Kitajske komunistične partije se vrši vsakih pet let in v kitajskih in tujih medijih požanje veliko zanimanja, saj vodstvo določi usmeritve za vodenje države za naslednjih pet let. Običajno so znane tudi spremembe v partijskih vrstah, na vsakih deset let pa se zgodi tudi predaja oblasti naslednji generaciji. Nekateri ga zaradi odsotnosti volitev celo enačijo z le-temi (Jesenšek, 2007). Tudi sedemnajsti kongres KKP, ki je bil oktobra 2007, je bil težko pričakovan in odmeven dogodek, saj upanje za korenite reforme na političnem področju še ostaja. Kongres je odprl predsednik LRK, ki je javnost najprej seznanil s kratkim pregledom dela zadnjih pet let. Naštel je mnogo dosežkov, a na koncu le opozoril na še vedno prisotne in resne probleme:

- premnogokrat je gospodarski razvoj še vedno na račun okolja in naravnih virov (prekomerno izkoriščanje le-teh);
- neuravnotežen razvoj med mestnimi in podeželskimi območji;
- neusklajenost med regijami;
- neuravnotežen razvoj med gospodarstvom in družbo;
- velik problem povišanja mesečnih prihodkov kmetom;
- problem brezposelnosti oziroma pomanjkanja delovnih mest;
- pomanjkanje socialne varnosti;
- ogromne razlike med prihodki;
- problem izobraževanja;
- oskrba z javnim zdravstvom in problem stanovanja;
- pomanjkljiva varnost pri delu;
- javni red;
- nizke plače delavcev, ki jih zadržujejo na dnu družbene lestvice in

- ne nazadnje so v krogu partije še vedno kadri, ki so nepošteni, korumpirani, vse preveč je birokracije in formalizma ter preveliko trošenje državnega denarja.

S tem je Hu Jintao opozoril na področja, ki so potrebna posebne pozornosti (International Department Central Committee of CPC, 2007).

Sledilo je poglavje o reformah in odpiranju Kitajske svetu. Tu je predsednik opomnil na pomembna zgodovinska dejanja predhodnih treh generacij (od zametkov socializma, gradnje socializma s kitajskimi značilnostmi in pomladitve kadrov do spodbujanja nadaljnjih reform in odpiranja Kitajske navzven, ki je pripeljalo do vzpostavitve socialistično tržnega gospodarstva in vstop Kitajske v prostor gospodarske globalizacije). Hu Jintao je veliko pozornosti namenil nadaljevanju pomembne vloge partije na Kitajskem. Še vedno spodbuja nadaljevanje reform in odpiranje Kitajske navzven, modernizacijo in inovativnost, da bi do leta 2020 dosegli zmerno razvito družbo pod okriljem enopartijskega vladanja. Pri tem poudarja napredek v koraku s časom in hkrati izhaja iz dediščine ter želi izboljšati in spremeniti modele ekonomskega razvoja (Qin, 2007).

Bistvene karakteristike socializma s kitajskimi značilnostmi so:

- znanstveni koncept razvoja;
- harmonični razvoj;
- razvoj inovacij;
- skupen razvoj (skupna lastnina kot glavni opornik; skupni razvoj različnih gospodarskih sektorjev kot dodatek);
- miroljuben razvoj in
- notranje partijska demokracija (People's Daily Online, 2007).

Na kratko bom predstavila teme, ki jih je Hu Jintao na kongresu poleg reform in odprtja Kitajske svetu še obravnaval in so pomembne za razumevanje razvoja Kitajske v prihodnjih letih.

- Temeljito implementirati znanstveni pristop k razvoju. Razložil je, da razvoj predstavlja esenco in njegovo jedro je ljudstvo kot temelj. Osnovne zahteve razvoja so: vsestranski, uravnotežen in trajnostni razvoj z upoštevanjem celote.

- Gradnja zmerno razvite družbe na vseh področjih. Cilj je do leta 2020 početveriti BDP iz leta 2000 z optimizacijo ekonomske strukture in izboljšanjem ekonomskih rezultatov, hkrati pa zmanjšati porabo naravnih virov in bolje varovati okolje. Vodstvo se zaveda, da bodo morali sprejeti ukrepe, ki bodo bolje zaščitili pravice in interese ljudstva, ki bodo usmerjeni v družbeno enakost in pravičnost ter bodo pomagali spodbujati kulturni razvoj in spremeniti kitajsko družbo okolju prijazno.
- Spodbujati zdrav in hiter razvoj nacionalne ekonomije.
- Razvoj socialistične demokracije. (Vsekakor velja opozoriti, da gre za politični razvoj in reforme v smislu socializma s kitajskimi značilnostmi, to je pod vodstvom partije.)
- Podpirati razvoj in blaginjo socialistične kulture. Oblikovati sistem s poudarkom na socialističnih vrednotah ter ustvariti socialistično ideologijo, ki bo privlačna in na neki način vezno tkivo med ljudstvom. Prav tako je velik poudarek namenil spodbujanju kitajske kulture, inovacij in kulturnega razvoja.
- Pospeševati družbeni razvoj, predvsem se osredotočiti na boljše življenjske pogoje. Razširiti javne storitve, izboljšati družbeno upravljanje, pospeševati družbeno enakost in pravičnost ter vsem zagotoviti pravice do izobraževanja, delovnega mesta, zdravstvene in starostne pomoči, stanovanja in drugo, kar vodi v gradnjo družbenega sožitja oziroma harmonije. Družbeni razvoj in položaj dobro situiranega prebivalca sta med seboj tesno povezana in odvisna.
- Modernizacija vojske in oboroženih sil. Inovacije vojaške teorije, tehnologije, organizacije in upravljanja.
- Načelo „ena država, dva sistema“ in pospešiti miroljubno zedinjenje države. Vprašanje „tajvanske samostojnosti“. Tako kot sta se Hong Kong in Macao vrnila k domovini, želijo, da bi se zgodilo tudi s Tajvanom. Obema so namreč pustili veliko stopnjo avtonomnosti, to pomeni, da se centralna vlada ne vmešava v njihove gospodarske, trgovinske, finančne zadeve, le zunanja politika in obrambne zadeve spadajo pod pristojnost centralne vlade v Pekingu.
- Miroljubni vzpon Kitajske. Kitajska nasprotuje hegemonizmu in se bo trudila za prijateljski odnos in sodelovanje z bližnjimi in daljnimi sosednimi državami.

- Vsestransko podpirati gradnjo partije v duhu reform in inovacij. Socializem s kitajskimi značilnostmi zahteva reforme in razvoj, zato se mora tudi partija⁸⁶ izboljšati v tej smeri (International Department Central Committee of CPC, 2007).

Na kongresu so bili izvoljeni člani politbiroja stalnega komiteja KKP. Hu Jintao je obdržal vse pozicije, ki jih je imel pred tem, prav tako so bili na novo izvoljeni že znani člani (Wu Banguo, Wen Jiabao, Jia Qinglin in Li Changchun) iz 16. kongresa KKP. Med novo izvoljenimi člani so Xi Jinping, Li Keqiang, He Guoqiang in Zhou Yongkang, med njimi Li Keqiang in Xi Jinping kot glavna kandidata za Hu Jintaovega naslednika (Xinhua News Agency, 2007a)⁸⁷. Dan pred izvolitvijo stalnega komiteja sta iz njega izstopila vodilna člana komiteja, Zeng Qinghong podpredsednik države in Cao Gangchuan obrambni minister, prav tako med člani stalnega komiteja ni več Wu Guanzhenga in Luo Gana. (Xinhua News Agency, 2007c). Kljub temu, da se je eden od najtesnejših Jiang Zeminovih zaveznikov Zeng Qinghong poslovil od članstva ter da je v istem letu preminil tudi Jiangov zaveznik Huang Ju, pa ima Jiang Zemin med svojimi zavezniki še vedno Jia Qinglin in Wu Banguo oba ponovno izvoljena med člane politbiroja stalnega komiteja KKP.

Amandma, ki vključuje smernice marksizem-leninizem, misli Mao Zedonga, teorijo Deng Xiaopinga in pomembno teorijo treh predstavništev, zaobsega strateške misli CK KKP od leta 2002 dalje. Oktobra 2007, na 17. kongresu KKP, so sprejeli tudi amandma k partijski ustavi. Dodali so Teorijo znanstvenega pristopa k razvoju kot nov teoretični pristop partije, ki širi demokracijo znotraj partije in vladnih krogov. Gre za novo teorijo, ki nosi isto težo kot marksizem-leninizem, misli Mao Zedonga, teorija Deng Xiaopinga in teorija Treh predstavništev. Naloga partije je spodbujanje usklajenega razvoja na osnovi družbene harmonije, varovanju okolja in varčevanju z energijo pri nadaljnji gospodarski ekspanziji. Nov pristop naj bi upoštevali pri gospodarskem, političnem,

---

⁸⁶ Partija je bila ustanovljena pred 89 leti (l. 1921) in šteje okoli 73 milijonov članov. Predsednik je na kongresu v svojem govoru poudaril naslednje naloge partije: izkoreniniti korupcijo in izboljšati sistem upravljanja, služiti mora ljudstvu, približati se ljudem, izboljšati demokratični centralizem –notranjo partijsko demokracijo (v smislu transparentnosti, harmonije, solidarnosti in demokracije pod vodstvom partije), pridobiti sposobnost vodenja z znanstvenim pogledom in metodami ter pospeševati modernizacijo in spodbujati vsestranski razvoj (International Department Central Committee of CPC, 2007).

⁸⁷ Glej prilogo št.2 - vsi člani stalnega komiteja politbiroja izvoljeni na 17. kongresu KKP

kulturnem in družbenem razvoju kot tudi pri reorganizaciji partije oziroma, kot piše v ustavi: »učiti in izvrševati znanstven pristop k razvoju, je postala glavna naloga 73 milijonov članov partije in partijskih organizacij« (Xinhua News Agency, 2007c).

Poglavje zaključujem s smernicami, določenimi na kongresu, ki so glavno vodilo za nadaljnji razvoj Kitajske vsaj do naslednjega kongresa KKP, ko bo izvoljena nova generacija vodstva:

- povzdigniti veličastni simbol socializma s kitajskimi posebnostmi;
- slediti smernicam Deng Xiaopingove teorije in pomembni teoriji treh predstavništev;
- temeljito implementirati znanstveni pristop k razvoju;
- vztrajati pri reformah in odpiranju Kitajske navzven;
- prizadevati si za razvoj na osnovi znanstvenih metod;
- pospeševati družbeno harmonijo in na vseh področjih prizadevati si k novim uspehom v gradnji zmerno razvite, harmonične družbe;
- povišati BDP na prebivalca (do sredine 21. stoletja naj bi postali zmerno razvita država, ki bi s seboj prinesla boljše življenje in modernizacijo na vseh področjih);
- ljudstvo kot temelj;
- državo usmerjati v inovativnost (znanost in napredna tehnologija sta glavna podpornika gospodarstva in družbe) (International Department Central Committee of CPC, 2003).

Kljub težko pričakovanim reformam na političnem področju in odmevnim frazam v političnih krogih o t.i. notranji demokraciji, ki bi partijo deloma decentralizirala in omogočala njenim članom večjo politično participacijo, ima komunistična stranka tudi po 17. kongresu KKP še vedno vse vzvode oblasti in moči v svojih rokah. Še več, četrta generacija je spodbujala ohranjanje enostrankarske ureditve političnega sistema kot edino pravilnega in primernega za Kitajsko. Veliko tujih opazovalcev je mnenja, da družbenopolitične bolehnosti (od drastičnega poglobljanja socialnih razlik do vse manjših pravic delavstva) izhajajo iz državnega anahronizma, natančneje iz leninistično partijskega državnega sistema, ki pomeni lahko samo več represije s strani državno policijskega aparata, kar vodi v še večji upor množic in potencialno v nestabilnost

države. Kljub novemu konceptu razvoja Kitajske, ki izhaja iz ljudstva in njegovih temeljnih interesov (jiben liyi), je očitno, da se življenje pri veliki večini povprečnih državljanov Kitajske žal ni kaj dosti spremenilo. Kot vse kaže bo trenutno vodstvo prepustilo naslednji generaciji, da uresniči njihove zastavljene cilje in naloge, ki jih niso mogli uresničiti zaradi pomanjkanja političnih reform. Tako bodo popolnoma prepustili najtežavnejšo nalogo, to je reformo političnega sistema peti generaciji.

4.4 Nova peta generacija kitajskih voditeljev – upanje za korenite politične reforme enostrankarskega sistema

Z imenovanjem Li Keqiang za sekretarja komunistične partije province Henan na 16. kongresu KKP, se je začelo govoriti o peti generaciji kitajskih voditeljev. Li Keqiang, rojen 1955, je obiskoval prestižno univerzo v Pekingu in pridobil doktorat iz ekonomije. Bil je član Zveze kitajske mladine, kjer je pet let vodil partijski komite društva, nato pa je leta 1998 postal namestnik guvernerja province Henan. Glede na politične vire Pekinga, naj bi bil za njegov vzpon zaslužen Hu Jintao, prav tako nekoč pomembna osebnost v Zvezi kitajske mladine. Vir celo navaja, da je Hu Jintao predlagal vstop Li Keqiang v politbiro na 16. kongresu KKP kot predstavnika pete generacije. Njegov predlog je bil zavrnjen s strani šanghajske skupine (Lam, 2003).

Naj opomnim, da uradni kitajski mediji zelo redko uporabljajo termin »peta generacija« in jih pogosteje naslavljajo kot »generacija Republike« (gongheguo yidai), ker je bila večina rojenih po nastanku LRK (torej po letu 1949). To generacijo veže kolektivna izkušnja kulturne revolucije (1966-1976), ko so bili kot mladi poslani na delo na podeželje. Kljub tej skupni izkušnji, pa se med seboj zelo razlikujejo glede družinskega porekla in politične »socializacije«. Zadnja leta kulturne revolucije (1973-76) in zgodnja 80-ta sta glavna mejnika obdobja prihoda večine vodij pete generacije v komunistično partijo. Prvo obdobje je bilo v radikalnem slogu »bande četverice«. Drugo obdobje je bilo povezano z Deng Xiaopingovimi ekonomskimi reformami, ki je bilo veliko bolj sproščeno. Obdobje njihovega vstopa v partijo je bilo odvisno od družinskega porekla in političnih sposobnostih. Hkrati je pomembno omeniti, da obdobje vstopa v partijo nekako vpliva na ideološko naklonjenost in postavljanje prioritetenih nalog v ekonomiji in politiki. Značilno za peto generacijo je tudi to, da so mnogi med njimi študirali v tujini. Predvidevamo lahko, da ti, ki so študirali v tujini in

so na pomembnih sedežih v vladi in partiji, pomagajo razširjati mednarodne norme in vrednote kot rezultat njihovih nekajletnih izkušenj v tujini. Prisotnost in vse večja moč zahodno izobraženih skupin v kitajskem vodstvu je lahko zelo pomemben pokazatelj za odprtost in politično transformacijo države (Li 2008, 59, 66-68).

4.4.1 Nov model nasledstva in pojav kolektivnega vodenja

Sedemnajsti kongres KKP je izredno pomemben, saj je prvič v zgodovini LRK predstavil nov model nasledstva z dvema kandidatom. Predsednik Hu Jintao je presenetil domačo in tujo javnost, ko je za svoja naslednika naznanil dva in ne enega kandidata, kot je bila običajna praksa do tedaj. Gre za premik od tradicionalne prakse vodenja enega močnega človeka k skupnemu, kolektivnemu načinu vodenja. Med novo izvoljene člane v politbiro stalnega komiteja sta bila izbrana Li Keqiang in Xi Jinping, ki sta hkrati glavna kandidata za Hu Jintaovega naslednika na prihodnjem kongresu leta 2012, saj Hu Jintao za tretji mandat ne more kandidirati (Li, 2009; Competition in China's Next Presidential Election, 2008).

Trend v smeri dvostrankarskega modela znotraj partije, ki ga tudi imenujejo fenomen »ene partije, dve koaliciji⁸⁸« se je začel že s četrto generacijo in bo najverjetneje postal veliko bolj dinamičen s peto generacijo. Na eni strani je tako imenovana »ljudska struja« (v angl. »populist coalition«), ki jo trenutno vodita Hu Jintao in Wen Jiabao. Večina voditeljev te struje je napredovala prek politične kariere pri vodenju Zveze kitajske mladine; skupina je prepoznavna pod imenom »tuanpai«. Na drugi strani pa je »struja izbrancev« (iz angl. »elitist coalition«), ki jo vodi Jiang Zemin, bivši predsednik KKP, in Zeng Qinghong, bivši podpredsednik KKP. Šanghajska skupina je v določenem trenutku bila glavno jedro te koalicije. Zaradi padajoče moči in vpliva šanghajske skupine v zadnjih letih, so jedro »struje izbrancev« prevzeli »mali principi«, ki so svoj politični položaj pridobili zaradi družinskega porekla. Kljub vse bolj očitnemu dvostrankarstvu znotraj partije, je le-to še vedno netransparentno in nima legalne ali institucionalne veljavnosti. Kitajske oblasti so začele uporabljati termin »notranja partijska demokracija«, da bi orisali idejo, da je partija tista, ki preverja in drži v ravnotežju partijsko vodstvo (Li 2008, 76-77).

---

⁸⁸ Gre za dve konkurenčni si struji: napovedujejo, da se bo politični konflikt med Jiang Zeminom in Hu Jintaom prenesel na naslednjo generacijo med Xi Jinpinga in Li Keqiang (Boxun News, 2009).

Kolektivno vodenje ni le mehanizem, ki služi kot ravnotežje med tekmovalnima političnima strujama, ampak ima lahko za posledico bolj dinamične in institucionalizirane procese odločanja, s katerimi lahko politični vodje predstavijo interese različnih družbenih in geografskih območij in na ta način razvijajo bolj primerne politike, ko se soočajo z novim, bolj kompleksnim družbeno-ekonomskim okoljem. Primer kolektivnega vodenja bi bila politika, ki ima cilj maksimirati stopnjo rasti BDP, a upošteva razvoj, ki bo gospodarsko učinkovit, okolju prijazen in družbeno pravičen. Kitajsko kolektivno vodenje ni odločilnega pomena samo zato, ker se nagiba v smeri notranje partijske demokracije, ampak tudi ker razkriva, kako se vladanje najbolj obljudene države na svetu spreminja in razvija. Zagotovo je izredno velik korak za Kitajsko sprememba načina vodenja od individualnega odločanja h kolektivnemu odločanju (Li, 2007).

Model dveh naslednikov spodbuja tekmovanje in izkazovanje. Očitna je frakcijska politika in tekmovanje za premoč, zato kitajska politika ni več ničelna igra (angl. zero-sum game), kjer individuum, zmagovalec, vzame vse. Vse bolj pomembna vloga komplementarnosti, natančneje komplementarnega odnosa, je očitna s prihajajočo peto generacijo voditeljev (Li 2008, 56). Pojav dveh konkurenčnih si struj pomeni hkrati tekmovanje kot tudi medsebojno sodelovanje in dopolnjevanje v znanju ter v vodstvenih izkušnjah. Njihovi različni pogledi na gospodarsko globalizacijo, družbene pravice, politično demokracijo in varovanje okolja zahtevajo politično solidarnost in sodelovanje, če želijo odpraviti neskladja in Kitajsko pripeljati v zadnjo fazo modernizacije, ki je faza masovne potrošnje in vsesplošne družbene blaginje. Prav ta raznolikost, ki je tako značilna za peto generacijo, pa lahko igra pozitivno vlogo v smeri večjega političnega pluralizma na Kitajskem ali obratno nevarnost ostrega političnega boja za oblast.

Različnost bodočih kandidatov pa je precej reprezentativna za celotno skupino novega vodstva. Le-ta se kaže med drugim v izobrazbi, saj je v primerjavi s četrto generacijo, ki so po izobrazbi v večini tehokrati (inženirji in naravoslovci), peta generacija

zaključila programe ekonomije, managementa, družbenih ved in prava⁸⁹. Velika večina novih članov politbiroja ima izkušnje z vodenjem na provincialnem nivoju. To odseva dinamično spremembo v odnosu med centralno in lokalno vlado v današnji Kitajski in vse pomembnejšo vlogo lokalnega vodenja kitajskih politik. Prav tako se je na 17. kongresu povečalo število članov⁹⁰, ki so prišli iz tujine, kjer so obiskovali prestižne tuje univerze. Opaziti je tudi vzpon in rast elitne skupine podjetnikov⁹¹, ki so na položajih kot "šefi" kitajskih državnih podjetij. Hitro rastoča skupina mladih podjetnikov⁹² v centralnem komiteju nakazuje na pomembno vlogo, ki jo bo najverjetneje igrala v politiki Kitajske v prihajajočih letih. Prav gotovo se danes bolj kot kdajkoli v LRK interesne skupine (kot so podjetniki ali druge socialne skupine) zavedajo, kako zaščititi svoje ekonomske interese in ustavne pravice. Interesne skupine bodo iskale svoje predstavnike v vrstah političnih skupin, ki bodo pripravljene prisluhniti, pomagati reševati njihove probleme in jim nuditi zaščito. Ker gre za interesno precej različne skupine, je kolektivno vodenje izredno pomembno, da izpolni pričakovanja teh skupin. V nasprotnem primeru se lahko pojavijo upori in protesti, to pa je lahko za Kitajsko izredno nevarno (Li, 2007).

4.4.2 Struja malih princev proti struji populistov – tuanpai

V novo ustanovljenem politbiroju in sekretarijatu 17. kongresa KKP, je osmerica ljudi, ki predstavlja peto generacijo. Ta osmerica je glede na strankarsko članstvo enakovredno razdeljena v dve struji (glej Prilogo D). Štirje med njimi- Li Keqiang, Li Yuanchao, Wang Yang in Ling Jihua- so predstavniki populizma. Celotno napredovanje v njihovi karieri je bilo posledica njihovega članstva v Zvezi kitajske mladine in so znani kot dolgoletni varovanci Hu Jintaoa. Ostali štirje voditelji, Xi Jinping, Wang Qishan, Bo Xilai in Wang Huning, so zagovorniki elitizma. Prvi trije so » mladi principi«, Wang Huning je član Šanghajske skupine in so svojo politično kariero dobili zaradi svojega družinskega porekla. Vsi štirje so varovanci Jiang Zemina in Zeng Qinghonga. Dejstvo, da sta obe struji pridobili enako število sedežev v politbiroju in sekretarijatu,

---

⁸⁹ Podrobno navajam smer izobrazbe osmerice predstavnikov nove generacije: Xi Jinping in Li Yuanchao sta končala pravo, Li Keqiang ekonomijo, Wang Qishan zgodovino, Wang Yang management, Bo Xilai novinarstvo, Ling Jihua poslovno upravljanje in Wang Huning je doštudiral politične znanosti (Li, 2007).

⁹⁰ Iz 20 na 16. kongresu KKP na 36 na 17. kongresu KKP (Li, 2007).

⁹¹ Iz devet na 16. kongresu KKP na 18 na 17. kongresu KKP (Li, 2007).

⁹² Po uradnih kitajskih virih je na Kitajskem že 50 milijonov podjetnikov, ki poseduje 10 trilijonov yuanov premoženja in predstavlja 1/3 državnega prihodka.

kaže, kako napeta postaja frakcijska tekma, še posebno v prihajajočem obdobju nasledstva (Li 2008, 77-78).

Brez izjeme so si vsi pomembni voditelji iz »struje izbrancev oziroma malih princev« žele zelo zgodaj v svoji karieri pridobiti veliko prednosti in ugodnosti zaradi družinskega porekla. V večini so se rodili v petdesetih letih, ko je generacija njihovih staršev slavila zmago državljanske vojne in domnevno vladanje komunističnega režima, zato jim celo rečejo »rdeče rojeni«. Ironično so »mali princi« (v politiki in poslu) med največjimi koristniki kitajskega tržnega prehoda in kapitalističnega razvoja. Nekateri so prednost političnega položaja ali družinskih vezi izkoristili in si državno premoženje spremenili v privatno bogastvo. Prisotnost tako velikega števila malih princev v samem vrhu vodstva je spodbudilo mišljenje javnosti, da se moč in bogastvo na Kitajskem povezujeta in je v splošnem pripeljalo do nezadovoljstva in zamere javnosti do privilegirane skupine. V večini so si izkušnje vodenja nabirali v vodenju gospodarstva, financ, zunanje trgovine in investicij v tržno usmerjenih obalnih provincah in mestih. Navdušeni so nad gospodarsko globalizacijo, ki pokriva vprašanje zaposlenosti, zunanje trgovine in investicij, pomembnosti prizadevanja za gospodarsko enakost, nizkocenovna stanovanja in lastninske pravice (Li 2008, 79).

Struja populistov je veliko bolj naklonjena in navdušena nad politično demokracijo, ki vključuje spremembe notranje partijskih volitev, lokalnih volitev, novih zakonov, svobodo medijev, religij in večjo vlogo nevladnih organizacij in civilne družbe. Struja populistov oziroma »tuanpai« voditeljev v večini prihaja iz skromnih družin. Izkušnje so si pridobivali pri upravljanju na podeželju in vodenju provinc (najpogosteje osrednjih in SV provinc), v partijski organizaciji, pri propagandi in legalnih poslih (Li 2008, 89-91).

4.4.2.1 Xi Jinping in Li Keqiang

Glavna kandidata in tekmeca za nasledstvo sta predstavnik elitne struje Xi Jinping ter na drugi strani predstavnik skupine populistov Li Keqiang. Bolj kot podobnosti⁹³ pa so med njima očitne družbeno-politične in karijerne razlike.

---

⁹³ Kot na primer to, da si delita kolektivno izkušnjo v času kulturne revolucije, ko sta bila poslana na delo na podeželje, da sta vstopila v komunistično partijo Kitajske sredi sedemdesetih let, da sta po izobrazbi doktorja, in sta v CK KKP že deset let ter sta oba služila kot partijska sekretarja provinc.

Xi Jinping je šef partije v Šanghaju in eden od kitajskih malih princev - sinov nekdanjih komunističnih voditeljev, ki se morajo za dobršen del svojega političnega vpliva zahvaliti svojemu družinskemu poreklu. Izhaja iz pomembne vojaške družine. Njegov oče je bil Xi Zhongxun, bivši namestnik premiera in bivši član politbiroja. Svojo kariero je v večini gradil z ekonomskim upravljanjem mest, največkrat so bile to ekonomsko napredne province in mesta kot so Fujian, Zhejiang in Šanghaj.

Li Keqiang je Hujev zaveznik in šef partije v severovzhodni provinci Liaoning. Izhaja iz skromne kmečke družine. Svojo politično kariero je v večini gradil skozi Zvezo kitajske mladine, bil je tudi guverner in partijski šef v osrednjih provincah in severnih delih Kitajske, ki so relativno ekonomsko zaostala in revna (Li, 2009).

Različne izkušnje vodenja, ki sta jih imela Xi Jinping in Li Keqiang, so ju zagotovo zaznamovale z različnimi pogledi na ekonomski razvoj in socialne pogoje. Xi Jinping si je nabiral izkušnje pri upravljanju bogatih provinc in vidi v gospodarski rasti rešitev za zmanjšanje stopnje brezposelnosti. Xi Jinpingov entuziazem za nadaljevanje razvoja privatnega sektorja in liberalizacijo trga sta dobro poznana kitajski javnosti in mednarodni poslovni javnosti. Nič ni presenetljivo, da njegove prioritete vključujejo pospeševanje gospodarske zmogljivosti, doseganje visoke stopnje rasti BDP in še nadaljnje vključevanje Kitajske v svet gospodarstva. Čeprav se je izkazala potreba po pospeševanju razvoja osrednjih provinc nujna, Xi Jinping daje prednost nadaljevanju hitre rasti v obalnih provincah kot pomoč pri razreševanju ostali razvojnih izzivov skozi proces »trickle down«⁹⁴. Njegove politike bodo verjetno naklonjene interesom poslovnih (Competition in China's Next Presidential Election, 2008).

Li Keqiang je nadziral revnejše regije in imel stik s prebivalci, ki so bili izvzeti iz kroga blaginje. V nasprotju s Xi Jinpingom je pri Li Keqiangju v ospredju skrb za brezposelne državljane, skrb za izboljšanje stanovanjskih razmer in pa želja po razvoju elementarne mreže družbene varnosti, predvsem vsesplošno razširjena osnovna zdravstvena oskrba za vse ljudi. Leta 2007 je Li Keqiang celo obljubil, da v primeru, »če vsi družinski člani ostanejo brez zaposlitve, jim bo vlada priskrbelo ponudbo za delo v roku dvajsetih dni«.

---

⁹⁴ Dobesedno pomeni curljati, kapljati. Gre za spodbujanje, da še naprej bogati določeno del prebivalstva, saj naj bi trickle down efekt poskrbel, da bo bogastvo od najbogatejših prenikalo navzdol k revnejšim prebivalcem. Temu (neoklasičnemu) pogledu nasprotujejo tisti, ki v državni intervenciji vidijo edino rešitev za izkoreninjenje revščine (InvestorWords.com, 2011).

Za Li Keqiang je zmanjšanje nesorazmerij v gospodarstvu veliko bolj prioriteta naloga, kot pa povečevanje gospodarske zmogljivosti (Competition in China's Next Presidential Election, 2008).

Xi in Li, dva glavna tekmeca za najvišje mesto v vodstvu države leta 2012, imata tudi izrazito različne prioritete na zunanje političnem področju. Xi Jinping mnogo bolj poudarja dobre odnose z ZDA, medtem ko je Li Keqiang izredno navdušen nad izboljšanjem odnosa s Tokiom, saj bi na ta način imeli možnost v SV province privabljeni investicije iz Japonske, ki bi bile vsekakor ključnega pomena za razvoj teh revnih predelov Kitajske (Li 2008, 87-88).

4.4.3 Četrti plenum 17. kongresa KKP

Hu Jintao je tudi na 4. plenumu 17. kongresa KKP, ki se je vršil od 15. – 18. septembra 2009, presenetil javnost, da kljub napovedim in pričakovanjem ni vpeljal podpredsednika Xi Jinpinga v politiko odločanja centralne vojaške komisije. Še več, tema se sploh ni uvrstila na agendo plenuma. Glede na to, da je Hu Jintao postal podpredsednik centralno vojaške komisije leta 1999, to je tri leta prej predno je postal šef partije, se je pričakovalo, da se bo praksa ponovila na tem plenumu. Velika možnost je, da bo Hu Jintao ostal na mestu predsednika osrednje vojaške komisije, ki je enakovredno s položajem vrhovnega poveljnika, dlje kot pet let in še po 18. kongresu KKP. Če se bodo stvari odvijale po tem scenariju, potem bo Xi Jinping postal generalni sekretar KKP na 18. kongresu in nekaj mesecev pozneje še predsednik države LRK. To bi pomenilo, da bivši partijski sekretar Šanghaja ne bo imel vseh zvodov oblasti v rokah, saj bo nadzor vojske najverjetneje obdržal Hu Jintao do 19. kongresa leta 2017 (Lam, 2009).

Glede na to, da se do četrte plenarne seje 17. kongresa KKP leta 2009, kljub izraziti propagandi s strani predsednika, ni zgodilo prav veliko v smeri “notranje partijske demokracije” je zadnje upanje za politične reforme v času predsedovanja četrte generacije dokončno ugasnilo. To se je potrdilo še oktobra istega leta, ko so na proslavi ob praznovanju 60-te obletnice LRK želeli javnosti pokazati, da KKP ostaja trajno

---

⁹⁵ Tudi ko se je bivši predsednik Jiang Zemin odrekel poziciji partijskega šefa in predsednika države na 16. kongresu leta 2002, je še vedno obdržal svoj položaj predsednika vojaške komisije in delno oblast vse do septembra 2004 (Lam, 2009).

vladajoča stranka in je zaslužna za čedalje večje blagostanje Kitajske. Lam celo navaja, da je bila edina opravljena naloga centralnega komiteja obnova in s tem “okrepitev partijskih temeljev in razvoja etničnih odnosov, ki so označeni z enakostjo, slogom, medsebojno pomočjo in harmonijo” (Lam, 2009).

Največji izziv za peto generacijo je politično preživetje komunistične partije Kitajske. Zagotovo bo peta generacija veliko težje zagotovila enotnost in složnost znotraj komunistične partije, kot so to storile predhodne generacije⁹⁶. Poglavlje zaključujem z naslednjimi ugotovitvami. Za peto generacijo je značilna izredna raznolikost znotraj vodenja in medsebojna odvisnost med tekmujočima strujama. Dejstvo, da so obema najmočnejšima taboroma pete generacije dodelili enako število sedežev v vrhovnih odločevalskih organih, ustvarja napetost med tako imenovanimi konkurenčnima strujama. Res pa je, da sta si konkurenčni struji med seboj pripravljene pomagati, ker sta, prvič, na isti ladji, in drugič, ker je njihovo strokovno znanje in vodstvene izkušnje med seboj dopolnjujoče narave. Pričakovati je, da se bodo pogajanja, sporazumevanja in lobiranja med njimi pogosto dogajala. Pojav dvostranskega ravnotežja moči bo nadalje prispeval k raznolikim pogledom na glavne probleme, kot so gospodarska globalizacija, družbene pravice, politična demokracija in varovanje okolja. Ali bo peta generacija tista, ki bo izpeljala velik izziv in ideološki premik v smeri političnih reform? Ali bo sposobna hitro in učinkovito preoblikovati dolgo trajajoči model izvozno usmerjenega vodenja? Zagotovo bo na 18. kongresu KKP leta 2012 dobila možnost, saj bo prevzela krmilo od četrte generacije, manj gotovo pa je napovedati, kako in v kateri

---

⁹⁶ Razlogi za to so naslednji: prvič: skozi pretekla tri desetletja se je Kitajska transformirala stran od vodenja zgolj enega karizmatičnega vodje, ki ima vse moči v svojih rokah, k bolj kolektivni obliki vodenja. S tem preobratom se je končala doba, ko je beseda enega vplivnega voditelja odločila in obveljala brez predlogov in mnenj ostalih. Za peto generacijo je značilen kolektivni model vodenja, ki bi znal proces podaljšati, zakomplicirati ali se celo znajti v mrtvi točki; drugič: vladajoča elita je bila v celotni zgodovini LRK homogena v družbenopolitičnem in izobrazbenem ozadju (kmetje in vojaki so oblikovali drugo in tretjo generacijo, medtem ko so inženirji-tehnokrati značilni za četrto generacijo). Za peto generacijo pa je značilna izredna raznolikost v izobrazbi, glede družinskega porekla, vključevanja v politične zveze idr. Prav raznolikosti so največkrat vir napetosti in jabolko spora; tretjič: peta generacija prihaja na oblast v obdobju, ko se Kitajska sooča z vrsto problemov, kot je vse večja gospodarska dispariteta, vse pogostejši družbeni upori in ponavljajoče industrijske in naravne katastrofe ter posledice svetovne finančne krize. Izzivi zunanje politike so postali zelo resni, ker se Kitajska sooča z nestabilnimi in vse bolj kompleksnim zunanjim okoljem. Debate o nekaterih problemih kot na primer domača distribucija resursov, ustanovitev sistema javne zdravstvene oskrbe, finančne reforme, zunanja trgovina, gotovost preskrbe z energijo, spori in napetosti med etničnimi skupinami, so sporne in bo najverjetneje peta generacija zato težko gradila neke vrste konsenz, ki je potreben za učinkovito vodenje države (Li 2008, 55-56).

smeri ga bo peljala, saj je veliko odvisno od složnosti vladanja dveh precej raznolikih, a hkrati med seboj odvisnih in konkurenčnih si struj.

5 ANALIZA EKONOMSKIH TEORIJ IN GOSPODARSKIH POLITIK, KI VPLIVAJO NA IDEJE IN POTEZE KITAJSKIH VODITELJEV ČETRTE GENERACIJE

V tem poglavju želim predstaviti, katerim ekonomskim razvojnim teorijam in gospodarskim politikam je sledilo vodstvo četrte generacije pri oblikovanju strategije gospodarskega razvoja. Ugotovili bomo, ali je sledila zgolj eni razvojni teoriji ali si je pri oblikovanju politik izposodila delčke različnih teorij in jih oblikovala v svojo enotno teorijo. Izpostavila bom različne dejavnike, ki so vplivali in še vplivajo na smernice vodenja in izbiro politik kitajskih voditeljev in načrtovalcev, vključno s specifikami, ki oblikujejo kitajsko družbo, politiko in gospodarstvo.

Gospodarska rast je za večino držav še vedno osrednji ekonomski in politični cilj. V tem pogledu ni izjema niti Kitajska, ki je z izredno gospodarsko rastjo v zadnjih treh desetletjih dobesedno šokirala svet. Hitro rastoče kitajsko gospodarstvo kaže ugodne vplive na izboljšanje življenjskega standarda ljudi. Žal pa je življenjski standard rasel zelo neenakomerno. Neuravnotežen razvoj je zaznamoval velik razkorak med večjimi mesti in razvitim vzhodno obalnim delom, ter med centralnimi predeli in zahodnim delom Kitajske, ki ostajata precej nerazvita. V velikih mestih se življenje ljudi skorajda ne razlikuje od življenja velikih mest razvitih držav. Enosmerno spodbujanje gospodarske rasti je s seboj prineslo vrsto problemov, ki so natančneje opisani že v predhodnem poglavju. Kljub hitri gospodarski rasti ostaja Kitajska srednje razvita oziroma novoindustrializirana država. Primarno je hitri razvoj kitajskega gospodarstva rezultat nove delitve dela, v preusmeritvi presežka kmečke delovne sile iz ruralnega okolja k drugim dejavnostim in tujih neposrednih investicij v kitajsko gospodarstvo. Gre za ključne dejavnike, ki so vplivali na pospešeno in predvsem izvozno usmerjeno rast gospodarstva. Ljudska republika Kitajska je nazoren primer, kako se je od drugih držav učila in vključila tuje znanje in tehnologijo na način, ki je bil sprejemljiv za lokalne razmere. Ko se jim je ponudila priložnost, so jo sprejeli v že vnaprej

pripravljene spono svojega okolja, zato gospodarska rast LRK v zadnjih letih beleži tako visoke stopnje.

Na izbiro razvojne poti Kitajske so vplivali različni dejavniki in determinante. Med ključne dejavnike uvrščam:

- velikost države (večja država hkrati prinaša večje domače tržišče) in geopolitični položaj;
- število prebivalstva (večje število prebivalstva pa prinaša sicer večje število potrošnikov, a tudi večje število ljudi, ki jih je potrebno nahraniti, ki potrebujejo delo in jim zagotoviti vsaj minimalni življenjski standard);
- zgodovinske okoliščine;
- količino surovin in možnost razpolaganja z naravnimi viri;
- velikost trga in odprtost države do trgovanja s tujimi partnerji;
- mednarodni vpliv in odnos države do mednarodnega okolja ter dogajanja na mednarodnem prizorišču;
- državno intervencijo pri oblikovanju in načrtovanju ekonomskih in drugih politik (izkazalo se je, da je država močno vpletena v kitajsko gospodarsko sfero);
- etnične, verske in druge konflikte znotraj države;
- infrastrukturo mrežo, ki je v zahodnih in osrednjih predelih izredno šibka, medtem ko je ob obali in vzhodnem območju zelo razvita.

5.1 Teorija linearnih razvojnih faz in stadiji kitajske razvojne poti

Teorija linearnih razvojnih faz rasti poudarja pomembnost prihrankov oziroma varčevanja in investicij, ki sta sicer nujno potrebna pogoja za povečanje gospodarske rasti, vendar nezadostna. Za uspešno gospodarsko rast mora država nujno zagotoviti določene predpogoje od primerne infrastrukture, institucionalnih okoliščin, kvalificiranih delavcev do sposobnosti načrtovanja in upravljanja velikih razvojnih načrtov. Če bi razvoj kitajskega gospodarstva zaobjeli celostno, potem lahko rečemo, da je Kitajska uspešno sledila razvojnim fazam linearne teorije. Tretjo fazo, to je »fazo

vzleta«, je Kitajska doživela v petdesetih letih⁹⁷, ko se je povečal delež produktivnih investicij v narodnem prihodku, posredovana je bila večja podpora vodilnim industrijskim sektorjem in zagotovili so relativno primerno družbeno, politično in institucionalno okolje za gospodarski razvoj. Trenutno (v času vladanja četrte generacije) se Kitajska nahaja, glede na Rostowo teorijo, v četrtem stadiju razvoja, imenovanem »pot k zrelosti«, kjer je poudarjen stalen gospodarski razvoj in se nagiba k peti razvojni stopnji »fazi visoke masovne potrošnje«, to je obdobje blaginje. Četrta generacija s predsednikom Hu Jintaom na čelu si je zadala nalogo doseči zadnjo stopnjo modernizacije, ki so jo poimenovali »stopnja ekonomskega vzleta« (Lam 2006, 163). Pri stopnji ekonomskega vzleta gre za nalogo povečati BDP na prebivalca, da bi Kitajska do sredine 21. stoletja (natančneje do leta 2020) postala zmerno razvita država, ki bi s seboj prinesla boljše življenje za večino in ko bi končno dosegli modernizacijo na vseh področjih in vsesplošno blaginjo. Hu Jintao si je nabiral znanje s pomočjo različnih zgodovinarjev in geografov, ki so mu predajali znanje in izkušnje o padcih in vzponih različnih držav v preteklosti. Želel je spoznati pozitivne in negativne izkušnje drugih držav, ki bi mu omogočale lažje vodenje Kitajske v smer »ekonomskega vzleta« (Lam 2006, 164-165). Ta stopnja se povezuje z Rostowo zadnjo fazo visoke masovne potrošnje.

5.2 Neoklasični koncepti v kitajski razvojni strategiji

Kitajski model razvoja je z delnim uvajanjem trga, usmerjenostjo v izvoz (na tuje povpraševanje), s privabljanjem tujega kapitala, tehnologije in znanja, z uvajanjem privatne lastnine in možnosti dobička sledil nekaterim izhodiščem neoklasikov.

Proces gospodarskih reform je sprožila druga generacija kitajskih voditeljev, natančneje na 3. plenumu CK 1978. Glavni zagovornik in podpornik je bil oče reform – Deng Xiaoping in njegova ekipa⁹⁸. Začeli so z reformami na podeželju in sicer so poudarili novo vlogo trga ter sprostili toge predpise, ki so ovirali gospodarjenje kmetijskega sektorja. Na osnovi lokalnih iniciativ se je hitro uveljavil sistem pogodbenega zakupa zemljišč z družino kot osnovno enoto (Saje 2006, 32).

---

⁹⁷ Povprečna stopnja BDP na prebivalca se je v desetletju 1950 - 1960 dvignila na 3,6%, kar naj bi bilo po Senjurjevi navedbi celo višje od svetovnega povprečja (Senjur 1991, 82).

⁹⁸ »Člani« Dengove ekipe so bili poleg Deng Xiaopinga, Chen Yun, Hu Yaobang in Zhao Ziyang.

Odpreti se tujemu kapitalu in ga aktivno privabljati je ideja neoklasikov, ki je v kitajskem modelu prikazana z ustanovitvijo posebnih ekonomskih con (PEC) vzdolž obalnih vzhodnih provinc. Dengova ekipa si je prizadevala za odpiranje teh con, saj pomenijo ne samo priliv tujega kapitala, ampak tudi priliv tehnologije in znanja in bi služile tudi kot laboratorij za preizkuse delovanja sodobnega tržnega gospodarstva (na začetku so odprli le štiri cone na jugovzhodu države, kjer je Deng imel največ podpore) (Saje 2006, 34).

Deng Xiaoping je kmalu ugotovil, da je »uspešen gospodarski razvoj najboljšo jamstvo za ohranitev družbenega sistema«. Tako so nadaljevali z reformami, ki so leta 1992 dobile nov zamah na področju:

- a) lastninjenja;
- b) večje samostojnosti državnih podjetij;
- c) na področju cenovne politike, kjer je večina cen prišla izpod državnega nadzora v domeno svobodnega oblikovanja na trgu;
- d) na področju odpiranja v svet, kjer so odprta območja posebnih gospodarskih con razširili v porečje Dolge reke.

Celotno teorijo, ki naj bi bolj ustrezala sodobnim razmeram na Kitajskem je potrdil 14. kongres KKP 1992, doktrino pa so poimenovali Deng Xiaopingova teorija graditve socializma kitajskih posebnosti (Saje 2006, 35-36).

Ekonomski razvoj LRK je sledil vzorcu, kjer so ekonomske reforme in odpiranje v svet potekale sočasno. V prvem obdobju reform je bil poudarek na pritočku tujega kapitala, tujih naložb in povečanju deviznih zaslužkov. V naslednjem zagonu pa je bila v ospredju želja po pospeševanju zunanjetrgovinskega prometa in privabljanju tuje tehnologije ter znanja, kar je še povečalo potrebo po uporabi neposrednih tujih investicij (NTI), ki so nato pripomogle k dodatni razširitvi trgov. Kitajski voditelji so menili, da lahko svoje cilje pospeševanja industrializacije, tehnološkega napredka in gospodarske rasti uresničijo s pomočjo NTI, katerih močni zagovorniki so prav neoklasiki. Na Kitajskem so resnično uspeli preko NTI povečati gospodarsko rast (Smrekar in Terglav v Saje 2006, 211-212).

Izhodišče neoklasične ekonomske teorije predstavlja ideja, da je popoln umik države iz gospodarstva (deregulacija) ključ do hitrejšega in učinkovitejšega razvoja. Pomemben položaj v neoklasični teoriji dobi privatna lastnina kot pogoj za ekonomsko učinkovitost. Za kitajski model razvoja je sicer značilna privatizacija, vendar gre za »privatizacijo s kitajskimi posebnostmi«. Značilna je postopna privatizacija državnih podjetij, ki pomeni, da dopušča kljub prenosu lastništva v privatne roke, da država ohranja nadzor nad delovanjem podjetij in nad strateško pomembnimi panogami⁹⁹ (Saje 2006, 38). Kontradiktorno neoklasičnim izhodiščem je, da je Kitajski kljub korupciji, razpredeni znotraj vodilnih kadrov, in vodenju gospodarstva, družbe in politike izključno s strani države in partije, uspela izjemna gospodarska rast.

Ključni element neoklasičnega modela je trgovina, ki predstavlja enega od stimulatorjev gospodarskega razvoja (Bučar 2009/2010). Da so se kitajski voditelji zavedali pomembnosti trgovine¹⁰⁰, kažejo dolgoletna pogajanja za vstop v Svetovno trgovinsko organizacijo. Pogajanja so se končala leta 2001 s sprejetjem Kitajske v organizacijo. Ob vstopu je Kitajska morala sprejeti številne obveznosti:

- odpraviti mora trgovinske ovire in odpreti svoj trg tujim podjetjem;
- zavezala se je, da bo ukinila ali vsaj bistveno zmanjšala omejitve (carinske tarife, necarinske ovire) za tuja podjetja pri izvozu in uvozu blaga ter distribuciji znotraj države;
- izboljšala dostop do kitajskega trga;
- spremenila pravni sistem, ki bo omogočil večjo transparentnost in predvidljivost pri sklepanju poslov na Kitajskem.

Obveznosti, ki jih je Kitajska sprejela, bodo vplivale na nadaljnjo liberalizacijo zunanje trgovine in storitev v skladu z mednarodnimi načeli in pravili. Za tuje investitorje

---

⁹⁹ Značilnost kitajskih državnih podjetij je bila ta, da so imela funkcijo socialnih ustanov, v katerih so skrbeli za vrtce, izobraževanje, zdravstvo in pokojnino svojih delavcev. Ravno zaradi njihove socialne vloge so državna podjetja, kljub gromozanskim izgubam, preživela kar nekaj poskusov posodabljanja. Šele premiere Zhu Rongji je korenito posegel v njihovo preobrazbo. Manj pomembna podjetja so prodali ali dali v najem zasebnikom, nekatera pa pustili, da so šla v stečaj. V podjetjih, ki so bila ključnega pomena za državo, so izvajali finančne reforme ter uvajali sodobne metode upravljanja, spodbujali so zlitja podjetij v močnejša združenja, skratka nameravali so jih preoblikovati v uspešne sodobne korporacije, ki bi bile zmožne konkurenčno nastopati na trgu. V tem obdobju so masovno odpuščali vse odvečne delavce, a so ta problem reševali s centri za prezaposlovanje, kjer je večina delavcev, ki so izgubili službo, iskalo novo zaposlitev (Saje 2006, 38).

¹⁰⁰ Z vstopom v STO bi se povečal dostop do čezmorskih trgov in tržni delež v svetovnem izvozu ter hkrati bi to pomenilo še dodatno privabljanje NTI, nove tehnologije in novih metod, načinov upravljanja ter novih znanj.

članstvo Kitajske v STO predstavlja manjše tveganje in večji dostop do različnih sektorjev (Sluga v Saje 2006, 193-200).

Niz reform (privatizacija, trg, deregulacija, neposredne tuje investicije (NTI), mednarodna trgovina- vstop v STO), ki jih je Kitajska speljala, so praktično »kitajska različica neoklasičnih receptov«.

Izvozno naravnana rast, ki sledi iz neoklasične ekonomske teorije, je predmet naslednjega podpoglavja.

5.2.1 Kitajsko gospodarstvo je izvozno naravnano

Za kitajsko gospodarstvo je značilen izvoz industrijskih produktov (nosilki izvoza sta tekstilna in strojna industrija) kot glavni spodbujevalec gospodarske rasti. Gospodarstvo je izvozno naravnano z aktivno vlogo države tudi še v času vodenja četrte generacije. Zaradi ohladitve ameriškega gospodarstva (svetovne gospodarske krize) in zaradi slabih surovinskih naložb je gospodarstvo na udaru, zato je vodstvo sprejelo ukrepe v smeri prestrukturiranja gospodarstva in za zmanjšanje odstotka varčevanj in povečanja domače potrošnje.¹⁰¹ Kitajska vlada bo verjetno ukrepala tako, da bo zmanjšala investiranje v pregrete industrijske sektorje, pospeševala domačo potrošnjo in podpirala razvoj manj razvitih področij, saj se zaveda, da prevelika upočasnitev gospodarske rasti vodi v večje število nezaposlenega prebivalstva in nevarnost družbenih nemirov. (Ulaga, 2009a).

5.3 Keynesianske in postkeynesianske podobnosti in elementi pri oblikovanju kitajske razvojne poti

Podobno kot v neoklasični teoriji imajo investicije ključno vlogo tudi v keynesianski in postkeynesianski teoriji. Izhod iz recesij je Keynes videl v povpraševanju države. In prav to metodo je vodstvo četrte generacije uporabilo v času globalne gospodarske

---

¹⁰¹ V letu 2009 je zaznati nekaj dejavnikov, ki kažejo na krepitev potrošnje domačega prebivalstva. Povečanje stopnje rasti storitvenega sektorja, naložbe v nepremičnine v urbanih območjih, nižji DDV, predvsem pa povečanje obsega bančnih posojil prebivalstvu, so dejavniki, ki so in bodo najbolj pripomogli k povečani potrošnji gospodinjstev. Nekoliko se je povečal obseg uporabe različnih storitev povezanih s turizmom in gostinstvom, z igrami na srečo, povečalo se je povpraševanje po avtomobilih, beli tehniki, oblačilih in nakitu ter zabavni elektroniki (Perspektiva DZU, 2009).

krize, ko se je soočila s ključnima problema: kako vzdrževati gospodarsko rast ter kako priskrbeti dovolj delovnih mest. Takrat se je vlada odločila za investicijski vložek v obliki ekonomsko stimulacijskega paketa v znesku 4 bilijonov RMB juanov (približno 585 mrd. USD), ter več vlaganj namenila v delovno intenzivni sektor, da bi povečali potrošnjo. V večini gre za investicije v infrastrukturo in ostale nepremičninske projekte, delno pa tudi v človeški kapital (Xinhua News Agency, 2009).

Postkeynesianska ekonomska teorija temelji na kritiki t.i. neoklasične sinteze in zagovarja, da ekonomija ni predeterminirana s samodejno težnjo k polni zaposlenosti, ampak jo usmerja investicijska dejavnost ekonomskih subjektov, ki vpliva na cene in rast ter razdelitev narodnega dohodka. Velik pomen dobijo investicije in efektivno povpraševanje, varčevanje pa postane funkcija razdelitve dohodka na profite in plače. Postkeynesianci zanikajo, da bi lahko tržne sile na dolgi rok same pripeljale gospodarstvo k določeni razvojni poti, če z nje gospodarstvo slučajno zaide (Sušjan 1995, 100-109).

Kot smo že razložili v poglavju 5.2. je očitno, da so domače in tuje neposredne investicije odigrale ključno vlogo tudi pri gospodarski rasti Kitajske, seveda z veliko vlogo državne intervencije. Vlada je v obdobju reform imela vlogo dejanskega investitorja. Pojavil se je velik jez med regijami vzdolž obale in centralnimi, ki so postale bogate, ter zahodnimi deli Kitajske, ki so ostali v revščini in bedi. Neenakost med regijami je vidna in velik problem še tudi v času četrte generacije, ki se trudi te razlike omiliti. Vodstvo je začelo namerno s subvencijami in privilegiji spodbujati tuje in domače investitorje, da vlagajo v zaostale predele Kitajske. Hkrati mora vlada poskrbeti za lažjo dostopnost, boljšo infrastrukturo in privlačnost teh provinc za investitorje. Gre za zavestno dejavnost ekonomskih subjektov/ države, ki želi/jo v točno določenih regijah Kitajske oživiti investicije in zvišati dohodek na prebivalca.

5.4 Elementi nove teorije endogene rasti in značilnosti Romerjevega modela na oblikovanje kitajske poti

Vpliv endogene teorije na kitajsko razvojno strategijo najdemo v letnem povečevanju naložb v raziskave in razvoj, v sistematičnem izobraževanju vrhunskih kadrov in v prenosu tehnologije. Po podatkih Organizacije za ekonomsko sodelovanje in razvoj

(OECD) se kitajska vlaganja v raziskave in razvoj povečujejo na letni ravni. V obdobju 12-ih let (1995 – 2007) se je delež vlaganj, merjen z deležem BDP, več kot podvojil, saj je leta 1995 znašal 0,6 odstotka BDP, leta 2007 pa je znašal že 1,4 odstotka (OECD, 2010). Največ vlaganj je na področju biotehnologije in elektronike: informacijsko-komunikacijske tehnologije (IKT) ter v kemični in avtomobilski sektor. Le-ti predstavljajo glavne nosilce gospodarskega razvoja na Kitajskem (Saje 2006, 177). Vse bolj je očitna načrtna preusmeritev kitajskega gospodarstva iz nekdanj delovno intenzivnih panog, ki so predstavljala gonilo gospodarskega razvoja, v bolj zahtevne in tehnološko visoko razvite gospodarske panoge¹⁰². Pokazatelj spremembe strukture kitajskega gospodarstva je tudi izvoz, ki je usmerjen z vse večjim deležem v kapitalno intenzivne industrije. Podatki iz OECD kažejo na 23x povečanje izvoza¹⁰³ IKT v obdobju od leta 1996 do 2008 (OECD, 2010).

V zadnjih letih se povečuje tudi število raziskovalcev na Kitajskem. Leta 1995 je bilo na Kitajskem skoraj milijon raziskovalcev, medtem ko podatki za leto 2007 kažejo že blizu dva milijona le-teh¹⁰⁴ (OECD, 2010). Povečanje števila raziskovalcev je odraz sistematičnega povečevanja izdatkov za izobraževanje, še posebej načrtno izobraževanje vrhunskih kadrov. Vse to kaže, da se je kitajsko vodstvo¹⁰⁵ začelo zavedati pomembnosti dobro izobraženih človeških virov za nadaljnjo gospodarsko rast ter socialni razvoj družbe. Iz leta v leto statistike beležijo naraščanje števila diplomantov. Podatki za leto 2008 celo navajajo vstop 6 milijonov novih diplomantov¹⁰⁶ na trg delovne sile (National Bureau of Statistics of China, 2009a). Zanimiv je podatek, da je skupno število pridobljenih diplom na področju naravoslovnih

---

¹⁰² Dotok najcenejše delovne sile na Kitajskem se je močno zmanjšal in v obmorskih provincah se že soočajo s pomanjkanjem cenene delovne sile. To pomeni selitev delovno najbolj intenzivnih panog v bolj konkurenčna okolja, ki so cenovno ugodnejša, kot so Indija, Vietnam, Indonezija, Bangladeš ipd. (Saje 2006, 177).

¹⁰³ Podatki merjeni v milijardah dolarjev - izvoz leta 1996 znaša 17.854 in se poveča na 421.052 v letu 2008 (OECD, 2010).

¹⁰⁴ Podatki merjeni za število raziskovalcev glede na 1000 zaposlenih (leta 1995 0,8; leta 2007 pa 1,8) (OECD; 2010).

¹⁰⁵ Hu Jintao je že od leta 1992, začel vključevati znanstvenike iz različnih področij v svoje »raziskovalne centre«.

¹⁰⁶ Vedno več mladih se odloči za šolanje, ker pa na trgu delovne sile ni dovolj prostih mest, to hkrati povečuje problem brezposelnosti med mladimi. Kljub vedno boljši izobraženosti, je danes povprečna izobraženost prebivalstva še vedno na relativno nizki ravni. Razlog je iskati v slabo izobraženem prebivalstvu na podeželju, ki predstavljajo 50% prebivalstva. Četrta generacija voditeljev velik poudarek nameni prav politikam za izboljšanje življenja na podeželju.

in tehničnih ved¹⁰⁷ v letu 1998 znašalo 240 tisoč, v letu 2006 pa že kar 810 tisoč (Global Higher Education and Workforce Trends, 2010).

Četrta generacija meni, da sta »znanost in tehnologija glavna podpornika gospodarstva in družbe«, zato je vodenje državnih aktivnosti usmerjeno 1) v inovativnost na vseh področjih, 2) v spodbujanje vlaganja investicij v visoke tehnologije in napredno proizvodnjo ter 3) v večanje sredstev namenjenih za raziskave in razvoj. Eden izmed pomembnejših ciljev kitajskega vodstva je povečati domače inovacije na področju znanosti in tehnologije in hkrati omejiti odvisnost od tujine (International Department Central Committee of CPC, 2007).

Zaradi protekcionistične prakse, preobsežne birokracije, raznih oblik subvencij ter pomanjkanja primerne in dogovorjenega uveljavljanja pravic intelektualne lastnine je bil prost dostop do trga mnogim tujim podjetjem onemogočen. Z vstopom v STO se je Kitajska dokončno uveljavila in dobila pomembnejšo funkcijo na svetovnem gospodarskem zemljevidu. Navodila in ukrepi, ki jih nalaga vstop v STO od kitajske zahtevajo med drugim odpiranje trgov in nadaljnjo liberalizacijo trgovine ter zaščito intelektualne lastnine (TRIP¹⁰⁸) v skladu z mednarodnimi veljavnimi načeli in pravili. Pomen tehnologije za razvoj so kitajski voditelji upoštevali ob zelo počasnem uveljavljanju zaščite intelektualne lastnine tujim podjetjem. Velik napredek za Kitajsko je bila zakonodaja o intelektualni lastnini, saj je v zadnjem desetletju Kitajski v interesu, da zaščiti pravice intelektualne lastnine, ker tudi sama postaja čedalje bolj inovativna. Hkrati je veliko bolj pripravljena na sodelovanje pri mednarodnih projektih v zvezi z zaščito intelektualne lastnine tujim podjetjem na Kitajskem¹⁰⁹ (Yu, 2010).

S pomočjo Kremerjeve teorije lahko razložimo pojav regijskih razlik na Kitajskem. V primerjavi z ostalimi regijami, so se vzhodno obalne regije, kjer so postavili PEC, začele ponašati z boljšo, modernejšo industrijo, s kvalitetnimi izdelki in z ogromnim

---

¹⁰⁷ Naravoslovne in tehnične vede vključujejo: fiziko, biologijo, geologijo, agrikulturno, vedo o okolju in vodah ter matematične in računalniške vede (Global Higher Education and Workforce Trends, 2010).

¹⁰⁸ TRIP: Trade related aspects of intellectual property rights.

¹⁰⁹ Od leta 2008 dalje na Kitajskem ponujajo dve novi storitvi: brezplačno spletno storitev za strojno prevajanje patentnih poizvedb (katero ponuja Kitajski državni urad za intelektualno lastnino- State Intellectual Property Office of China (SIPO), ter ustanovili so Službo za pomoč na področju varstva in uveljavljanja pravic intelektualne lastnine na Kitajskem za evropska mala in srednje velika mesta (SIPO, 2010).

znanjem in usposobljeno delovno silo. Opaziti je, da se veliko število poceni delovne sile iz zahodnega dela Kitajske seli na vzhod, kar kaže na nižjo delovno storilnost zahodnih provinc v primerjavi z vzhodnimi. Postavitev PEC in pritek investicij v te obalne predele zelo jasno nakazujejo krožno povzročitev dejavnosti, ki jo predstavlja Kremerjev model O-obroča. Kremer namreč ugotavlja, da moderna proizvodnja zahteva vse aktivnosti na zadostno visokem kvalitetnem nivoju, da se lahko zagotovi ustrezna končna kvaliteta. S tem nivojem lahko enačimo podjetja obalnih regij Kitajske. Medtem ko so nekatera podjetja, predvsem v osrednjih in zahodnih predelih Kitajske, ujeta v past nizke kvalitete proizvodnje. To se pojavi kadar je prisoten učinek O-obroča med podjetji ali znotraj podjetja oziroma med regijami. Iz te pasti podjetjem lahko pomaga ustrezna politika v industriji, v našem primeru je nujnost državne intervencije še kako pomembna. Kitajska vlada je začela spodbujati infrastrukturo, investiranje v znanje delavcev, vlagati v naprednejšo tehnologijo in s tem spodbujati boljšo kvaliteto proizvodov. Predlagala je ugodnejše davčne politike, ki bodo privabljale tako domače kot tuje investitorje v zahodne in osrednje dele Kitajske (Todaro in Smith 2006, 169 – 170).

Kremerjev model dalje ugotavlja, da so ravno zgoraj omenjene razlike tiste, ki vzdržujejo, da se bo prepad neenakosti v prihodnosti še večal in s tem bo določen del gospodarstva, prebivalstva in regij ostajal nerazvit in v začaranem krogu revščine, ki se bo prenašal iz generacije v generacijo (Todaro in Smith 2006, 161-166). Ta neskladja so se na Kitajskem pojavila že v času vladanja tretje generacije, a ker ni bilo storjenega nič za izboljšanje, so se razlike samo še poglobile, večale in ob prevzemu oblasti četrte generacije, so le-ti morali kaj hitro začeti reševati nastalo situacijo. Koncept za reševanje neskladnosti so imenovali znanstven koncept razvoja, ki zagotavlja, da bodo gospodarske institucije in politike z usklajenim makroekonomskim vodenjem stremele k večji enakosti v družbi; da bodo poskrbeli dostop do kvalitetnih javnih storitev, kot so izobraževanje, zdravstvene storitve, pitna voda, elektrika in sanitarna oskrba revnejšim, podeželskim prebivalcem in jim omogočili dostop do mreže socialnih transferjev. Koncept v ospredje postavlja človeka in poudarja pomembnost investicij v človeški kapital.

Neustrezna državna politika lahko gospodarstvo hitro pripelje v slabo ravnotežje. Neuskaljena in neustrezna razvojna strategija ter enostransko dajanje prioritet se je v

kitajski zgodovini večkrat pripetilo in imelo dolgotrajne posledice na gospodarstvo in življenje ljudi (npr. politika avtarkije, veliki skok naprej, kulturna revolucija, v novejših časih pa je prioriteto dobila hitra gospodarska rast v škodo okolja, splošnih socialnih, zdravstvenih zadev in šolstva ter je pripomogla k vse večjemu razkoraku socialnih razlik, regijskih razlik idr). Pomanjkanje koordinacije zavira uspešen razvoj gospodarstva. Najbolj znan model, ki poudarja pomembnost komplementarnosti in usklajenosti kot ključna pogoja za uspešno gospodarsko rast, je Kremerjev O-obroč (Todaro in Smith 2006, 166-171). Menim, da je eden glavnih koordinacijskih problemov četrte generacije v pomanjkanju političnih reform, ki so nujno potrebne za odpravo družbenih nepravilnosti na Kitajskem. Slednji problem sem v četrtem poglavju izpostavila, ker je očitno, da je ključnega pomena vodstva četrte generacije naloga obdržati in okrepiti položaj partije v času njegovega vladanja in verjame, da se ekonomska liberalizacija lahko neodvisno odvija brez ustrezne rekonstrukcije političnega sistema. Gre torej za »komplementarnost s kitajskimi značilnostmi«, ki pomeni, komplementarnost na vseh nivojih in področjih z eno samo izjemo, to je nedotakljivo politično področje, ki ni predmet znanstvenega koncepta razvoja v smislu reform. Velik koordinacijski problem četrte generacije je tudi nenadzorovano investiranje¹¹⁰. V letu 2011 predstavljajo domače (državne in privatne) investicije že 47% BDP. Slednji problem sem podrobneje obravnavala v podpoglavju 4.2.8.2.

5.5 Mednarodni vpliv na kitajsko razvojno strategijo

Mednarodni vpliv na kitajsko razvojno strategijo se kaže v spremenjenem obnašanju Kitajske do »našega« okolja v želji po vključitvi v STO, ki je s seboj prinesla obveznosti in obnašanje kitajske v skladu z mednarodnimi pravili in zakoni. Svetovna skrb zaradi prevelikega onesnaževanja in ignorantskega odnosa do okolja nekaterih držav je sprožila vrsto debat in vpliva tudi na četrto generacijo voditeljev, kajti Kitajska predstavlja eno od največjih onesnaževalk na svetovni lestvici. Enostransko podpiranje gospodarske rasti za vsako ceno še v času druge in tretje generacije kitajskih voditeljev ter neracionalno in prekomerno izkoriščanje naravnih virov so občutili na lastni koži, ko so se leta 2004 soočili s problemom nezadostne preskrbe z energetskimi in vodnimi viri.

---

¹¹⁰ Nenadzorovano investiranje se kaže kot: rast industrijskih kapacitet (preveliki optimizem) in napihovanje nepremičninskega balona (špekulativno).

Trenutno vodstvo je sprožilo zahteve po ureditvi zakonodaje na področju varovanja okolja in usklajenosti med gospodarstvom in naravo. Vlada je na prioriteto mesto postavila potrebo po varčevanju z energijo in zmanjšanju onesnaževanja, spodbujala je t.i. »čisto proizvodnjo«, ki je okolju prijazna, in velikim porabnicam energije naložila dodaten davek. V času vodenja Hu Jintaoa se je prvič pojavila ideja o t.i. zelenem bruto domačem proizvodu (Zhang in Jing, 2004). Ker je Kitajska precej pomembna gospodarska velesila in je močno vpeta v svetovno gospodarstvo, jo bo le-to prisililo, k racionalnejšemu ravnanju z naravnimi viri in k boljšemu gospodarjenju z okoljem, v katerem živimo. Velik pritisk na Kitajsko izvajajo zahodne države, ki od nje pričakujejo jasne in odločne zaveze glede politike boja proti podnebnim spremembam. V zadnjih letih se Kitajska udeležuje vrsto mednarodnih forumov in konferenc na temo okolja in razvoja ter podnebnih sprememb. Zaveda se, da je potrebno krepiti medsebojno sodelovanje in skupno določiti smernice za usklajen razvoj gospodarstva in okolja. Na 5. mednarodnem forumu Okolje in razvoj Kitajske septembra 2009 je razvoj zelenega gospodarstva postavila kot učinkovit pristop k reševanju temeljnih politik za doseg trajnostnega razvoja. Vlada se je odločila, da bo razvila nove politike in preoblikovala tradicionalni način proizvodnje, zagotovila okolju prijazno proizvodno in zmanjšala emisije ogljikovega dioksida. Zagotovila bo izgradnjo infrastrukture in razvoj podeželja, ki bo »ekološko, zeleno kmetijstvo« (MEP PRC, 2009). Glede na to, da Kitajska ustvari največ izpustov toplogrednih plinov na svetu, je bila udeležba premiera Wen Jiabao na težko pričakovano Podnebno konferenco Združenih narodov v Kopenhagenju decembra 2009¹¹¹ izredno pomembna. Javnosti so pokazali, da želijo sodelovati v boju proti podnebnim spremembam, saj je Peking oznanil svoj ambiciozen načrt, da bo izpuste ogljikovega dioksida na vsako enoto BDP¹¹² v naslednjih desetih letih zmanjšal od 40 do 45 odstotkov v primerjavi z ravno iz leta 2005. Še bolj kot udeležba Kitajske na mednarodnih forumih, so pomembna njena dejanja v smeri obljubljenih politik, obvezujočih omejitev za izpuste toplogrednih plinov in viden rezultat na področju

---

¹¹¹ Kjotski protokol se izteče leta 2012 – srečanje v Kopenhagenju mora najti način za nadaljevanje procesa. Konferenca si prizadeva za oblikovanje skupne klimatske politike. Problem je zopet denar, saj revnejše države (med katere uvrščajo tudi Kitajsko) zatrjujejo, naj najprej razvite države zmanjšajo stopnjo toplogrednih plinov, medtem ko bogatejše države (mednje sodi ZDA), trdijo, da se bodo emisije dramatično povečale v državah s številnim prebivalstvom, kot sta Kitajska in Indija, zato bi naj prav te bile najbolj odgovorne za povečanje emisij v prihodnosti. Neskladje interesov je tudi med državami EU, in sicer koliko bodo financirale revnejše in koliko bogatejše članice EU (Röwekamp, 2009).

¹¹² Zaradi kitajske posebnosti izvajanja okoljevarstvene politike, ki zmanjšanje izpustov meri na enoto BDP, bi lahko zastavljeni cilji izgubili svoj učinek, saj kitajsko gospodarstvo raste s pospešeno hitrostjo (MMC RTV SLO, 2009).

varovanja okolja, podnebnih sprememb in racionalnejšega upravljanja z naravnimi viri (MMC RTV SLO, 2009).

5.6 Državna intervencija kot ključ do reševanja problemov

Izkazalo se je, da na Kitajskem rešujejo probleme izključno z intervencijo države. V mislih imam državno intervencijo s kitajskimi značilnostmi, ki pomeni, da je državni aparat hkrati v rokah najmočnejše politične stranke, to je komunistične partije Kitajske. Hu Jintao je predsednik države in hkrati generalni sekretar CK KKP. Življenje kitajskih državljanov je na vseh nivojih popolnoma nadzirano in prepleteno s partijskim državnim aparatom. Tudi pri iskanju novih idej, ukrepov in modernih mehanizmov pri reševanju gospodarskih, okoljskih in socialnih problemov so polno vključeni partijski kadri. Veliko je poudarka na ohranjanju in razširitvi mandata vladanja KKP, ki ostaja vodilna stranka in je zavezana razvoju »socialističnega tržnega gospodarstva«, »socialistične demokracije« in »harmonične družbe«, s poudarkom na nadaljevanju »politike reform in odpiranja«. Zahod čedalje bolj skrbi netransparentnost in nedemokratičnost političnega sistema, ki še vedno ni subjekt javnega nadzora. Gledano z ekonomskega vidika, je ravno državno pospeševanje (investicije) ključni interventni mehanizem za vzdrževanje visoke rasti v neugodnih časih.

Kitajska se zaveda pomembnosti politike »mirnega vzpona Kitajske«, ki je odvisna od zadostne količine naravnih virov, energije in žita. S hitrim gospodarskim vzponom je njena potreba po energiji vse večja, s tem pa je tudi vse bolj odvisna od drugih držav oskrbovalk. Dobri sosedski odnosi, predvsem pa dobri odnosi z državami, ki jo oskrbujejo z energijo in naravnimi viri, so izjemno pomembni. Včlanitev Kitajske v STO in mednarodni pritisk jo silijo, da vlada pri načrtovanju in širjenju pravil ustrezno ravna in se obnaša po globalnih normah in zahtevah ter upošteva pravila in ukrepe mednarodnega sodelovanja.

Ideje in poteze, ki jih uvaja kitajsko vodstvo, so posledica različnih ekonomskih teorij kot tudi prevladujočih gospodarskih politik v svetu ter nedvoumno kombinacija notranjega in zunanjega pritiska. Vsekakor pa si je Kitajska izbrala svojo edinstveno pot gospodarskega razvoja, ki vključuje vrsto posebnosti.

6 ZAKLJUČEK

Obdobje vodenja četrte generacije je obdobje, ko se je Kitajska znašla na razpotju. Visoka stopnja gospodarske rasti za vsako ceno in malomaren odnos do okolja in družbe ter prekomerno izkoriščanje naravnih virov je s seboj prineslo vrsto neskladij in problemov, zato se postavlja vprašanje, ali bo Kitajski uspelo kreniti v smeri nadaljnega uspešnega razvoja in postati srednjerazvita država, ali pa ji bo usojena pot v stagnacijo in kaos.

Hu Jintao in Wen Jiabao sta se kmalu po prevzemu oblasti zavedala, da so problemi, ki sta jih nasledila, izredno resni in pomembni za nadaljnji razvoj in blaginjo družbe, zato sta oblikovala nov koncept razvoja, ki vključuje vse vidike družbe, gospodarstva in okolja. V četrtem poglavju sem podrobneje analizirala nov koncept, ki je pokazal posluh ekipe Hu-Wen za ljudstvo in njihove interese in na splošno velja, da usmeritev države v času vladanja četrte generacije kaže na pomembnost razvoja raziskovalne dejavnosti, tehnološko intenzivne industrije in investicij v človeški kapital. Veliko ukrepov sta podala za izboljšanje življenjskega standarda ljudi, še posebej revnih, podeželskih prebivalcev, ki nimajo preskrbljenega osnovnega zdravstvenega varstva in obveznega šolstva, niti niso upravičeni do socialne pomoči in ostalih minimalnih zahtev za spodobno življenje, kot jih ima na razpolago mestno prebivalstvo in prebivalci vzhodnoobalne regije. Menim, da je četrta generacija kitajskih voditeljev s Hu Jintaom na čelu dobro zastavila politiko znanstvenega koncepta razvoja za reševanje številnih neskladij in problemov v družbi, a zaradi prevelikega vpliva Jiang Zemina in njegove struje, ki vodi iz ozadja, in pomanjkanja političnih reform, so jo le delno izvajali in uresničevali.

Kljub močnim pričakovanjem se zdijo reforme v enopartijskem sistemu popolnoma nerealne, saj se je Hu Jintao izkazal za glavnega zagovornika in podpornika komunistične partije. Vse svoje moči je usmeril v ohranjanje vodilne vloge partije. Osrednja vlada je izbrala taktiko, ki igra na karto patriotizma in nacionalizma, ki podpirata režim in nacionalno kohezivnost in hkrati predstavljata protiutež globalizaciji. Seveda pa ne smemo pozabiti, da se centralna vlada KKP ves čas bori, da globalizacija ne bi spodkopala njenega političnega sistema in povzročila spremembe ljudskega

mišljenja. To je tudi glavni razlog za popoln nadzor medijskega prostora. Cenzura in blokiranje vsebin z nezaželenimi temami, kot je neodvisnost Tajvana in Tibeta, demokracija in dvom o komunistični partiji, sta zagotovljeni. Nekateri znanstveniki napovedujejo, da bi bilo možno pojav novega srednjega razreda, ki ga predstavljajo poslovneži in profesionalci in so smetana kitajske družbe, imeti za glavnega akterja vodenja države, ki bi lahko pospešil rast demokracije. Ta teorija po mnenju Lama najverjetneje ne bo obveljala za Kitajsko, saj so člani srednjega razreda veliko bolj odvisni od vodstva partije, ki vpliva na njihov življenjski standard in družbeno politični status. Prav gotovo se srednji razred ne želi izpostavljeni in izzivati vodstva in s tem svoje usode. Glavna skrb je, da izboljšuje delovanje tržnih sil in s tem sebi in kasnejši generaciji zagotovi čim bolj zadovoljivo življenje.

S tem smo dokazali potrditev prve hipoteze (H1), v kateri trdim, *da je smer politike četrte generacije (»koncept znanstvenega razvoja«) pravilno zastavljena, a bistveno oviro, ki zadržuje učinkovitost vlade pri izpolnjevanju njenih novih politik, gre pripisati prvič, še vedno precej močnemu vplivu struje, ki nasprotuje novemu vodstvu Kitajske s Hu Jintao na čelu in drugič, pomanjkanju političnih reform enostrankarskega sistema, ki se jim ves čas vladanja spretno izogibajo.*

Pri načrtovanju gospodarske politike in poti ekonomskega razvoja je Kitajska sledila več razvojnim teorijam in na koncu izbrala tiste elemente določene strategije, ki so ji najbolj ustrezali in hkrati pod vplivom različnih gospodarskih politik in pritiskov oblikovala svojo edinstveno razvojno pot s kitajskimi posebnostmi. Marsikatera država ji zavida tako velik uspeh, saj je v letu 2009 postala največja izvoznica na svetu in je v letu 2010 prerasla v drugo najmočnejšo gospodarsko silo na svetu. Ne moremo pa mimo dejstva, da je izredna gospodarska rast prinesla vrsto problemov, ki Kitajsko lahko pripeljejo v kaos, zato je na mestu vprašanje, ali je model kitajske razvojne poti res tako uspešen tudi na dolgi rok, da bi ga bilo vredno posnemati.

V nalogi sem ugotovila, da imajo velik vpliv na izbiro določenih ukrepov kitajskih voditeljev in načrtovalcev različne politike (npr. koncept trajnostni razvoj). Na oblikovanje gospodarskih politik razvoja vplivajo tudi različni pritiski zahodnih držav, ki pritiskajo na Kitajsko pri njenem sodelovanju in vključevanju v mednarodne

organizacije (npr. sodelovanje za čistejše okolje, za boj proti podnebnim spremembam; za sprejemanje ukrepov za zmanjšanje onesnaževanja in izpustov toplogrednih plinov idr.). Na primer, teorija »mirnega vzpona« je nastala zaradi zunanjega pritiska, saj želi Kitajska prepričati države o svoji nenevarnosti in mirnem razvoju in rasti, kljub temu da je njena potreba po virih čedalje večja in boji za območja, bogata z naravnimi viri in nafto, čedalje pogostejši.

Poleg zunanjih pritiskov in vplivov politik na gospodarski razvoj Kitajske, sem v prejšnjem poglavju iskala podobnosti njene razvojne poti z ekonomskimi razvojnimi teorijami: z linearnim modelom razvoja, z neoklasičnim modelom, s keynesiansko in postkeynesiansko teorijo ter iskala vzporednice tudi z endogeno teorijo rasti. Ugotovila sem, da ima kitajska razvojna pot tako skupne elemente določenih razvojnih teorij kot tudi odstopanja. Odstopanja od teoretičnih izhodišč so logična, saj teorije ne zaobjemajo vseh posebnosti Kitajske, ki pa jih ni malo.

S tem potrjujem drugo hipotezo (H2), ki pravi, da so *ideje in poteze, ki jih uvaja kitajsko vodstvo, posledica različnih ekonomskih teorij kot tudi prevladujočih gospodarskih politik v svetu ter nedvomno kombinacija notranjega in zunanjega pritiska. Kitajska, ki je tako specifična, si je izbrala tudi unikatno gospodarsko razvojno pot.*

Ustanovitev posebnih ekonomskih con na Kitajskem, ki pomenijo ne samo priliv tujega kapitala, ampak tudi priliv sodobne tehnologije in znanja in služijo tudi kot laboratorij za preizkuse delovanja sodobnega tržnega gospodarstva, potrjuje pravilnost hipoteze (H3), ki pravi, da je *LRK nazoren primer, kako se je od drugih držav učila in vključila tuje znanje in tehnologijo na način, ki je bil sprejemljiv za lokalne razmere.* Tudi drugi del hipoteze (H3) *Ko se je LRK ponudila priložnost, so jo sprejeli v že vnaprej pripravljene spono svojega okolja, zato je gospodarska rast LRK tako izjemno hitra,* brez dvoma lahko potrdim. Značilno za PEC je, da so prvih nekaj let zahtevale investicije in finančne izdatke v infrastrukturo, a kasneje so si večji del potrebnih finančnih sredstev zagotovile same. Razvile so se v najhitreje rastoča območja v državi, saj se je njihov razvoj prilagajal novim okoliščinam in razmeram na trgu, spreminjal ter sledil globalnim trendom razvoja. PEC predstavljajo glavna središča, kjer se kopičijo visoko-tehnološka industrija, moderna tehnologija in znanje. Svoje izkušnje, znanje in

tehnologijo so prenesle na ostale predele v državi in tako omogočile razvoj tudi drugih območij ter posledično pripomogle k vsesplošnemu dvigu življenjske ravni svojih prebivalcev.

K izbiri poti ekonomskega razvoja so Kitajsko usmerjale njene specifike, nacionalne, ekonomske in politične razmere ter mednarodne okoliščine. Ključnega pomena je, da je Kitajska izkoristila priložnost odpiranja svetu ter hkrati oblikovala individualno strategijo razvoja, ki je prilagojena njenim lastnim razmeram, to je tako družbenim kot institucionalnim sposobnostim. Četrta generacija je pokazala, da mora razvojna strategija slediti koraku s časom in preseči ustaljene vzorce ter zastaviti nove, inventivne strategije, ki vključujejo celo nov koncept razvoja. V nalogi sem pokazala, da so koncept znanstvenega razvoja le delno izvrševali in predvidevam, da bo koncept najverjetneje glavno vodilo naslednje generacije. Zanimivo, da Kitajska, kljub temu da je tako pomembna svetovna gospodarska sila, ki je močno vpeta v mednarodno okolje in večkrat velja za največjega kršitelja človekovih pravic in se poudarja njena svojestreljnost, še vedno ni spremenila svojega enopartijskega načina vladanja, ampak ga je četrta generacija kvečjemu še okrepila. Četrta generacija je imela veliko opravka z besednimi frazami in gesli, sicer zelo prijetnimi za ljudska ušesa, a z zavajajočo vsebino, kot na primer notranje partijska demokracija, ki ne pomeni nič v smeri demokracije v zahodnem pomenu, ampak nebeški mandat partije z delnimi notranjimi spremembami, z več pravicami in odločitvami partijskih članov. Velika pričakovanja in upanja za politično reformo ostajajo ter se čedalje bolj navezujejo na novo, peto generacijo. Ali bo le-ta kos speljati politične reforme in kako bo uspešna pri odpravi neskladij ter problemov v družbi, zaenkrat ostajajo odprta vprašanja in predmet prihodnjih nalog.

7 LITERATURA

- Alini, Erica. 2011. China: the global superpower of green, 23. februar. Dostopno prek: <http://www2.macleans.ca/2011/02/23/superpower-of-green/> (24. marec 2011).

- Baker, Susan, Maria Kousis, Dick Richardson in Stephen Young. 1997. *The politics of sustainable development: theory, policy and practice within the European Union*. London, New York: Routledge.
- *BBC News*. 2009. Weak exports hit China's growth, 16. april. Dostopno prek: <http://news.bbc.co.uk/2/hi/business/8001315.stm> (05. julij 2009).
- Birnie, W. Patricia in E. Alan Boyle. 1992. *International Law and the Environment*. Oxford: Clarendon Press.
- *Boxun News*. 2009. Shanghai and Princling Factions Succeed in Sabotaging Li Keqiang's Plan to Visit Australia, 30. avgust. Dostopno prek: <http://news.boxun.com/news/gb/china/2009/08/200908290912.shtml> (15. september 2009).
- Bretschger, Lucas. 1999. *Growth Theory and Sustainable Development*. Cheltenham-UK, Northampton- Mass, USA: Edward Elgar Publishing Limited.
- Bučar, Maja. 2003. Dohitevanje v gospodarski rasti in razvitosti. V *Simulacije trajnostnega razvoja*. Delovno poročilo št. 2, Družbeno okolje za razvojno dohitevanje Slovenije in pristopnih držav, ur. Lojze Sočan, 24-56. Ljubljana: Fakulteta za družbene vede.
- ---. 2009/2010. *Odnosi Sever – Jug*. Študijsko gradivo (power point prezentacije). Ljubljana: Fakulteta za družbene vede.
- Carter, Neil. 2001. *The Politics of the Environment: Ideas, Activism, Policy*. Cambridge: University Press.
- Cencen, Marjan. 2004. *Mednarodni položaj Kitajske po koncu hladne vojne*. Doktorska disertacija. Ljubljana: Fakulteta za družbene vede.
- *China Daily*. 2006. Your guide to »new socialist countryside«. *People's Daily Online*, 08. marec. Dostopno prek: http://english.peopledaily.com.cn/200603/08/eng20060308_248839.html (23. december 2007).
- ---. 2007a. Free Legal Aid 'Assists' Migrant Workers. *China.org.cn.*, 06. februar. Dostopno prek: <http://china.org.cn/english/China/198999.htm> (24. december 2007).
- ---. 2007b. Go West, More Opportunities There. *China.org.cn.*, 02.marec. Dostopno prek: <http://www.china.org.cn/english/GS-e/201299.htm> (24. december 2007).

- ---. 2009. Millions still struggle to find work, official says. People's Daily Online, 05. avgust. Dostopno prek: <http://english.peopledaily.com.cn/90001/90776/90882/6718755.html> (15. september 2009).
- ---. 2010. China urban-rural income gap widest since opening-up, 02. marec. Dostopno prek: http://www.chinadaily.com.cn/china/2010-03/02/content_9521611.htm (05. marec 2010).
- *China.org.cn*. 2005. The New 11th Five-Year Guidelines, 09. november. Dostopno prek: <http://www.china.org.cn/english/features/guideline/157519.htm> (29. julij 2007).
- ---. 2007a. The 16th Central Committee of the Communist Party of China. Dostopno prek: <http://www.china.org.cn/english/features/45340.htm> (5. oktober 2007).
- ---. 2007b. What Is the Five-Year Plan. Dostopno prek: <http://www.china.org.cn/english/MATERIAL/157595.htm> (29. julij 2007).
- ---. 2009. Report on the implementation of the central and local budgets for 2008 and on the draft central and local budgets for 2009, 13. marec. Dostopno prek: http://www.china.org.cn/government/NPC_CPPCC_2009/200903/13/content_17440383.htm (14. april 2009).
- *China-Profile*. 2010. Analyses, China's urban and rural population - 1950-2030, 17. april. Dostopno prek: http://www.china-profile.com/data/fig_urban_2.htm (21. januar 2011).
- *CNN.com*. 2009. Reports: China to require all PCs to have site blocking software, 08. junij. Dostopno prek: <http://edition.cnn.com/2009/BUSINESS/06/08/china.software/index.html#cnnSTCText> (15. december 2009).
- *Competition in China's Next Presidential Election?* 2008. Dostopno prek: <http://chinadigitaltimes.net/2008/03/competition-in-chinas-next-presidential-election/> (21. junij 2009).
- Etkins, Paul in James Medhurst. 2006. *The european structural fund and sustainable development: A methodology and indicator framework for evaluation*. *Evaluation* (12): 474. Dostopno prek: <http://evi.sagepub.com/cgi/reprint/12/4/474> (5. marec 2008).
- *GDP growth 1952-2008*. Dostopno prek: <http://www.chinability.com/GDP.htm> (04. maj 2008).

- *Global Higher Education and Workforce Trends*. 2010. Dostopn prek: <http://www.nsf.gov/statistics/seind10/c0/c0s4.htm> (16. september 2010).
- *Global Times*, 2010. Poor working conditions lead migrants home. People's Daily Online, 22. marec. Dostopno prek: <http://english.people.com.cn/90001/90778/90862/6926165.html> (21.1.2011).
- Han, Donfang. 2010a. Amid Honda and Foxconn tragedies in China, a new era of worker activism. *Global Viewpoint Network/ Tribune Media Services. Hosted online by The Christian Science Monitor*, 15. Junij. Dostopno prek: [http://www.csmonitor.com/Commentary/Global-Viewpoint/2010/0615/Amid-Honda-and-Foxconn-tragedies-in-China-a-new-era-of-workeractivism/\(page\)/2](http://www.csmonitor.com/Commentary/Global-Viewpoint/2010/0615/Amid-Honda-and-Foxconn-tragedies-in-China-a-new-era-of-workeractivism/(page)/2) (21. januar 2011).
- Han, Jinping. 2010b. *Employment "long-term" challenge as China's farmer-turned workers top 230 mln*, 10. marec. Dostopno prek: http://news.xinhuanet.com/english2010/china/2010-03/10/c_13205171.htm (21. januar 2011).
- Harris, Jonathan. 2000. *Basic Principles of Sustainable Development*. Dostopno prek: http://www.ase.tufts.edu/gdae/publications/working_papers/Sustainable%20Development.PDF (24. junij 2009).
- Harvey, Fiona. 2011. An atlas of pollution: The world in carbon dioxide emissions, 31. januar. The Ecologist. Dostopno prek: http://www.theecologist.org/News/news_round_up/752128/an_atlas_of_pollution_the_world_in_carbon_dioxide_emissions.html (24. marec 2011).
- Information Office of the State Council. September 2010. *China's Human resources*. Dostopno na: http://www.bjreview.com.cn/document/txt/2010-10/13/content_303463_3.htm (21. december 2010).
- International Department Central Committee of CPC. 2003. *On the Three Represents*. Dostopno prek: <http://www.idcpc.org.cn/english/policy/3represents.htm> (24.6.2008).
- ---. 2007. *Full text of Hu Jintao's report at 17th Party Congress: HOLD HIGH THE GREAT BANNER OF SOCIALISM WITH CHINESE CHARACTERISTICS AND STRIVE FOR NEW VICTORIES IN BUILDING A MODERATELY PROSPEROUS SOCIETY IN ALL RESPECTS*. Report to the Seventeenth

- National Congress of the Communist Party of China, 15. oktober. Dostopno prek: <http://www.idcpc.org.cn/english/cpcbrieff/17rep.htm> (17. oktober 2007).
- InvestorWords.com. 2011. Dostopno prek: <http://www.investorwords.com/> (21. december 2011).
  - Jesenšek, Miha. 2007. Mreža. Dosje: Kitajska in njena harmonična družba. Sobotna priloga Večer, 27. oktober. Dostopno prek: [http://www.miha.jesensek.si/slo/objave/vecer/dosje-kitajska-in-njena-harmonicna-druzba/\(05.december2009\)](http://www.miha.jesensek.si/slo/objave/vecer/dosje-kitajska-in-njena-harmonicna-druzba/(05.december2009)).
  - Jiang, Wenran. 2007. China's energy engagement with Latin America. *China Brief* 6, (16), 09. maj. Dostopno prek: http://www.jamestown.org/programs/chinabrief/single/?tx_ttnews%5Btt_news%5D=3967&tx_ttnews%5BbackPid%5D=196&no_cache=1 (15. september 2009).
  - Keating, Michael. 1995. *Agenda za spremembo s Srečanja na vrhu: Agenda 21 in drugi sporazumi iz Ria de Janeira v razumljivem jeziku*. Ljubljana: Umanotera, Slovenska fundacija za trajnostni razvoj.
  - Lam, Willy Wo-Lap. 2003. China's 5th generation comes of age. *CNN. com*, 01. Januar .Dostopno prek: <http://edition.cnn.com/2002/WORLD/asiapcf/east/12/31/china.fifth/> (15. september 2009).
  - ---. 2006. *Chinese Politics in the Hu Jintao Era: New Leaders, New Challenges*. New York: An East Gate book.
  - ---. 2007. Perpetual challenges to China's education reform. *China Brief* 6 (24), 09. maj. Dostopno prek: http://www.jamestown.org/single/?no_cache=1&tx_ttnews%5Btt_news%5D=4007 (06. december 2007).
  - ---. 2009. CCP 17th Central Committee Plenum Skips Xi Jinping and Inner-Party Democracy. *China Brief* 9, (19), 24. september. Dostopno prek: http://www.jamestown.org/programs/chinabrief/single/?tx_ttnews%5Btt_news%5D=35534&tx_ttnews%5BbackPid%5D=25&cHash=aa71988e39 (23. november 2009).
  - Li, Cheng. 2007. China's Leadership, Fifth Generation. *Brookings*, december. Dostopno prek: http://www.brookings.edu/articles/2007/12_china_li.aspx (15. september 2009).
  - ---. 2008. China's Fifth Generation: Is Diversity a Source of Strength or Weakness? *Asia policy*, št. 6 : 53-93.

- ---. 2009. China's Team of Rivals, *Foreign Policy*, 16. februar. Dostopno prek: http://www.foreignpolicy.com/articles/2009/02/16/china_s_team_of_rivals?page=0,2 (18. september 2009).
- Li, Xing. 2011. GDP not true measure of well-being, *China Daily*, 18. februar. Dostopno prek: http://www.chinadaily.com.cn/opinion/2011-02/18/content_12036785.htm (24. februar 2011).
- Ministry of Environmental protection the People's Republic of China (MEP PRC). 2009. *The 5th Environment and Development China (International) Forum Held in Beijing*, (17. september). Dostopno prek: <http://english.mep.gov.cn/> (28. november 2009).
- MMC RTV SLO. 2009. Kitajska pripravila obljube za Kopenhagen. Azijska sila z največ izpusti na svetu, 26. november. Dostopno prek: <http://www.rtv slo.si/svet/kitajska-pripravila-obljube-za-kopenhagen/217780> (28. november 2009).
- National Bureau of Statistics of China. 2009a. *China statistical yearbook 2009*. Dostopno prek: <http://www.stats.gov.cn/tjsj/ndsj/2009/indexeh.htm> (16. september 2010).
- ---. 2009b. *Task of the Second National Economic Census Basically Met with Significant Achievements*, 25. december. Dostopno prek: http://www.stats.gov.cn/was40/gjtjj_en_detail.jsp?searchword=import&presearchword=China+import&channelid=1175&record=2 (25. december 2009).
- ---. 2011. *Statistical Communiqué of the People's Republic of China on the 2010 National Economic and Social Development*, 28. februar. Dostopno prek: http://www.stats.gov.cn/was40/gjtjj_en_detail.jsp?searchword=unemployment+rate&channelid=9528&record=1 (5. marec 2011).
- National Development and Reform Commission. Fifth Session of the Tenth National People's Congress. 2007. *Report on the implementation of the 2006 Plan for National Economic and Social Development and on the 2007 Draft Plan for National Economic and Social Development*, 05. marec. Dostopno prek: http://english.people.com.cn/docs/2007_social_economy.pdf (27. april 2007).
- Novak, Matjaž in Taja Spaija. 2008. Človeški kapiatl, raziskave in razvoj ter rast produktivnosti: empirična analiza za Slovenijo. *Management*, leto 3 (2): 153-154. Koper: Fakulteta za management Koper.

- Organization for Economic Co-operation and Development (OECD). 2006. *Advancing sustainable development*. OECD Policy Brief. Paris: OECD. Dostopno prek: <http://www.oecd.org/dataoecd/43/44/36277332.pdf> (22. junij 2008).
- ---. 2010. *Country statistical profiles 2010: China*. Dostopno prek: <http://stats.oecd.org/index.aspx?queryid=23114> (24. februar 2001).
- *People's Daily Online*. 2006. China pledges elimination of rural compulsory education charges in two years, 05. marec. Dostopno prek: http://english.people.com.cn/200603/05/eng20060305_248042.html (06. december 2007).
- ---. 2007. Five features of development of socialism with Chinese characteristics, 17. oktober. Dostopno prek: <http://english.cpcnews.cn/92275/6285123.html> (29. oktober 2007).
- ---. 2009. China's urbanization rate expected to reach 48% in 2010, 22. december. Dostopno prek: <http://english.peopledaily.com.cn/90001/90778/90862/6848826.html> (21. januar 2011).
- ---. 2010. New generation of migrant workers fight against social discrimination, 11. februar. Dostopno prek: <http://english.people.com.cn/90001/90782/90872/6893847.html> (21. januar 2011).
- *Perspektiva DZU*. 2009. Kitajska: Potrošnja - gonilo Kitajske, 04. december. Dostopno prek: http://www.perspektiva.si/fileadmin/perspektiva/dokumenti/Tema_meseca_december_-_Kitajska.pdf (17. december 2009).
- Plut, Dušan. 2004. *Zeleni Planet? Prebivalstvo, energija in okolje v 21. stoletju*. Ljubljana: Didakta.
- Pretnar, Stojan. 1987. *LR Kitajska: Industrijska lastnina v družbenem in pravnem sistemu sodobnih reform*. Ljubljana: TOZD gospodarski vestnik: ČGP DELO.
- Qin, Xiaoying. 2007. Three factors to remember. *People's Daily Online*, 19. oktober. Dostopno prek: <http://english.cpcnews.cn/92460/index.html> (04. november 2007).
- Qu, Xiong. 2011. Chinese rural residents outpace urban citizens in per capita income growth in 2010. *Xinhua*, 20. januar. Dostopno prek: <http://english.cntv.cn/20110120/103815.shtml> (21. januar 2011).

- Reid, David. 1996. *Sustainable development: An Introductory Guide*. London: Earthscan Publications Ltd.
- R wekamp, Mareike. 2009. *Podnebna konferenca ZN*, 03. november. Dostopno prek: <http://www.euranet.eu/slv/Dosjeji/Podnebna-konferenca-ZN> (14. november 2009).
- Saje, Mitja in sodelavci: Mojca Inkret, Tjaša Tramte, Tanja Tamše, Vanja Budna, Maja Mavc, Tanja Novak, Špela Hladnik, Suzana Sluga, Laura Smrekar, Sebastjan Semrajc, Nina Babšek, Alenka Orel, Uroš Dolenc in David Volk. 2006. *Sodobna Kitajska - Politični in gospodarski razvoj*. Ljubljana: Znanstvenoraziskovalni inštitut Filozofske fakultete.
- Samuelson, A. Paul in William D. Nordhaus. 2002. *Ekonomija*, šestnajsta izdaja. Ljubljana: GV Založba in Posušje: Naklada Mate.
- Schmitz, Rob. 2011. China's big unemployment problem, 15 februar. Dostopno prek: <http://marketplace.publicradio.org/display/web/2011/02/15/pm-chinas-big-unemployment-problem/> (03. marec 2011).
- Schubert, Uwe in Eckhard St rmer, ur. 2007. *Sustainable development in Europe: Concepts, evaluation and applications*. Cheltenham: Edward Elgar Publishing.
- Senjur, Marjan. 1991. *Gospodarski razvoj in razvojna ekonomika*. Radovljica: Didakta.
- *State Intellectual Property Office of China* (SIPO). Dostopno prek: http://www.sipo.gov.cn/sipo_English/ (20. September 2010).
- Steinbacher, Matjaž in Matej Steinbacher. 2005. Dinamični modeli gospodarske rasti. *Delovni zvezki ICK - ekonomska serija* (št. 4): 1-35. Ljubljana: Inštitut za civilizacijo in kulturo (ICK). Dostopno prek: www.ick.si.
- Sušjan, Andrej. 1995. *Postkeynesianska ekonomska teorija: vzpostavljanje alternative neoklasični ekonomiki*. Ljubljana: Fakulteta za družbene vede.
- Šrajner, Bernard. 2011. *Kitajsko gospodarstvo v letu 2010 in napoved za leto 2011*, 09. marec. Dostopno prek: http://www.izvoznookno.si/Aktualno/Kitajsko_gospodarstvo_v_letu_2010_in_napoved_za_letu_2011_14745.aspx (09. marec 2011).
- Taejoon, Han. *China: a shared poverty to uneven wealth?* Dostopno prek: <http://www.gwu.edu/~econ270/Taejoon.html> (06. december 2009).

- Todaro, P. Michael in C. Stephen Smith. 2006. *Economic Development*, 9th edition. Harlow: Pearson Addison Wesley.
- *Trading Economics. Global Economic Research*. 2009. China Unemployment Rate. Dostopno prek: <http://www.tradingeconomics.com/Economics/Unemployment-Rate.aspx?Symbol=CNY> (25. januar 2009).
- ---. *China GDP growth rate*. 2011. Dostopno prek: <http://www.tradingeconomics.com/Economics/GDPGrowth.aspx?Symbol=CNY> (5. marec 2011).
- Trček, Vinko. 2004a. Nova vizija - Koncept znanstvenega razvoja na Kitajskem. *Slovenska Panorama*, letnik 7 (6), (26. marec). Ljubljana: Čas d.o.o.
- --- 2004b. Kitajske reforme z dozirano demokracijo. *Slovenska Panorama*, letnik 7(8), (26. april). Ljubljana: Čas d.o.o.
- Ulaga, Ljubomir. 2009a. *Gospodarstvo Kitajske in Šanghaja - načrti rasti za leto 2009*. Dostopno prek: http://www.izvoznookno.si/Aktualno/Gospodarstvo_Kitajske_in_sanghaja_-_nacrti_rasti_za_leto_2009_10928.aspx (18. junij 2009).
- ---. 2009b. *Upad tujih neposrednih investicij v zadnjih štirih mesecih na Kitajskem*. Dostopno prek: <http://www.izvoznookno.si/podatki/chn/aktualno/?id=2009021711300910> (18. junij 2009).
- ---. 2009c. *Rast neposrednih tujih investicij je trden znak, da je kitajsko gospodarstvo zopet zdravo*. Dostopno prek: <http://www.izvoznookno.si/podatki/chn/aktualno/?id=2009091608435374> (16. september 2009).
- Watts, Jonathan. 2006. China vows to create a 'new socialist countryside' for millions of farmers. *Guardian.co.uk*, 22. februar. Dostopno prek: <http://www.guardian.co.uk/world/2006/feb/22/china.jonathanwatts/print> (08. februar 2008).
- ---. 2011. China to slow GDP growth in bid to curb emissions. *Guardian.co.uk*, 28. februar. Dostopno prek: <http://www.guardian.co.uk/environment/2011/feb/28/china-gdp-emissions> (24. marec 2011).
- World Commission on Environment and Development (WCED). 1987. *Our Common Future*. Oxford: Oxford University Press.
- Wu, Nanlan. 2007. Call to Industrial Journey to the West. *China.org.cn*. 05. marec. Dostopno prek: <http://www.china.org.cn/english/2007lh/201608.htm> (29. oktober. 2007).

- *Xinhua News Agency*. 2006a. Five-year Guidelines Set for Western Development, 09. december. Dostopno prek: <http://www.china.org.cn/english/GS-e/191781.htm> (29. julij 2007).
- ---. 2006b. New Five-Year Guidelines Embody Opportunities and Challenges for China's Leadership, 06. marec. Dostopno prek: <http://www.china.org.cn/english/2006lh/160374.htm> (29. julij 2007).
- ---. 2007a. Hu Jintao heads Politburo Standing Committee, with four new faces joining in, 22. oktober. Dostopno prek: http://news.xinhuanet.com/english/2007-10/22/content_6921284.htm (23. oktober 2007).
- ---. 2007b. List of chairman, vice chairmen, members of CPC Central Military Commission, 22. oktober. Dostopno prek http://news.xinhuanet.com/english/2007-10/22/content_6921471.htm (23. oktober 2007).
- ---. 2007c. List of Political Bureau members of 17th CPC Central Committee, 22. oktober. Dostopno prek: http://news.xinhuanet.com/english/2007-10/22/content_6921383.htm (23. oktober 2007).
- ---. 2009. China's GDP grows 7.9% in Q2, 16. julij. Dostopno prek: http://news.xinhuanet.com/english/2009-07/16/content_11716570.htm (18. julij 2009).
- ---. 2010a. Facts and figures: China's educational achievements, 13. julij. Dostopno prek: http://news.xinhuanet.com/english2010/china/2010-07/13/c_13397209.htm (21. januar 2011).
- ---. 2010b. Nearly 36m rural residents live under China's poverty line. *China daily*, 26. september. Dostopno prek: http://www.chinadaily.com.cn/bizchina/2010/26/content_11348529.htm (21. januar 2011).
- Xiong, Tong. 2010. Full Text: Report on China's national economic, social development plan. *Xinhua News Agency*, 16. marec. Dostopno prek: http://news.xinhuanet.com/english2010/china/2010-03/16/c_13212790_3.htm (21. januar 2011).
- Yang, Jie. 2011. China takes stimulus measures to ensure long-term development during global financial crisis: Premier Wen. *CNTV*, 14. marec. Dostopno prek: <http://english.cntv.cn/20110314/107943.shtml> (15. marec 2011).
- Yu, Ran. 2010. Intellectual property rights protection improving in China. *China Daily*, 06. September. Dostopno prek: <http://www.chinadaily.com.cn/china/2010>

expo/201009/06/content_11260247.htm (07. september 2010).

- Združeni Narodi. 1992. *Agenda 21. The Rio Declaration on Environment and Development*. Dostopno prek: <http://habitat.igc.org/agenda21/index.html> (21. junij 2009).
- ---. Generalna skupščina. 1992. *Division for Sustainable Development, Department of Economic and Social Affairs*. Dostopno na: <http://www.un.org/esa/dsd/agenda21/> (21. junij 2009).
- Zhang, Jiangyu in Fu Jing. 2004. Green GDP fine tunes growth to ecology. *China Daily*, 24. junij. Dostopno prek: http://www.chinadaily.com.cn/english/doc/2004-06/24/content_342292.htm (14. november 2009).

Priloga A: Vsi člani politbiroja izvoljeni na 16. kongresu KKP

1. Wang Lequan (CPC Xinjiang Committee Secretary)
2. Wang Zhaoguo (Vice-Chairman of the National People's Congress Standing Committee; Chair, All-China Federation of Trade Unions)
3. Hui Liangyu (Vice-Premier)
4. Liu Qi (CPC Beijing Committee Secretary)
5. Liu Yunshan (CPC Propaganda Head)
6. Li Changchun
7. Wu Yi (Vice-Premier)
8. Wu Bangguo (Chairman of the National People's Congress Standing Committee)
9. Wu Guanzheng (Head of Central Discipline Inspection Commission)
10. Zhang Lichang
11. Zhang Dejiang (CPC Guangdong Committee Secretary)
12. *Chen Liangyu* (suspended 2006)
13. Luo Gan (Chair, Legislative and Legal Affairs Committee)
14. Zhou Yongkang (Head of Ministry of Public Security)
15. Hu Jintao (President, General Secretary)
16. Yu Zhengsheng (CPC Hubei Committee Secretary)
17. He Guoqiang (Head of CPC Organization Department)
18. Jia Qinglin (Chairman of the Political Consultative Conference)
19. Guo Boxiong (Vice-Chairman, Central Military Commission)

20. *Huang Ju* (deceased 2007)
21. Cao Gangchuan (Minister of Defense)
22. Zeng Qinghong (Vice-President, Principal of Central Party School)
23. Zeng Peiyan (Vice-Premier)
24. Wen Jiabao (Premier)
25. Wang Gang (China.org.cn, 2007a).

Priloga B: Seznam članov stalnega komiteja politbiroja CK KKP izvoljeni na 1. plenumu 17. kongresa

1. Hu Jintao
2. Wu Banguo
3. Wen Jiabao
4. Jia Qinglin
5. Li Changchun
6. Xi Jinping
7. Li Keqiang
8. He Guoqiang
9. Zhou Yongkang (Xinhua News Agency, 2007c).

Priloga C: Vsi člani politbiroja izvoljeni na 1. plenumu 17. kongresa KKP

1. Xi Jinping (kandidat 5. generacije)
2. Wang Gang
3. Wang Lequan
4. Wang Zhaoguo
5. Wang Qishan (kandidat 5. generacije)
6. Hui Liangyu
7. Liu Qi
8. Liu Yunshan
9. Liu Yandong (female)
10. Li Changchun
11. Li Keqiang (kandidat 5. generacije)
12. Li Yuanchao (kandidat 5. generacije)

13. Wu Bangguo
14. Wang Yang (kandidat 5. generacije)
15. Zhang Gaoli
16. Zhang Dejiang
17. Zhou Yongkang
18. Hu Jintao
19. Yu Zhengsheng
20. He Guoqiang
21. Jia Qinglin
22. Xu Caihou
23. Guo Boxiong
24. Wen Jiabao
25. Bo Xilai (kandidat 5. generacije) (Xinhua News Agency, 2007c).

Priloga Č: Seznam članov Centralno vojaške komisije KKP izvoljenih na 1. plenumu 17. kongresa KKP

1. Hu Jintao: predsednik Centralno vojaške komisije KKP
2. Guo Boxiong: podpredsednik Centralno vojaške komisije KKP
3. Xu Caihou: podpredsednik Centralno vojaške komisije KKP
4. Liang Guanglie
5. Chen Bingde
6. Li Jinai
7. Laio Xilong
8. Chang Wanquan
9. Jian Zhiyuan
10. Wu Shengli
11. Xu Qiliang (Xinhua News Agency, 2007b).

Priloga D: Glavni kandidati za voditelje pete generacije – tvorijo dve medseboj konkurenčni si struji

Leader born)	(Year	Current position	and	Educational Background	Leader with	Populist or
					tuanpai- CCYL	Elitist

	Central Committee status		Background or Princeling Family Background	Coalition
LI KEQIANG (1955)	Member of the Standing Committee of the Political Bureau of the CPC Central Committee, secretary of the CPC Liaoning Provincial Committee and chairman of the Standing Committee of the Liaoning Provincial People's Congress	Phd. Economist	Tuanpai- CCYL Background (CCYL Secretariat, 1982-98)	Populist
LI YUANCHAO (1950)	Member of the Political Bureau of the CPC Central Committee, member of the Secretariat of the CPC Central Committee, secretary of the CPC Jiangsu Provincial Committee, and chairman of the	Law	Tuanpai- CCYL Background (CCYL Secretariat, 1982-90)	Populist

	Standing Committee of the Jiangsu Provincial People's Congress			
WANG YANG (1955)	Member of the Political Bureau of the CPC Central Committee, secretary of the CPC Chongqing Municipal Committee, and chairman of the Standing Committee Chongqing Municipal People's Congress Pokitburo Member	Management	Tuanpai- CCYL Background (CCYL Anhui Department Secretary, 1982-84)	Populist
LING JIHUA (1956)	Member of the Secretariat and director of the General Office of the CPC Central Committee, and deputy director of the General Office of the Committee for the Reform of	Business administration	Tuanpai- CCYL Background (CCYL Central Committee, 1979-95 (Hu's mishu – tajnik, part of 1982-85)	Populist

	Central Departments.			
XI JINPING (1953)	Member of the Standing Committee of the Political Bureau of the CPC Central Committee, member of the Secretariat of the CPC Central Committee, vice president of PRC and president of Party School of the CPC Central Committee	Phd. Law	Princeling Background (Father: Xi Zhongxun, former vice premier, former Politburo member)	Elitist
WANG QISHAN (1948)	Member of the Political Bureau of the CPC Central Committee, deputy secretary of the CPC Beijing Municipal Committee, mayor of Beijing, executive chairman of the Beijing Organizing Committee for the XXIX	History	Princeling Background	Elitist

		Olympiad and deputy secretary of its Leading Party Members' Group.			
BO XILAI (1949)		Member of the Political Bureau of the CPC Central Committee, and Minister of Commerce and secretary of the Leading Party Members' Group of the Ministry of Commerce	Journalism	Princeling Background	Elitist
WANG HUNING (1955)		Member of the Secretariat of the CPC Central Committee and director of Policy Research Office of the CPC Central Committee	Political Science	Princeling Background	Elitist

Vir: povzeto po Li, 2008